

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego w 2017 r.

Report on the socio-economic situation
of kujawsko-pomorskie voivodship in 2017

Urząd Statystyczny w Bydgoszczy Statistical Office in Bydgoszcz

Bydgoszcz 2018

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Bydgoszczy. Kujawsko-Pomorski Ośrodek Badań Regionalnych, Ośrodek Badań i Analiz Rynku Pracy
Statistical Office in Bydgoszcz. Kujawsko-Pomorskie Centre for Regional Surveys, Surveys and Analysis of Labour Market Centre

Zespół autorski

Editorial team

Małgorzata Górka, Kamila Iwanek, Ewa Liminowicz, Dorota Malicka, Magdalena Miśko, Barbara Ptaszyńska,
Joanna Wojciechowska-Majorek, Radosław Żmuda-Trzebiatowski

Kierujący

Supervisor

Leszek Kozłowski

Prace redakcyjne

Editorial work

Magdalena Miśko

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Adam Mańkowski, Jacek Pruski

Tłumaczenie

Translation

Pracownicy Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy
Employees of the Statistical Office in Bydgoszcz

ISSN 2084-6703

Publikacja dostępna na stronie

Publication available on website:

<http://bydgoszcz.stat.gov.pl/>

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła

When publishing Statistical Office data please indicate the source.

Przedmowa

Urząd Statystyczny w Bydgoszczy przekazuje Państwu siódme wydanie „**Raportu o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego.**” Publikacja wydawana jest w identycznym układzie i zakresie tematycznym przez wszystkie urzędy statystyczne w Polsce.

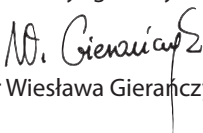
W opracowaniu zaprezentowano ważne dla rozwoju społeczno-gospodarczego województwa kujawsko-pomorskiego informacje o sytuacji demograficznej, zmianach zachodzących na rynku pracy, tendencjach w podstawowych obszarach gospodarki oraz aktywności podmiotów gospodarki narodowej. Wybrane dane statystyczne przedstawione zostały na tle kraju, w odniesieniu do innych województw, a także w ujęciu retrospektywnym.

Prezentowane obszary tematyczne raportu ujęto w 13 rozdziałach. Publikacja, oprócz tablic statystycznych i opisu analitycznego, zawiera także graficzne formy prezentacji danych w postaci kartogramów, kartodiagramów i wykresów, które obrazują zmienność przestrzenną i czasową zjawisk. W celu umożliwienia właściwej interpretacji prezentowanych informacji zachęcam do zapoznania się z treścią uwag ogólnych, które obejmują źródła i zakres danych statystycznych, stosowane klasyfikacje i grupowania oraz definicje najważniejszych pojęć użytych w opracowaniu.

Publikacja jest zbiorem bieżących, rocznych informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa, a jej uzupełnienie stanowią kwartalne biuletyny statystyczne oraz miesięczne komunikaty o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego.

Przekazując niniejsze opracowanie, dostępne również w wersji elektronicznej, wyrażam nadzieję, że okaże się ono przydatnym źródłem informacji o stanie i tendencjach rozwoju społeczno-gospodarczego województwa kujawsko-pomorskiego.

p.o. Dyrektora
Urzędu Statystycznego
w Bydgoszczy

dr Wiesława Gierańczyk

Bydgoszcz, maj 2018 r.

Preface

The Statistical Office in Bydgoszcz presents you the seventh edition of **"Report on the socio-economic situation of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship"**. Equivalent versions of the study, with a similar structure and thematic range, are published by all regional statistical offices in Poland.

The study provides information on the demographic situation, which is important in relation to the socio-economic development of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, changes in the labour market, trends in main areas of the national economy and activity of the entities of the national economy. Selected statistics are presented against the background of the country, in relation to other voivodships, as well as in a retrospective way.

Thematic areas of the report are presented in thirteen chapters. In addition to statistical tables and analytical description, the publication also includes graphical forms of presenting data: cartograms, cartodiagrams and charts, which illustrate the spatial and temporal variability of phenomena. In order to facilitate a correct interpretation of the information presented I encourage you to read general notes which include the sources and range of statistical data, classifications and groupings as well as definitions of the most important concepts used in the study.

The publication contains current, annual information on the socio-economic situation of the voivodship. It is complemented by statistical quarterly bulletins and monthly announcements about socio-economic situation in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship.

I hope that this publication, available also in an electronic version, will prove to be a valuable and useful source of information on the social and economic situation and development issues of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship.

Acting Director
of the Statistical Office
in Bydgoszcz

dr Wiesława Gierańczyk

Bydgoszcz, May 2018

Spis treści

Contents

	Str. Page
Przedmowa	3
<i>Preface. . . . .</i>	<i>4</i>
Objaśnienia znaków umownych. Ważniejsze skróty.	6
<i>Symbols. Major abbreviations . . . . .</i>	<i>6</i>
Synteza	8
<i>Executive Summary . . . . .</i>	<i>11</i>
Województwo na tle kraju	14
<i>Voivodship against the background of the country . . . . .</i>	<i>14</i>
Województwo na tle pozostałych województw	15
<i>Voivodship against the background of other voivodships . . . . .</i>	<i>15</i>
Podział i powierzchnia województwa.	18
<i>Division and area of voivodship . . . . .</i>	<i>18</i>
Ludność.	19
<i>Population . . . . .</i>	<i>19</i>
Rynek pracy	26
<i>Labour market. . . . .</i>	<i>26</i>
Wynagrodzenia.	43
<i>Wages and salaries. . . . .</i>	<i>43</i>
Świadczenia społeczne	46
<i>Social benefits . . . . .</i>	<i>46</i>
Ceny	51
<i>Prices. . . . .</i>	<i>51</i>
Rolnictwo	58
<i>Agriculture . . . . .</i>	<i>58</i>
Przemysł	70
<i>Industry . . . . .</i>	<i>70</i>
Budownictwo	75
<i>Construction . . . . .</i>	<i>75</i>
Budownictwo mieszkaniowe	79
<i>Residential construction . . . . .</i>	<i>79</i>
Rynek wewnętrzny.	86
<i>Internal market . . . . .</i>	<i>86</i>
Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych.	89
<i>Financial results of non-financial enterprises . . . . .</i>	<i>89</i>
Nakłady inwestycyjne.	94
<i>Investment outlays. . . . .</i>	<i>94</i>
Uwagi ogólne	97
<i>General notes . . . . .</i>	<i>100</i>
Aneks	102
<i>Appendix . . . . .</i>	<i>102</i>

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol <i>Symbol</i>	Opis <i>Description</i>
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło. <i>magnitude zero.</i>
Zero: (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5. <i>magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit.</i>
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05. <i>magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit.</i>
Kropka (.)	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych. <i>data not available or not reliable.</i>
Znak x	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe. <i>not applicable.</i>
Znak Δ	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji; ich pełne nazwy podano w uwagach ogólnych do publikacji, ust. 17 na str. 98. <i>categories of applied classification are presented in abbreviated form; their full names are given in the general notes to the publication, item 17 on page 101.</i>
„W tym” „Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy. <i>indicates that not all elements of the sum are given.</i>
Znak *	dane zostały zmienione w stosunku do już opublikowanych. <i>data revised.</i>
Comma (,)	used in figures represents the decimal point.

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót <i>Abbreviation</i>	Znaczenie <i>Meaning</i>
zł <i>zł</i>	złoty <i>zloty</i>
tys. <i>thous.</i>	tysiąc <i>thousand</i>
mln <i>mln</i>	million <i>million</i>
g	gram <i>gram</i>
kg	kilogram <i>kilogram</i>
t	tona <i>tonne</i>
dt	decytona <i>deciton</i>
l	litr <i>litre</i>

Skrót (dok.) <i>Abbreviation (cont.)</i>	Znaczenie (dok.) <i>Meaning (cont.)</i>
ha	hektar <i>hectare</i>
m ²	metr kwadratowy <i>square metre</i>
m ³	metr sześcienny <i>cubic metre</i>
km ²	kilometr kwadratowy <i>square kilometre</i>
kpl.	komplet <i>set</i>
szt. <i>pcs</i>	sztuka <i>piece</i>
p. proc. <i>pp</i>	punkt procentowy <i>percentage point</i>
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności <i>NACE classification</i>

Synteza

Ludność w 2017 r.

-0,05% r/r

W 2017 r. województwo kujawsko-pomorskie zamieszkiwało 2082,9 tys. osób. Względem 2016 r. było to o 1,0 tys. mniej. Proces depopulacji województwa trwa od 2010 r., przy czym spowodowane jest to ubytkiem ludności w miastach. Od 2010 r. liczba ludności zamieszkałej na terenach wiejskich rośnie. W efekcie udział ludności zamieszkałej w miastach maleje. W 2017 r. wyniósł on 59,3%.

Rynek pracy w 2017 r.

przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw +3,0% r/r
stopa bezrobocia rejestrowanego 10,0%

W sektorze przedsiębiorstw przeciętne zatrudnienie w 2017 roku wyniosło 256 tys. Było ono o 7,6 tys. wyższe niż rok wcześniej i najwyższe od 2010 r. W analizowanym roku stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 10,0%. Obniżyła się w stosunku do notowanej przed rokiem o 2 p. proc., a względem 2010 r. o 7 p. proc. Bezrobocie dotyczyło głównie ludzi młodych. Wśród bezrobotnych przeważały kobiety.

Badanie aktywności ekonomicznej ludności w IV kwartale 2017 r.

pracujący +1,3% r/r
bezrobotni -31,3% r/r
stopa bezrobocia 4,9%

Według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności w IV kwartale 2017 r. liczba pracujących była wyższa niż przed rokiem. W tym czasie współczynnik aktywności zawodowej zmalał o 0,3 p. proc., a wskaźnik zatrudnienia wzrósł o 0,8 p. proc. Mierniki te osiągnęły najbardziej zbliżone do siebie wartości od 2010 r. W drugiej dekadzie XXI wieku stopa bezrobocia z każdym rokiem jest coraz niższa.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw w 2017 r.

+7,9% r/r

Przeciętne miesięczne nominalne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw wzrosło w 2017 roku względem roku poprzedniego. Systematycznie rośnie ono od 2010 r., a najwyższą skalę wzrostu w stosunku rocznym odnotowano w 2017 r.

Świadczenia społeczne w 2017 r.

z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych rolników indywidualnych +2,7% r/r
+1,4% r/r

W 2017 roku przeciętna liczba emerytów i rencistów otrzymujących świadczenia społeczne z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wzrosła względem 2016 r. Zmalała natomiast liczba świadczeniobiorców KRUS. Wyższą dynamiką charakteryzowały się świadczenia wypłacane przez ZUS niż rolnikom indywidualnym. Wzrost przeciętnej emerytury i renty brutto notowany jest od 2010 r.

Ceny w 2017 r.

ceny towarów i usług konsumpcyjnych i niekonsumpcyjnych +2,0%r/r

Po trzech latach spadku, w 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w kraju, nastąpił wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych w stosunku do roku poprzedniego. Najwyższy wzrost cen odnotowano w zakresie towarów z grupy żywność i napoje bezalkoholowe, a spadek w przypadku towarów z grupy odzież i obuwie.

Rolnictwo w 2017 r.

skup zbóż podstawowych konsumpcyjnych i paszowych +39,2% r/r

W województwie kujawsko-pomorskim w 2017 r. w odniesieniu do roku poprzedniego zwiększyło się pogłowie bydła, trzody chlewnej, owiec i drobiu. W porównaniu z rokiem poprzednim zaobserwowano wzrost skupu wszystkich produktów roślinnych oraz żywca wołowego (w wadze żywej) i mleka krowiego. Odnotowano wzrost cen w skupie pszenicy, żyta, żywca wołowego, wieprzowego, drobiowego i mleka oraz spadek cen ziemniaków jadalnych. Na targowiskach wzrosły ceny pszenicy i żyta, natomiast spadły ceny ziemniaków jadalnych. W 2016 r. w odniesieniu do poprzedniego roku, nastąpił wzrost globalnej, końcowej i towarowej produkcji rolniczej (w cenach stałych).

Produkcja sprzedana przemysłu w 2017 r.

+10,0% r/r

W 2017 roku produkcja sprzedana przemysłu w cenach stałych wzrosła w skali roku. Było to konsekwencją wzrostu produkcji największej w przemyśle sekcji – przetwórstwo przemysłowe. Wzrostowi produkcji towarzyszył wzrost przeciętnego zatrudnienia. W 2017 r. było ono najwyższe od 2010 r.

Produkcji budowlano-montażowa w 2017 r.

+16,8% r/r

W porównaniu z 2016 r. w 2017 r. wzrosła produkcja budowlano-montażowa. Zwiększyła się ona w przedsiębiorstwach wykonujących roboty budowlane specjalistyczne oraz w jednostkach specjalizujących się w budowie obiektów inżynierii lądowej i wodnej. W latach 2017 i 2016 r. przeciętne zatrudnienie w budownictwie utrzymywało się na tym samym poziomie, ale na przestrzeni ostatnich ośmiu lat było niższe (z wyjątkiem 2015 r.).

Budownictwo mieszkaniowe w 2017 r.

mieszkania oddane do użytkowania +23,7% r/r

W 2017 roku wzrosła względem roku 2016 liczba mieszkań oddanych do użytkowania, mieszkań, na budowę których wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym, a także mieszkań których budowę rozpoczęto. Liczba tych mieszkań była najwyższa od 2010 r. W drugiej dekadzie XXI wieku przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oscylowała wokół 100 m², ale w 2017 r. była najniższa i wyniosła 92,7 m².

Sprzedaż detaliczna w 2017 r.

+4,0%r/r

W województwie kujawsko-pomorskim wartość sprzedaży detalicznej (w cenach bieżących) zrealizowana przez jednostki handlowe i niehandlowe w 2017 r. zwiększyła się w odniesieniu do poprzedniego roku. Największy roczny wzrost sprzedaży detalicznej odnotowano w grupie „pozostałe”.

Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r.

wynik finansowy netto

-9,2% r/r

wskaźnik rentowności obrotu:

brutto

+4,4%

netto

+3,8%

Wyniki finansowe badanych przedsiębiorstw były w 2017 r. niższe od uzyskanych w poprzednim roku. Wzrost przychodów z całokształtu działalności był niższy od wzrostu kosztów ich uzyskania, co wpłynęło na pogorszenie wskaźnika poziomu kosztów w 2017 r. Jednocześnie zmniejszyły się wskaźniki rentowności obrotu brutto i netto. W drugiej dekadzie XXI wieku najniższe ich wartości odnotowano w 2012 r.

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r.

nakłady inwestycyjne (ceny bieżące)

+26,8% r/r

Nakłady inwestycyjne badanych przedsiębiorstw były w 2017 r. wyższe niż przed rokiem. Mimo mniejszej liczby inwestycji rozpoczętych w 2017 r., ich wartość kosztorysowa zwiększyła się. Od 2010 r. nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (w cenach bieżących) były najniższe w 2012 r., a najwyższe w 2015 r.

Executive Summary

Population in 2017

-0.05% y/y

In 2017, the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was inhabited by 2082.9 thousand people. It was 1.0 thousand people fewer than in 2016. The process of depopulation of the voivodship has been going on since 2010, which is due to the decline in urban population. Since 2010, the number of people living in rural areas has been growing. As a result, the share of population living in cities is decreasing. In 2017 it was at the level of 59.3%.

Labour market in 2017

average paid employment in enterprise sector +3.0% y/y

registered unemployment rate 10.0%

Average paid employment in the enterprise sector in 2017 amounted to 256 thousand people. It was by 7.6 thousand higher than a year earlier and the highest since 2010. In the analysed year, the registered unemployment rate was equal to 10.0%. It decreased by 2 percentage points as compared to the previous year and by 7 percentage points in comparison to the year 2010. Unemployment affected mainly young people. Women tended to be unemployed more often than men.

Labour Force Survey in IV quarter 2017

employed +1.3% y/y

unemployment rate -31.3% y/y

unemployment rate 4.9%

According to the Labour Force Survey in the fourth quarter of 2017, the number of employed persons was higher than a year earlier. During this time, the economic activity rate decreased by 0.3 percentage point, and the employment rate increased by 0.8 percentage point. These meters have reached the most similar values since 2010. In the second decade of the 21st century, the unemployment rate has been decreasing year by year.

Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector in 2017

nominal +7.9% y/y

Average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector increased in 2017 as compared to the previous year. It has been systematically growing since 2010, and the highest annual growth rate was recorded in 2017.

Social benefits in 2017

from non-agricultural social security system +2.7% y/y

of farmers +1.4% y/y

In 2017, there was an increase in the average number of retirees and pensioners receiving social benefits from the Social Insurance Institution (ZUS) as compared to 2016. However, the number of beneficiaries of the Agricultural Social Insurance Fund (KRUS) decreased. Benefits paid by ZUS were of higher dynamics than those paid to individual farmers. The increase in the average gross retirement pay and disability pension has been recorded since 2010.

Prices in 2017

prices of consumer and non-consumer goods and services +2.0%/y/y

After three years of decrease, in 2017 in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, as in the country, there was an increase in prices of consumer goods and services in comparison to the previous year. The largest increase in prices was recorded in the group: food and non-alcoholic beverages, while the largest decrease was in the case of goods from the group: clothing and footwear.

Agriculture in 2017

procurement of consumer and for feeds cereals +39.2% y/y

In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2017, the population of cattle, swine, sheep and poultry increased in comparison to the previous year. An increase in the purchase of all products of plant origin and live beef (in live weight) and cow's milk compared to the previous year was observed. There was an increase in purchase prices of wheat, rye, live beef, pigs, poultry and milk. At the same time there was a drop in the prices of edible potatoes. The prices of wheat and rye in marketplaces increased, while prices of edible potatoes fell. In 2016, as compared to the previous year, there was an increase in global, final and commodity agricultural production (at constant prices).

Sold production of industry in 2017

+10.0% y/y

In 2017, sold production of industry at constant prices increased on an annual basis. This was a consequence of the increase in the production of the industry's largest section - manufacturing. The increase in production was accompanied by an increase in average paid employment. In 2017, it was the highest since 2010.

Construction and assembly production in 2017

+16.8% y/y

In comparison to 2016, construction and assembly production increased in 2017. It increased in entities performing specialised construction activities and entities specialised in land and water engineering structures. In 2017 and 2016, the average paid employment in construction remained at the same level, but over the last eight years it was lower (except for 2015).

Residential construction in 2017

dwelling completed +23.7% y/y

In 2017, as compared to 2016, the number of dwellings completed, dwellings for which construction permits were granted or those which have been registered with a construction project as well as the number of dwellings started, increased. The number of dwellings started was the highest since 2010. In the second decade of the 21st century, the average usable floor area of a dwelling oscillated around 100 m², however in 2017 it was the lowest and was equal to 92.7 m².

Retail sales in 2017

+4.0%y/y

In the Kujawsko-Pomorskie voivodship, the value of retail sales (at current prices) made by trade and non-trade enterprises in 2017 increased in comparison to the previous year. The largest annual increase in retail sales was recorded in the "other" group.

Financial results of non-financial enterprises in 2017

net financial result
turnover profitability rate:

-9.2% y/y

gross

+4.4%

net

+3.8%

The financial results of the surveyed enterprises in 2017 were lower than in the previous year. The increase in revenues from total activity was lower than the increase in the costs of obtaining revenues from total activity, which contributed to the worsening of the cost level indicator in 2017. At the same time, gross and net turnover profitability rates decreased. In the second decade of the 21st century, their lowest values were recorded in 2012.

Investment outlays of non-financial enterprises in 2017

investment outlays (current prices)

+26.8% y/y

Capital expenditures of the surveyed enterprises in 2017 were higher than in the previous year. Despite a smaller number of investments commenced in 2017, their cost-estimate value has increased. From 2010, capital expenditures in enterprises (at current prices) were the lowest in 2012, while the highest in 2015.

Województwo na tle kraju

Voivodship against the background of the country

Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie w 2017 r.
Table 1. Selected data for the voivodship and Poland in 2017

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Kujawsko-Pomorskie
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej (stan w dniu 31 XII) Population per 1 km ² of total area (as of 31 XII)	123	116
Przyrost naturalny na 1000 ludności Natural increase per 1000 population	-0,02	-0,17
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population	0,04	-0,63
Współczynnik aktywności zawodowej na podstawie BAEL ^a w % Activity rate on the LFS ^a basis in %	56,4	54,8
Wskaźnik zatrudnienia na podstawie BAEL ^a w % Employment rate on the LFS ^a basis in %	53,7	51,8
Stopa bezrobocia na podstawie BAEL ^a w % Unemployment rate on the LFS ^a basis in %	4,9	5,5
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w zł Average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector in zł	4530,47	3867,60
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana przez ZUS w zł Average monthly gross retirement pay and pension paid by the Social Insurance Institution in zł	2072,44	1911,46
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych w zł Average monthly gross retirement pay and pension of farmers in zł	1200,00	1208,53
Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych (2016 = 100) Price indices of consumer goods and services (2016 = 100)	102,0	102,0
Przeciętna powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych ^b w 2016 r. w ha Average area of agricultural land in farms ^b w 2016 in ha	10,31	16,15
Obsada bydła ^c na 100 ha użytków rolnych w szt. Cattle density ^c per 100 ha of agricultural land in heads	42,0	47,9
Obsada trzody chlewnej ^c na 100 ha użytków rolnych w szt. Pigs density ^c per 100 ha of agricultural land in heads	77,7	115,0
Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w przemyśle w zł Sold production of industry (current prices) per 1 average paid employed in industry in zł	510575	431562
Produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w budownictwie w zł Sold production of construction (current prices) per 1 average paid employed in construction in zł	494193	328455
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	4,6	3,7
Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności (stan w dniu 31 XII) Entities of the national economy in the REGON register per 10 thous. population (as of 31 XII)	1121	940
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. ludności (stan w dniu 31 XII) Commercial companies with foreign capital participation per 10 thous. population (as of 31 XII)	24	9
Udział przedsiębiorstw rentownych w ogólnej liczbie badanych podmiotów w % Share of profitable enterprises in total number of surveyed entities in %	81,0	81,2
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych w % Cost level indicator in the non-financial enterprises in %	94,8	95,6
Dynamika nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach (2016= 100, ceny bieżące) Indices of investment outlays in the enterprises (2016= 100, current prices)	104,4	126,8
Produkt krajowy brutto (ceny bieżące) na 1 mieszkańca w 2015 r. w zł Gross domestic product (current prices) per capita in 2015 in zł	46792	38190

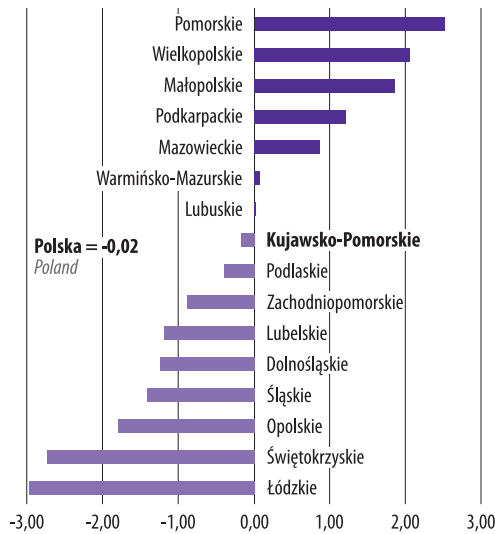
^a Przeciętne w roku. ^b Dane na podstawie reprezentacyjnego badania struktury gospodarstw rolnych, przeprowadzanego co 3 lata. ^c Stan w czerwcu.
^a Annual average. ^b Data on the basis of a sample survey of the structure of agricultural holdings, conducted every three years ^c As of June.

Województwo na tle pozostałych województw

Voivodship against the background of other voivodships

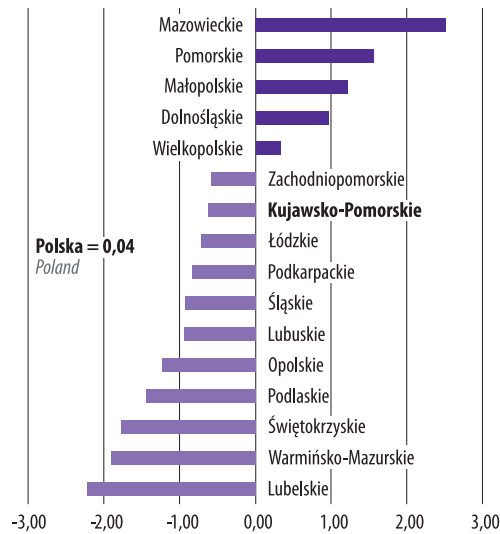
Wykres 1. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2017 r.

Chart 1. Natural increase per 1000 population in 2017

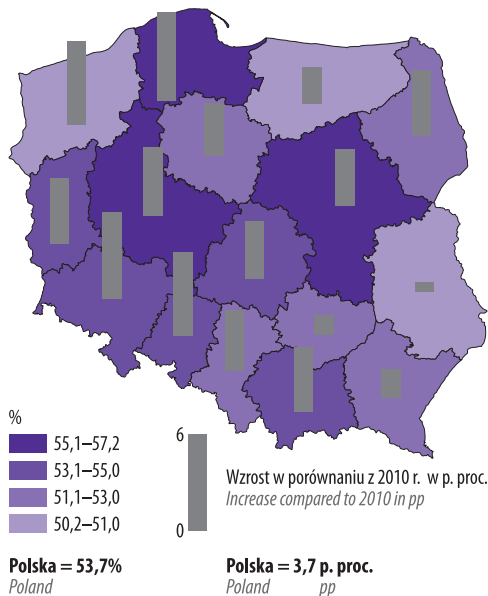
Wykres 2. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2017 r.

Chart 2. Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population in 2017

Mapa 1. Wskaźnik zatrudnienia według BAEL^a w 2017 r.

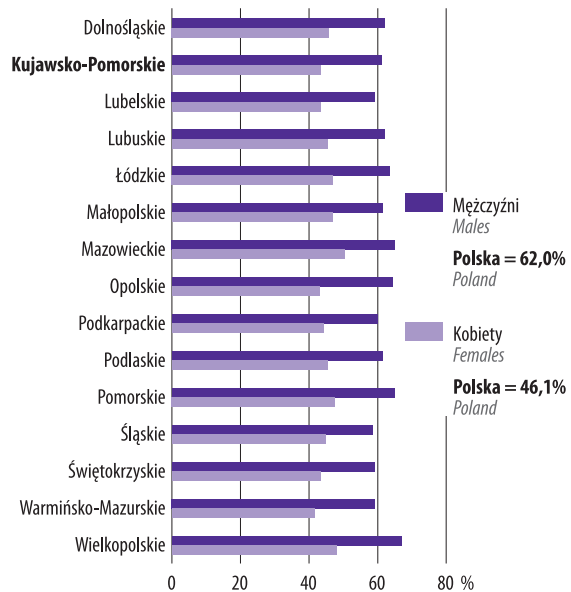
Map 1. Employment rate by LFS^a in 2017

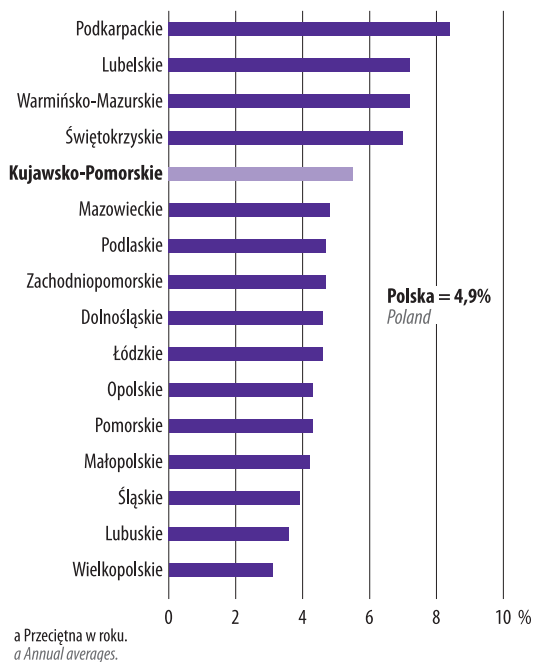
^a Przeciętny w roku.
a Annual averages.

Wykres 3. Wskaźnik zatrudnienia według płci na podstawie BAEL^a w 2017 r.

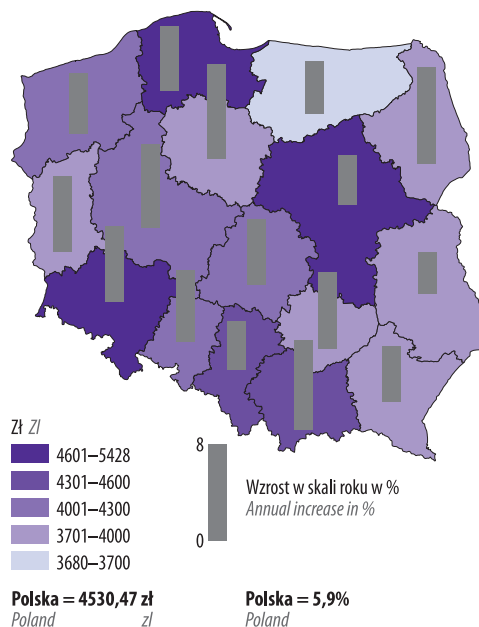
Chart 3. Employment rate by sex on the LFS^a basis in 2017

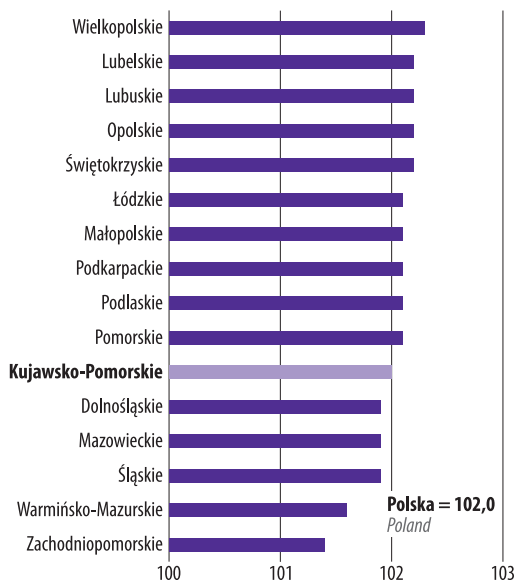
Wykres 4. Stopa bezrobocia według BAEL^a w 2017 r.
 Chart 4. Unemployment rate by LFS^a in 2017

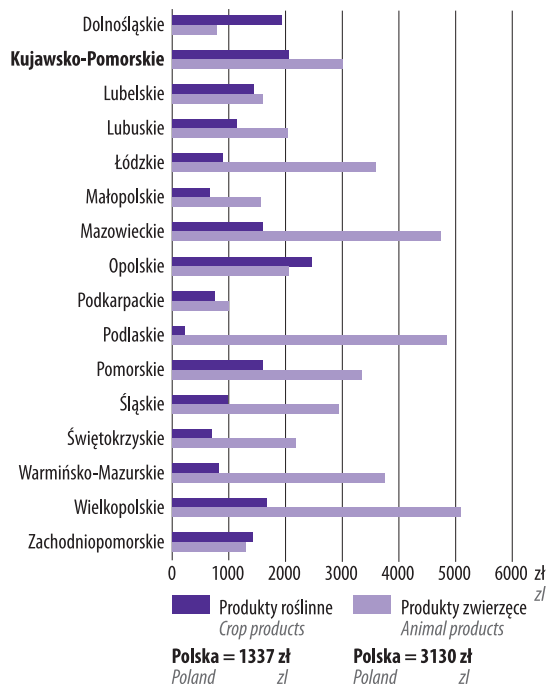
Mapa 2. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w 2017 r.
 Map 2. Average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector in 2017

Wykres 5. Wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych w 2017 r.
 Chart 5. Increase of prices of consumer goods and services in 2017

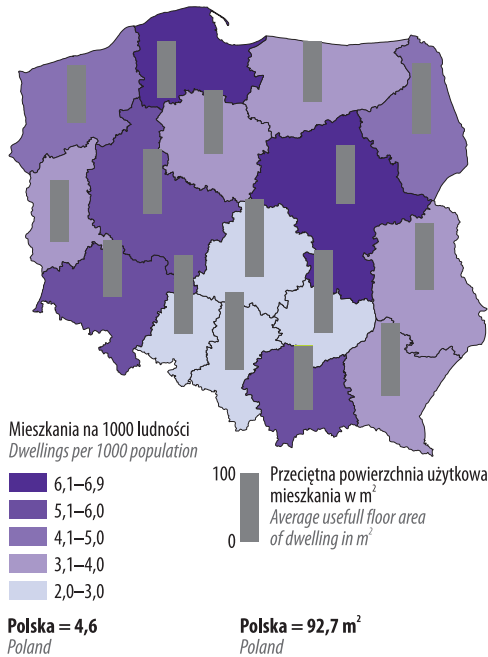
Wykres 6. Wartość skupu produktów rolnych na 1 ha użytków rolnych w 2017 r.
 Chart 6. Value of agricultural products procurement per 1 ha agricultural land in 2017

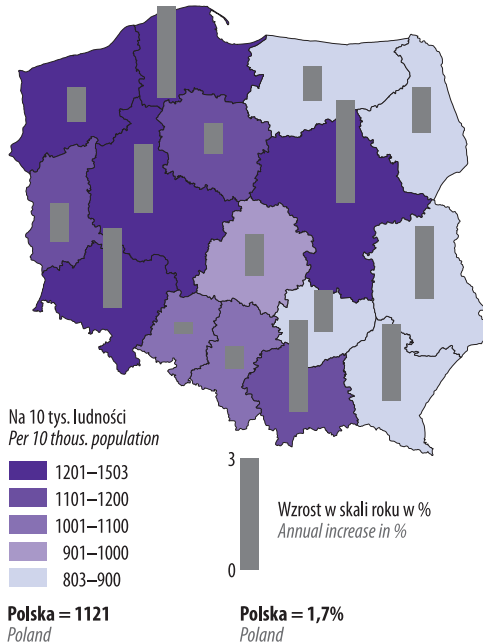
Mapa 3. Mieszkania oddane do użytkowania w 2017 r.

Map 3. Dwellings completed in 2017

Mapa 4. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON^a w 2017 r.

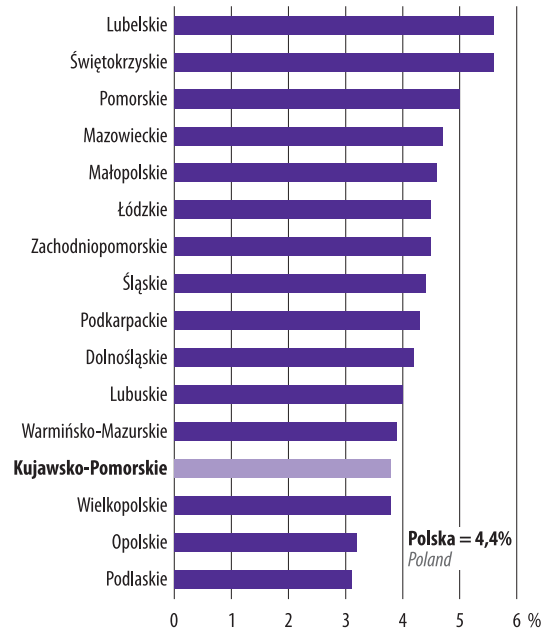
Map 4. Entities of the national economy in the REGON^a register in 2017

^a Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie. W podziale według województw bez podmiotów, dla których informacja o adresie siedziby lub miejscu zamieszkania nie występuje w rejestrze REGON.
^a Excluding persons tending private farms in agriculture. In division by voivodships excluding entities for witch the information on the head office/place of residence not occur in the REGON register.

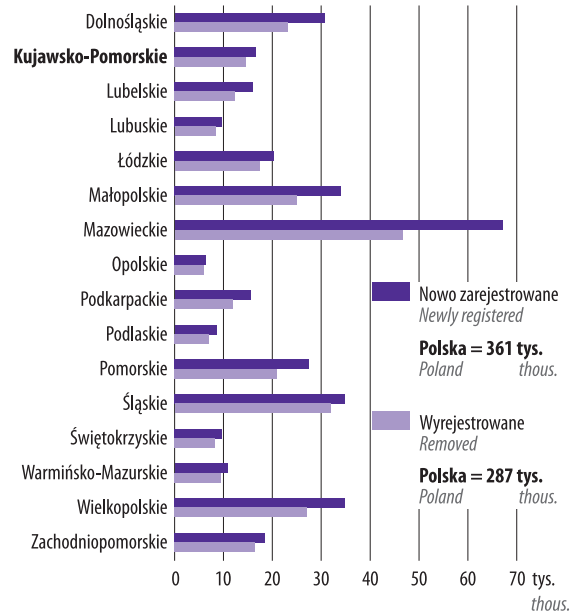
Wykres 7. Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych w 2017 r.

Chart 7. Net turnover profitability rate in non-financial enterprises in 2017

Wykres 8. Podmioty nowo zarejestrowane i wyrejestrowane w rejestrze REGON^a w 2017 r.

Chart 8. Newly registered and removed entities in the REGON^a register in 2017

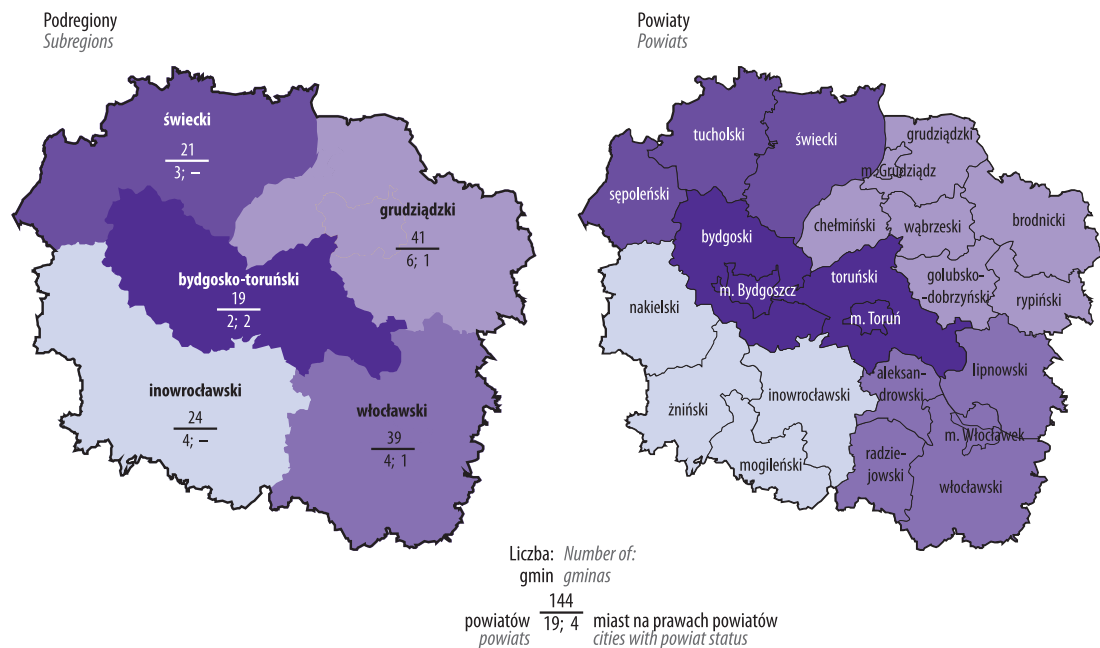

Podział i powierzchnia województwa

Division and area of voivodship

Mapa 5. Podział województwa kujawsko-pomorskiego według Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS)^a w 2017 r. Stan w dniu 31 XII

Map 5. Division of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship according to the Nomenclature the Territorial Units for Statistical Purposes (NTS)^a in 2017 As of 31 XII

a NTS obejmuje 5 poziomów: 3 poziomy zasadniczego podziału terytorialnego kraju oraz dodatkowo 2 poziomy nieadministracyjne — regiony (NTS 1) grupujące jednostki szczebla wojewódzkiego oraz podregiony (NTS 3) grupujące w ramach województwa kilka do kilkunastu powiatów.
a NTS includes 5 levels: 3 levels of the main territorial division of the country and additionally 2 non-administrative levels — regions (NTS 1) grouping units of voivodship level and subregions (NTS 3) grouping several to a dozen or so powiats within the voivodship.

	Powierzchnia w ha Area in ha	Ludność w tys. Population in thous.
KUJAWSKO-POMORSKIE	1797134	2083,9
podregiony: subregions:		
Bydgosko-toruński	291624	776.5
Grudziądzki	405370	391.1
Inowrocławski	400515	364.9
Świecki	334073	189.3
Włocławski	365552	361.1

Według stanu w dniu 1 I 2017 r. województwo kujawsko-pomorskie zajmowało powierzchnię 17972 km² (1797134 ha), co stanowi 5,7% powierzchni kraju. Na jego obszarze (według stanu w dniu 31 XII 2017 r.) mieszkało 2083 tys. ludności, tj. 5,4% ogółu ludności Polski. Gęstość zaludnienia na 1 km² wynosiła 116 osób (9 lokata w kraju). W miastach mieszkało 59,3% ludności województwa.

LUDNOŚĆ POPULATION

W 2017 r., podobnie jak w roku poprzednim, wystąpił w skali roku spadek liczby ludności województwa kujawsko-pomorskiego. W analizowanym okresie liczba urodzeń, mimo wzrostu w stosunku do 2016 r., była niższa niż liczba zgonów, co przełożyło się na ujemny przyrost naturalny. Ogólne saldo migracji ludności na pobyt stały w 2017 r., podobnie jak w ostatnich latach, było ujemne. Jednocześnie drugi rok z rzędu zaobserwowano dodatnie saldo migracji zagranicznych.

Szacunki liczby i struktury ludności dla lat międzypisowych sporządza się metodą bilansową, przyjmując wyniki ostatniego spisu powszechnego jako bazę wyjściową do obliczenia danych dla danej gminy z uwzględnieniem liczby urodzeń, zgonów, salda migracji wewnętrznych i zagranicznych (wyjątek stanowi 2015 r., w przypadku którego dla migracji zagranicznych przyjęto dane za 2014 r.) oraz zmian administracyjnych, jakie miały miejsce w bilansowanym okresie.

Prezentowane dane dotyczą ludności w danej gminie, tj. liczby ludności zameldowanej na pobyt stały skorygowanej o saldo osób zameldowanych na pobyt czasowy ponad 3 miesiące.

Jako bazę wyjściową bilansów przyjęto wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011, z tym że dla 2010 r. — według podziału administracyjnego obowiązującego w dniu 31 XII 2011 r.

Według stanu w dniu 31 grudnia 2017 r. liczba ludności województwa kujawsko-pomorskiego nieznacznie zmniejszyła się w skali roku. Spadek liczby ludności odnotowano także w odniesieniu do stanu z 2010 r. Populacja województwa, niezmiennie od wielu lat, stanowi 5,4% ogółu ludności Polski.

W 2017 r. większa część ludności województwa (59,3%) zamieszkiwała miasta. Przy czym w ciągu tego roku na terenach wiejskich przybyło 3309 mieszkańców, a w miastach ubyło 4292 osób. Tendencja do zaludniania terenów wiejskich obserwowana jest już od kilkunastu lat. W 2017 r., w porównaniu z 2010 r., na terenach wiejskich województwa przybyło 2,5% ludności, a w miastach ubyło 2,9%.

Średnia gęstość zaludnienia (liczba osób przypadająca na 1 km²) w 2017 r. wyniosła w województwie 116, zaś w Polsce — 123 i kształtowała się na zbliżonym poziomie do notowanego w 2010 r. Wskaźnik ten wykazywał znaczne zróżnicowanie przestrzenne na terenie województwa. W 2017 r. najwyższe wartości wystąpiły w miastach na prawach powiatu, natomiast najniższe notowano w powiatach: tucholskim, sępoleńskim i grudziądzkim.

Analizując strukturę ludności według płci w województwie kujawsko-pomorskim od kilku lat nie zaobserwowano większych zmian. W ogólnej liczbie mieszkańców nieznacznie przeważają kobiety, których odsetek w końcu grudnia 2017 r., podobnie jak przed rokiem i w 2010 r., wyniósł 51,5%. W Polsce struktura ludności według płci była podobna — kobiety w końcu grudnia 2017 r. stanowiły 51,6%. W województwie kujawsko-pomorskim współczynnik feminizacji (liczba kobiet na 100 mężczyzn) ukształtował się na poziomie analogicznym do roku poprzedniego osiągając wartość 106 (w 2010 r. także 106), a w Polsce na przestrzeni ostatnich lat kształtował się na poziomie 107.

Tablica 2. Ludność na podstawie bilansów
Table 2. Population based on balances

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2010	2015	2016	2017
POLSKA <i>POLAND</i>				
Stan w dniu 30 VI w tys. <i>As of June 30 in thousands</i>	38517	38455	38427	38422
w tym kobiety <i>of which females</i>	19869	19847	19835	19834
Miasta <i>Urban areas</i>	23436	23203	23149	23126
Wieś <i>Rural areas</i>	15081	15252	15278	15297
Stan w dniu 31 XII: <i>As of December 31:</i>				
w tysiącach <i>in thousands</i>	38530	38437	38433	38434
na 1 km ² <i>per 1 km²</i>	123	123	123	123
w tym kobiety: <i>of which females:</i>				
w tysiącach <i>in thousands</i>	19877	19839	19840	19840
na 100 mężczyzn <i>per 100 males</i>	107	107	107	107
Miasta: w tysiącach <i>Urban areas: in thousands</i>	23417	23166	23129	23109
w % <i>in %</i>	60,8	60,3	60,2	60,1
Wieś: w tysiącach <i>Rural areas: in thousands</i>	15113	15271	15304	15324
w % <i>in %</i>	39,2	39,7	39,8	39,9
WOJ. KUJAWSKO-POMORSKIE <i>KUJAWSKO-POMORSKIE VOIVODSHIP</i>				
Stan w dniu 30 VI w tys. <i>As of June 30 in thousands</i>	2099	2088	2085	2083
w tym kobiety <i>of which females</i>	1081	1076	1074	1074
Miasta <i>Urban areas</i>	1274	1248	1242	1237
Wieś <i>Rural areas</i>	825	840	843	846
Stan w dniu 31 XII: <i>As of December 31:</i>				
w tysiącach <i>in thousands</i>	2099	2086	2084	2083
na 1 km ² <i>per 1 km²</i>	117	116	116	116
w tym kobiety: <i>of which females:</i>				
w tysiącach <i>in thousands</i>	1081	1075	1074	1074
na 100 mężczyzn <i>per 100 males</i>	106	106	106	106
Miasta: w tysiącach <i>Urban areas: in thousands</i>	1271	1244	1239	1235
w % <i>in %</i>	60,6	59,6	59,5	59,3
Wieś: w tysiącach <i>Rural areas: in thousands</i>	827	842	845	848
w % <i>in %</i>	39,4	40,4	40,5	40,7

**Tablica 3. Ludność według województw
Stan w dniu 31 XII**

Table 3. Population by voivodships
As of December 31

Województwa Voivodships	Ludność w tys. Population in thous.				Średnioroczne tempo przyrostu/ubytku liczby ludności w % The average annual growth / loss rate population in %			
	2010	2015	2016	2017	2010	2015	2016	2017
Polska Poland	38529,9	38437,2	38433,0	38433,6	0,95	-0,11	-0,01	0,00
Dolnośląskie	2917,2	2904,2	2903,7	2902,5	1,41	-0,15	-0,02	-0,04
Kujawsko-Pomorskie	2098,7	2086,2	2083,9	2082,9	1,43	-0,18	-0,11	-0,05
Lubelskie	2178,6	2139,7	2133,3	2126,3	0,99	-0,37	-0,30	-0,33
Lubuskie	1023,2	1018,1	1017,4	1016,8	1,30	-0,22	-0,07	-0,05
Łódzkie	2542,4	2493,6	2485,3	2476,3	0,02	-0,42	-0,33	-0,36
Małopolskie	3336,7	3372,6	3382,3	3391,4	1,17	0,13	0,29	0,27
Mazowieckie	5267,1	5349,1	5365,9	5384,6	0,86	0,27	0,31	0,35
Opolskie	1017,2	996,0	993,0	990,1	-1,34	-0,48	-0,30	-0,30
Podkarpackie	2127,9	2127,7	2127,7	2129,1	1,25	-0,07	0,00	0,07
Podlaskie	1203,4	1188,8	1186,6	1184,5	1,15	-0,26	-0,18	-0,18
Pomorskie	2275,5	2307,7	2315,6	2324,3	2,04	0,24	0,34	0,37
Śląskie	4634,9	4570,8	4559,2	4548,2	-0,12	-0,33	-0,25	-0,24
Świętokrzyskie	1282,5	1257,2	1252,9	1247,7	0,98	-0,47	-0,34	-0,41
Warmińsko-Mazurskie	1453,8	1439,7	1436,4	1433,9	1,87	-0,30	-0,23	-0,17
Wielkopolskie	3446,7	3475,3	3481,6	3489,2	1,13	0,08	0,18	0,22
Zachodniopomorskie	1723,7	1710,5	1708,2	1705,5	1,80	-0,29	-0,14	-0,15

Dane o urodzeniach i zgonach (w tym zgonach niemowląt) zostały obliczone zgodnie z kryteriami definicji urodzenia i zgonu noworodka — rekomendowanej przez Światową Organizację Zdrowia (WHO).

W województwie kujawsko-pomorskim w 2017 r. zarejestrowano 20900 urodzeń żywych, tj. więcej o 1060 niż przed rokiem i mniej o 1696 niż w 2010 r. Współczynnik urodzeń żywych wyniósł 10,03 (9 lokata w kraju) i był wyższy w stosunku do notowanego rok wcześniej (9,52) i niższy od odnotowanego w 2010 r. (10,77). W kraju w 2017 r. współczynnik wyniósł 10,46.

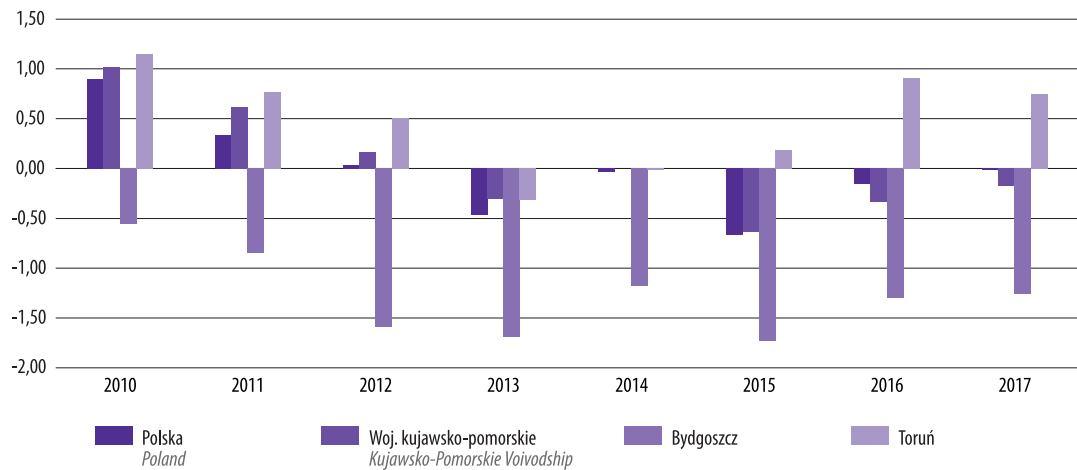
Współczynniki dotyczące ruchu naturalnego w podziale terytorialnym obliczono jako iloraz liczby faktów określonego rodzaju i liczby ludności faktycznie zamieszkałej (według stanu w dniu 30 VI) pomnożonej przez 1000.

W 2017 r. w województwie zmarło 21252 osób, tj. więcej o 727 osób niż przed rokiem i o 799 osób niż w 2010 r. Ogólny współczynnik zgonów wyniósł 10,20 (10 lokata w kraju), podczas gdy rok wcześniej — 9,85, a w 2010 r. wyniósł 9,75. W kraju współczynnik ten ukształtował się na poziomie 10,48.

W województwie kujawsko-pomorskim w stosunku do roku poprzedniego wzrosła, a w odniesieniu do 2010 r. spadła, umieralność niemowląt. Współczynnik zgonów niemowląt (liczony na 1000 urodzeń żywych) przyjął wartość 5,12 (wobec 4,44 w 2016 r. i 5,80 w 2010 r.), co plasuje województwo kujawsko-pomorskie na 16 pozycji wśród wszystkich województw.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2017 r. zanotowano ujemny przyrost naturalny. Różnica między liczbą urodzeń żywych i zgonów zmniejsza się — wyniosła minus 352, podczas gdy rok wcześniej minus 685, a w 2010 r. plus 2143. Współczynnik przyrostu naturalnego w 2017 r. osiągnął wartość minus 0,17 (co daje 8 lokatę w kraju) i był wyższy niż przed rokiem (minus 0,33) oraz niższy niż w 2010 r. (1,02). Omawiany współczynnik dla Polski w 2017 r. ukształtował się na poziomie minus 0,02, tj. niższym niż w 2010 r., ale wyższym niż w 2016 r.

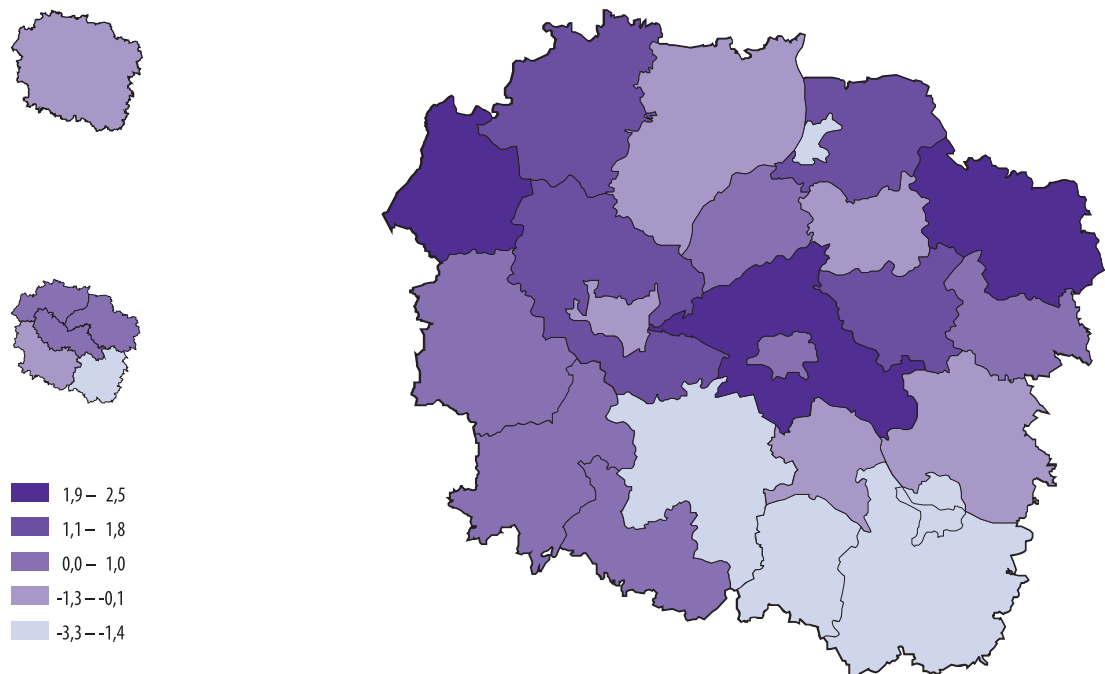
Wykres 9. Przyrost naturalny na 1000 ludności
Chart 9. Natural increase per 1000 population

W 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim współczynnik przyrostu naturalnego przyjmował najwyższe wartości dodatnie w powiatach: brodnickim (2,53), toruńskim (2,07) i sępoleńskim (1,91). W województwie notowano dodatnie wartości współczynnika przyrostu naturalnego w jedenastu powiatach oraz jednym mieście na prawach powiatu — Toruniu. Najniższe wartości współczynnika zanotowano we Włocławku (minus 3,33), powiecie radziejowskim (minus 2,92) i w powiecie włocławskim (minus 2,22).

Mapa 6. Przyrost naturalny na 1000 ludności w województwie kujawsko-pomorskim według podregionów i powiatów w 2017 r.

Map 6. Natural increase per 1000 population in Kujawsko-Pomorskie Voivodship by subregions and powiats in 2017

W kujawsko-pomorskich urzędach stanu cywilnego w 2017 r. zarejestrowano 10193 nowo zawartych małżeństw, tj. mniej o 202 niż przed rokiem i o 2254 mniej niż w 2010 r. W skali roku niższy był również współczynnik małżeństw, który w omawianym okresie osiągnął poziom 4,89 (wobec 4,99 w 2016 r. i 5,93 w 2010 r.). Stanowiły one 5,29% małżeństw zawartych w kraju. W analizowanych latach liczba nowo zawartych małżeństw w przeliczeniu na 1000 ludności w województwie była zbliżona do średniej w Polsce.

Tablica 4. Ruch naturalny ludności i saldo migracji na 1000 ludności
Table 4. Vital statistics and net migration per 1000 population

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016	2017
POLSKA POLAND				
Małżeństwa Marriages	5,93	4,91	5,03	5,01
Urodzenia żywe Live births	10,73	9,60	9,95	10,46
Zgony Deaths	9,83	10,27	10,10	10,48
w tym niemowląt ^a of which infants ^a	4,98	4,00	3,98	3,99
Przyrost naturalny ^b Natural increase ^b	0,90	-0,67	-0,15	-0,02
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały Internal and international net migration for permanent residence	-0,05	-0,41 ^c	0,04	0,04
w tym zagranicznych of which international	-0,05	.	0,04	0,04
WOJ. KUJAWSKO-POMORSKIE KUJAWSKO-POMORSKIE VOIVODSHIP				
Małżeństwa Marriages	5,93	4,96	4,99	4,89
Urodzenia żywe Live births	10,77	9,19	9,52	10,03
Zgony Deaths	9,75	9,83	9,85	10,20
w tym niemowląt ^a of which infants ^a	5,80	4,06	4,44	5,12
Przyrost naturalny ^b Natural increase ^b	1,02	-0,64	-0,33	-0,17
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały Internal and international net migration for permanent residence	-0,80	-1,36 ^c	-0,78	-0,63
w tym zagranicznych of which international	-0,11	.	0,05	0,10
BYDGOSZCZ				
Małżeństwa Marriages	5,76	4,93	4,89	5,23
Urodzenia żywe Live births	9,62	8,67	9,12	9,68
Zgony Deaths	10,19	10,40	10,42	10,94
w tym niemowląt ^a of which infants ^a	6,83	3,55	6,17	6,44
Przyrost naturalny ^b Natural increase ^b	-0,56	-1,73	-1,30	-1,26
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały Internal and international net migration for permanent residence	-3,47	-3,10 ^c	-2,28	-2,52
w tym zagranicznych of which international	-0,30	.	0,13	0,11

^a Dzieci w wieku poniżej 1 roku. Na 1000 urodzeń żywych. ^b Różnica między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów w danym okresie. ^c W przypadku migracji zagranicznych — dane dotyczą 2014 r.

^a Children under the age of 1 year. For 1000 live births. ^b The difference between the number of live births and the number of deaths in a given period. ^c In the case of international migration — data concern 2014.

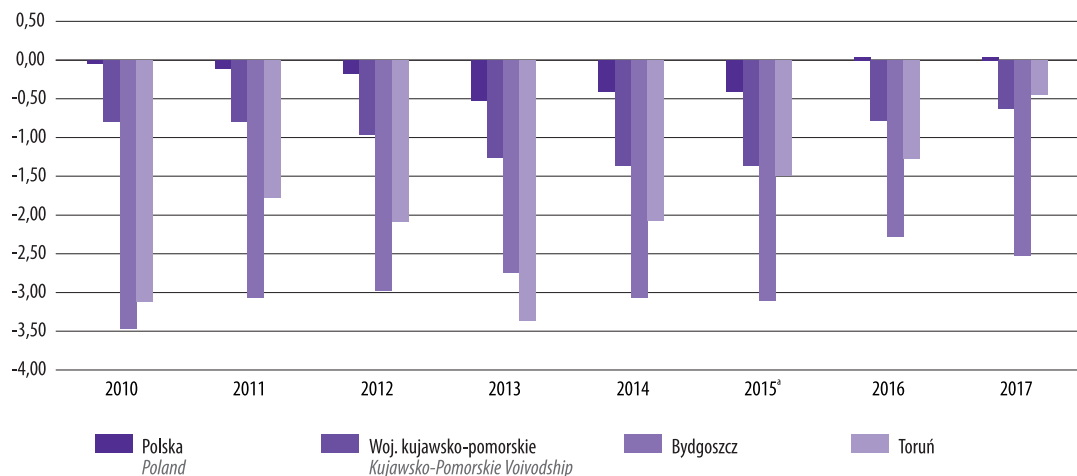
Tablica 4. Ruch naturalny ludności i saldo migracji na 1000 ludności (dok.)
 Table 4. Vital statistics and net migration per 1000 population (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016	2017
TORUŃ				
Małżeństwa Marriages	5,87	4,65	4,83	4,93
Urodzenia żywe Live births	10,18	9,60	10,37	10,42
Zgony Deaths	9,03	9,41	9,45	9,67
w tym niemowląt ^a of which infants ^a	5,74	5,13	4,76	3,79
Przyrost naturalny ^b Natural increase ^b	1,15	0,19	0,91	0,75
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały Internal and international net migration for permanent residence	-3,13	-1,49 ^c	-1,28	-0,45
w tym zagranicznych of which international	-0,20	.	0,07	0,07

^a Dzieci w wieku poniżej 1 roku. Na 1000 urodzeń żywych. ^b Różnica między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów w danym okresie. ^c W przypadku migracji zagranicznych — dane dotyczą 2014 r.

^a Children under the age of 1 year. For 1000 live births. ^b The difference between the number of live births and the number of deaths in a given period. ^c In the case of international migration — data concern 2014.

Wykres 10. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności
 Chart 10. Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population

^a W przypadku migracji zagranicznych - dane dotyczą 2014 r.
^a In the case of international migration - data concern 2014.

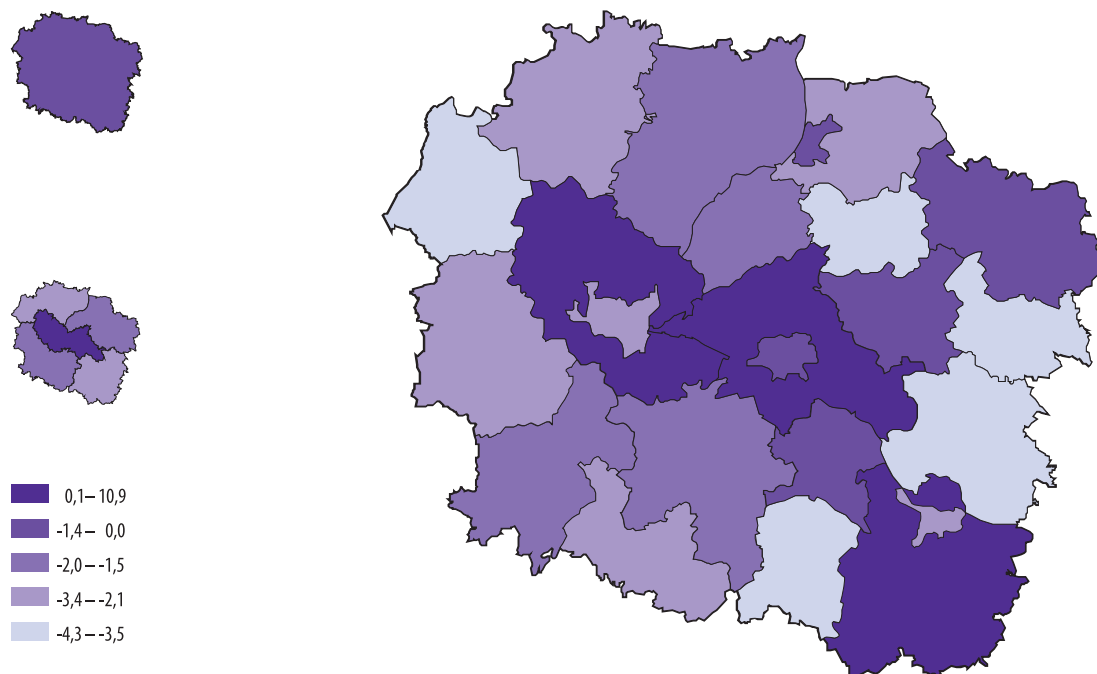
Podobnie jak w poprzednich analizowanych latach ogólne saldo migracji ludności na pobyt stały, w 2017 r., w województwie kujawsko-pomorskim było ujemne. Oznacza to, że liczba osób wymeldowanych z pobytu stałego w roku przekroczyła liczbę osób zameldowanych na pobyt stały w tym czasie. Różnica ta wynosiła: w 2017 r. minus 1304 osób, w 2016 r. minus 1622 osób, a w 2010 r. minus 1683 osoby.

Analizując migracje zagraniczne ludności w 2017 r. należy stwierdzić, że zarówno w Polsce, jak i w województwie kujawsko-pomorskim drugi rok z rzędu liczba imigrantów przewyższała liczbę emigrantów. W 2017 r. w porównaniu z 2010 r. nastąpił spadek liczby wyjazdów mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego za granicę na pobyt stały (analogiczna sytuacja wystąpiła w kraju).

Mapa 7. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w województwie kujawsko-pomorskim według podregionów i powiatów w 2017 r.

Map 7. Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population in Kujawsko-Pomorskie Voivodship by subregions and powiats in 2017

Analizując saldo migracji wewnętrznych ludności na pobyt stały w województwie kujawsko-pomorskim według powiatów w 2017 r. należy stwierdzić, iż przyjęło ono wartości dodatnie jedynie w trzech powiatach: bydgoskim, toruńskim i włocławskim. Wartości salda migracji wewnętrznych na pobyt stały odnotowane w 2017 r. w powyższych powiatach były szczególnie wysokie w pierwszych dwóch wymienionych powiatach i wynosiły odpowiednio 10,68 i 9,04 osób w przeliczeniu na 1000 ludności.

Zaobserwowane w 2017 r. zmiany w zjawiskach demograficznych miały pozytywny wymiar w stosunku do 2016 r. Wyraża się on m.in. wzrostem liczby urodzeń, wzrostem salda migracji zagranicznych. Mimo to nadal mają miejsce ogólne niekorzystne przemiany powodujące m.in. ubytek rzeczywistej ludności, spadek liczby małżeństw czy starzenie się mieszkańców.

Dane prezentujące ludność w województwie kujawsko-pomorskim znajdują się w następujących publikacjach i opracowaniach udostępnionych na stronie internetowej Urzędu:

- „Biuletyn statystyczny województwa kujawsko-pomorskiego” — publikacja dostępna co kwartał,
- „Stan i ruch naturalny ludności w województwie kujawsko-pomorskim” — informacja sygnałna dostępna co roku do 2016 r., od 2017 r. opracowanie „Procesy demograficzne w województwie kujawsko-pomorskim”;

jak również w Banku Danych Lokalnych i Bazie Demografia.

Rynek pracy Labour market

Zatrudnienie Employment

Od 2015 r. w województwie kujawsko-pomorskim utrzymuje się w skali roku wzrost przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw. Warto zauważyć, że od 2010 roku, najwyższy roczny wzrost zatrudnienia wystąpił w roku 2011. W 2017 r. poziom wzrostu był wyższy w porównaniu z rokiem poprzednim. W porównaniu z 2016 r. najbardziej wzrosło zatrudnienie w sekcji transport i gospodarka magazynowa. Nieco niższy poziom wzrostu odnotowano w zakwaterowaniu i gastronomii. Blisko 50% zatrudnionych w 2017 r. w województwie stanowili zatrudnieni w sekcji przetwórstwo przemysłowe.

Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w województwie kujawsko-pomorskim w 2017 r. ukształtowało się na poziomie 256,0 tys. osób, co oznacza, że było o 3,0% wyższe w stosunku do poprzedniego roku i o 7,8% wyższe niż w 2010 r. W kraju w 2017 r. odnotowano wzrost zatrudnienia w porównaniu z rokiem poprzednim o 4,5%.

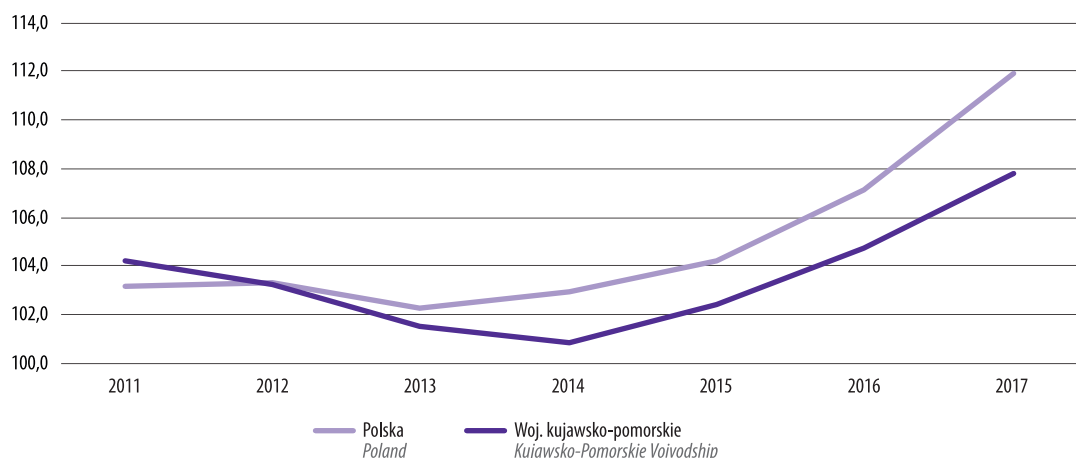
Dane o przeciętnym zatrudnieniu obejmują osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy w pełnym wymiarze czasu pracy oraz niepełnym, w przeliczeniu na pełnozatrudnionych.

Tablica 5. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw
Table 5. Average paid employment in the enterprise sector

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016	2017		
	w tysiącach in thousands			2010=100	2016=100	
Polska Poland	5372,6	5601,6	5760,2	6017,1	111,9	104,5
Woj. kujawsko-pomorskie Kujawsko-Pomorskie Voivodship	237,3	243,0	248,4	256,0	107,8	103,0
Bydgoszcz	57,5	56,6	57,3	56,9	99,1	99,2
Toruń	38,3	38,6	40,2	39,4	102,7	97,8

Wykres 11. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw
2010 = 100

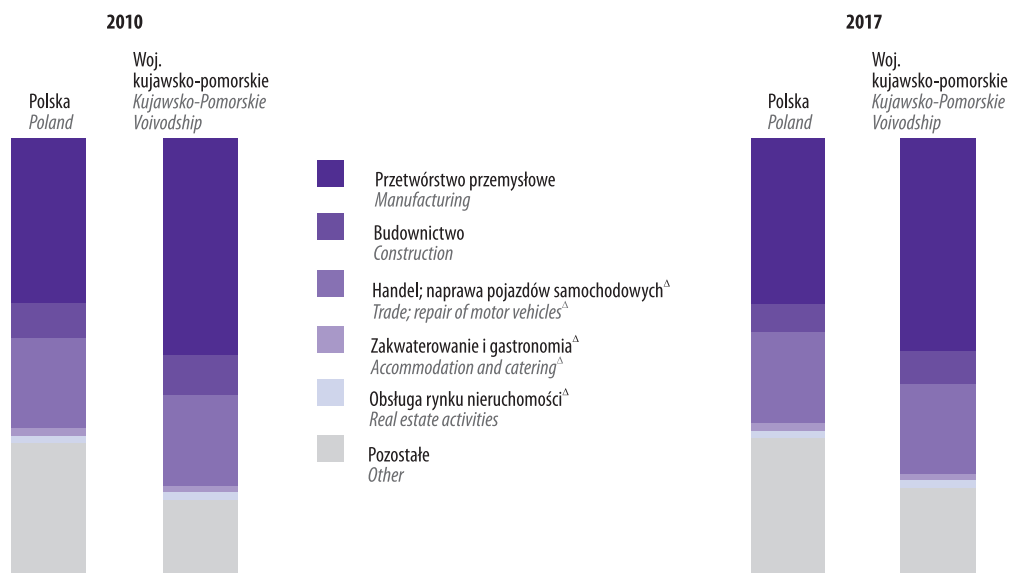
Chart 11. Indices of average paid employment in the enterprise sector
2010 = 100

W 2017 r. największe zatrudnienie w województwie kujawsko-pomorskim zanotowano w sekcji przetwórstwo przemysłowe — 124,8 tys. osób, tj. 48,8% ogółu zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw. Kolejną sekcją pod względem wielkości zatrudnienia był handel; naprawa pojazdów samochodowych — 52,0 tys. osób, tj. 20,3% ogółu zatrudnionych. W odniesieniu do 2010 r. największe zmiany w strukturze zatrudnienia zaobserwowano w budownictwie. Udział zatrudnionych w tej sekcji zmniejszył się o 1,9 p. proc.

Wykres 12. Struktura przeciętnego zatrudnienia według sekcji PKD 2007

Chart 12. Structure of average paid employment by PKD 2007 sections

W 2017 r. w porównaniu z rokiem poprzednim, przeciętne zatrudnienie zwiększyło się najbardziej w sekcji transport i gospodarka magazynowa (o 16,6%). Znaczny wzrost odnotowano także w sekcjach: zakwaterowanie i gastronomia (o 11,2%), dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja (o 4,5%), handel; naprawa pojazdów samochodowych (o 3,5%) oraz przetwórstwo przemysłowe (o 3,4%). Natomiast największy spadek przeciętnego zatrudnienia w skali roku wystąpił w sekcji administrowanie i działalność wspierająca (o 11,8%).

Tablica 6. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w województwie kujawsko-pomorskim

Table 6. Average paid employment in the enterprise sector in Kujawsko-Pomorskie Voivodship

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2016				2017				w tys. osób <i>in thous. persons</i>
	I-III	I-VI	I-IX	I-XII	I-III	I-VI	I-IX	I-XII	
	analogiczny okres roku poprzedniego = 100 <i>corresponding period of previous year = 100</i>								
Ogółem <i>Total</i>	103,2	103,0	103,2	102,2	102,8	103,0	103,0	103,0	256,0
w tym: <i>of which:</i>									
Przemysł <i>Industry</i>	102,6	102,6	102,9	102,7	103,2	103,4	103,1	103,3	134,2
w tym: <i>of which:</i>									
przetwórstwo przemysłowe <i>manufacturing</i>	102,7	102,7	103,0	102,8	103,3	103,4	103,1	103,4	124,8

Tablica 6. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w województwie kujawsko-pomorskim (dok.)
 Table 6. Average paid employment in the enterprise sector in Kujawsko-Pomorskie Voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2016				2017				w tys. osób in thous. persons
	I-III	I-VI	I-IX	I-XII	I-III	I-VI	I-IX	I-XII	
	analogiczny okres roku poprzedniego = 100 corresponding period of previous year = 100								
Przemysł (dok.) Industry (cont.)									
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja ^d water supply; sewerage, waste management and remediation activities	100,7	100,5	101,6	103,2	104,1	103,7	104,7	104,5	6,7
Budownictwo Construction	102,8	101,9	101,2	100,4	97,5	98,6	99,7	100,4	18,9
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^d Trade; repair of motor vehicles ^d	106,3	105,6	105,6	102,6	103,9	104,5	104,7	103,5	52,0
Transport i gospodarka magazynowa Transportation and storage	101,6	102,0	101,3	99,1	119,4	117,2	115,9	116,6	16,6
Zakwaterowanie i gastronomia ^d Accommodation and catering ^d	110,2	111,1	114,7	119,5	119,5	118,1	115,9	111,2	3,7
Informacja i komunikacja Information and communication	81,9	84,4	86,0	84,5	99,3	95,8	95,6	96,6	1,7
Obsługa rynku nieruchomości ^d Real estate activities ^d	102,1	102,0	102,2	101,5	100,6	101,3	101,4	100,9	4,3
Administrowanie i działalność wspierająca ^d Administrative and support service activities	105,5	105,2	104,3	102,3	85,2	86,4	86,8	88,2	12,2

Bezrobocie rejestrowane

Registered unemployment

W województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w Polsce, od grudnia 2014 r. notuje się roczne spadki stopy bezrobocia. W końcu 2017 r. w województwie stopa bezrobocia wyniosła 10,0% i była o 2,0 p. proc. niższa niż w 2016 r. We wszystkich województwach w skali roku zanotowano niższą wartość stopy bezrobocia. Bezrobotni zarejestrowani w powiatowych urzędach pracy w województwie kujawsko-pomorskim w końcu grudnia 2017 r. stanowili 7,5% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w Polsce, tj. o 0,1 p. proc. więcej niż przed rokiem.

W końcu grudnia 2017 r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy województwa kujawsko-pomorskiego wyniosła 81,5 tys. osób i była niższa od zanotowanej przed rokiem (o 17,0 tys. osób, tj. o 17,2%) oraz niższa niż w 2010 r. (o 57,9 tys. osób, tj. o 41,5%). W kraju w końcu 2017 r. liczba bezrobotnych była o 19,0% niższa niż rok wcześniej i o 44,7% niższa niż w 2010 r.

Dane o bezrobociu rejestrowanym dotyczące osób zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy prezentuje się zgodnie z ustawą z dnia 20 IV 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r. poz. 1065 z późniejszymi zmianami).

Tablica 7. Bezrobotni zarejestrowani oraz stopa bezrobocia rejestrowanego Stan w dniu 31 XII

Table 7. Registered unemployed persons as well as registered unemployment rate As of 31 XII

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016	2017
POLSKA POLAND				
Bezrobotni zarejestrowani w tys. Registered unemployed persons in thous.	1954,7	1563,3	1335,2	1081,7
Bezrobotni nowo zarejestrowani ^a w tys. Newly registered unemployed persons ^a in thous.	3042,0	2368,8	2169,8	1914,8
Bezrobotni wyrejestrowani ^a w tys. Persons removed from unemployment rolls ^a in thous.	2979,8	2630,6	2398,0	2168,3
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy Registered unemployed persons per a job offer	83	31	21	16
Stopa bezrobocia rejestrowanego w % Registered unemployment rate in %	12,4	9,7	8,2	6,6
WOJ. KUJAWSKO-POMORSKIE KUJAWSKO-POMORSKIE VOIVODSHIP				
Bezrobotni zarejestrowani w tys. Registered unemployed persons in thous.	139,4	107,3	98,5	81,5
Bezrobotni nowo zarejestrowani ^a w tys. Newly registered unemployed persons ^a in thous.	203,2	167,8	152,7	130,3
Bezrobotni wyrejestrowani ^a w tys. Persons removed from unemployment rolls ^a in thous.	198,2	187,6	161,4	147,3
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy Registered unemployed persons per a job offer	129	36	30	26
Stopa bezrobocia rejestrowanego w % Registered unemployment rate in %	17,0	13,2	12,0	10,0
BYDGOSZCZ				
Bezrobotni zarejestrowani w tys. Registered unemployed persons in thous.	13,0	8,8	8,0	6,6
Bezrobotni nowo zarejestrowani ^a w tys. Newly registered unemployed persons ^a in thous.	23,3	17,1	14,8	12,2
Bezrobotni wyrejestrowani ^a w tys. Persons removed from unemployment rolls ^a in thous.	22,6	20,4	15,6	13,6
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy Registered unemployed persons per a job offer	318	16	11	13
Stopa bezrobocia rejestrowanego w % Registered unemployment rate in %	8,0	5,4	4,8	3,9
TORUŃ				
Bezrobotni zarejestrowani w tys. Registered unemployed persons in thous.	7,5	6,2	5,6	4,8
Bezrobotni nowo zarejestrowani ^a w tys. Newly registered unemployed persons ^a in thous.	15,2	11,0	9,8	8,4
Bezrobotni wyrejestrowani ^a w tys. Persons removed from unemployment rolls ^a in thous.	15,3	12,2	10,4	9,1
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy Registered unemployed persons per a job offer	48	17	23	11
Stopa bezrobocia rejestrowanego w % Registered unemployment rate in %	8,2	6,9	6,1	5,2

^a W ciągu roku.
a During the year.

W końcu 2017 roku we wszystkich powiatach i miastach na prawach powiatu województwa kujawsko-pomorskiego liczba bezrobotnych była mniejsza niż w roku poprzednim, przy czym największy spadek odnotowano w powiecie żnińskim (o 24,0%). Nieco niższy spadek wystąpił w powiecie lipnowskim (o 22,5%). Natomiast najmniejszy spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych odnotowano w powiecie toruńskim (o 10,7%).

Bezrobotni nieposiadający prawa do zasiłku to zarejestrowane w urzędach pracy osoby bezrobotne, które utraciły bądź nie nabyły prawa do zasiłku.

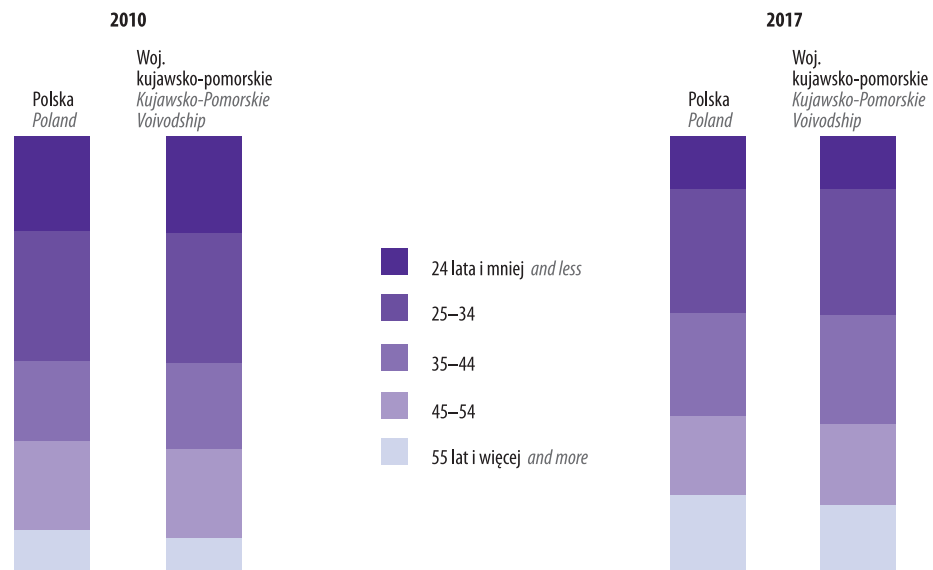
W dniu 31 grudnia 2017 r. 84,2% ogółu bezrobotnych w regionie nie posiadało prawa do zasiłku (w 2016 r. — 84,5%), 87,1% stanowiły osoby uprzednio pracujące (w 2016 r. — 86,4%), a 47,4% to mieszkańcy wsi (w 2016 r. — 47,3%).

W końcu grudnia 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim wśród osób bezrobotnych, podobnie jak w kraju, przeważały kobiety. Stanowiły one 59,9% ogółu zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy (przed rokiem — 57,5%). Liczba kobiet zarejestrowanych jako bezrobotne spadła w skali roku o 13,9%.

W końcu 2017 r. bezrobocie w województwie kujawsko-pomorskim nadal dotyczyło przede wszystkim ludzi młodych — najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 25–34 lata (23,1 tys.), a ich odsetek w ogólnej liczbie bezrobotnych w porównaniu z poprzednim rokiem zwiększył się o 0,5 p. proc. (do 28,4%). Grupa ta wraz z osobami w wieku 18-24 lata stanowiła 40,8% zarejestrowanych bezrobotnych (w końcu 2016 r. było to 42,3%). W porównaniu z 2016 r. liczba osób bezrobotnych spadła we wszystkich kategoriach wiekowych.

Wykres 13. Struktura bezrobotnych zarejestrowanych według wieku Stan w dniu 31 XII

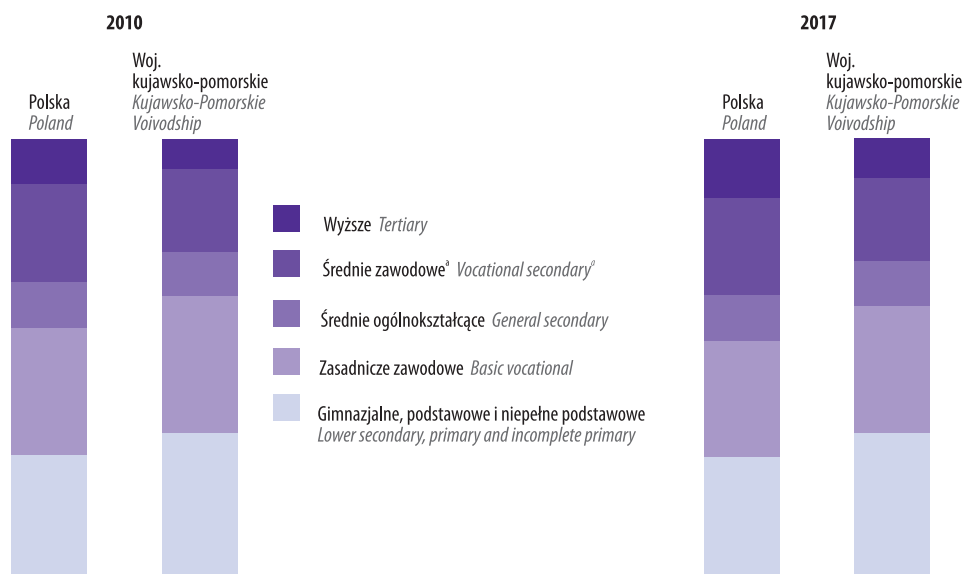
Chart 13. Structure of registered unemployed persons by age
As of 31 XII

Większość bezrobotnych rejestrujących się w powiatowych urzędach pracy to osoby o stosunkowo niskim poziomie wykształcenia. Osoby posiadające wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe oraz zasadnicze zawodowe stanowiły w końcu grudnia 2017 r. 61,8% ogólnej liczby bezrobotnych. Udział ten uległ zmniejszeniu w stosunku rocznym o 0,5 p. proc. Problemy na rynku pracy odczuwały również osoby z wyższym wykształceniem. W badanym okresie zanotowano zwiększenie udziału tych osób w ogólnej liczbie bezrobotnych (o 0,2 p. proc. do 8,9%), jednakże podobnie jak we wszystkich kategoriach bezrobotnych według wykształcenia nastąpił spadek ich liczby o 15,1% — był to jednak najmniejszy spadek ze wszystkich kategorii.

Wykres 14. Struktura bezrobotnych zarejestrowanych według poziomu wykształcenia Stan w dniu 31 XII

Chart 14. Structure of registered unemployed persons by educational level
As of 31 XII

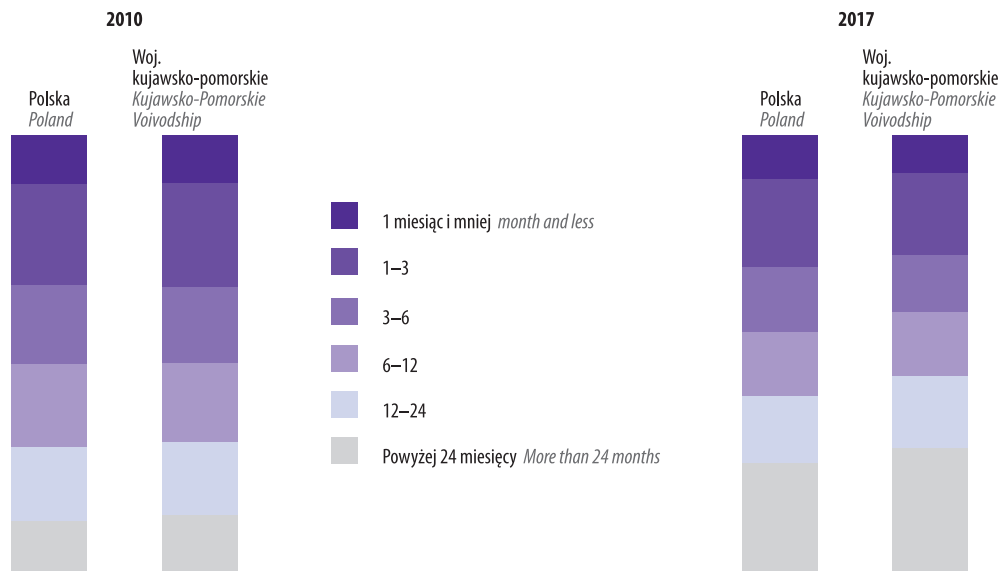

^a Łącznie z wykształceniem policealnym.
^a Including post-secondary education.

Analizując czas pozostawania bez pracy można zauważyć, że w końcu 2017 r. we wszystkich grupach zanotowano spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych w odniesieniu do 2016 r. Najliczniejszą grupę stanowiły osoby pozostające bez pracy ponad 24 miesiące, stanowiły one blisko 30% ogólnej liczby bezrobotnych. Była to jedyna grupa, w której zanotowano wzrost udziału (o 3,4 p. proc.) w porównaniu z 2016 r. W grupie tej notowano także najmniejszy roczny spadek liczby bezrobotnych — o 6,2%. Z kolei wśród osób pozostających bez pracy od ponad 6 miesięcy do 12 miesięcy włącznie notowano największy spadek zarówno ich liczby (o 27,7%), jak i odsetka (o 2,0 p. proc.). W analizowanym roku znaczny spadek liczby bezrobotnych i ich udziału w ogólnej zbiorowości bezrobotnych notowano także w grupie bezrobotnych pozostających bez pracy od ponad 3 miesięcy do 6 miesięcy włącznie (odpowiednio o 22,4% i 0,9 p. proc.).

Wykres 15. Struktura bezrobotnych zarejestrowanych według czasu pozostawania bez pracy^a Stan w dniu 31 XII

Chart 15. Structure of registered unemployed persons by duration of unemployment^a
As of 31 XII

^a Przedziały zostały domknięte prawostronnie.
a Intervals were shifted upward.

Największe trudności ze znalezieniem pracy w końcu grudnia 2017 r. miały osoby z krótkim stażem pracy (do 5 lat włącznie; ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych wyniósł 43,9%). W kategoriach: ze stażem od powyżej 20 do 30 lat włącznie, bez stażu oraz ze stażem powyżej 30 lat, nastąpił spadek udziału liczby bezrobotnych w ogółem odpowiednio o: 0,8 p. proc., 0,7 p. proc. i 0,3 p. proc. Natomiast dla osób bezrobotnych ze stażem pracy do 5 lat włącznie, od powyżej 5 do 10 lat włącznie oraz od powyżej 10 do 20 włącznie nastąpił wzrost udziału odpowiednio: o 1,0 p. proc., o 0,6 p. proc. oraz o 0,1 p. proc. W porównaniu z rokiem poprzednim we wszystkich kategoriach nastąpił spadek liczby bezrobotnych, przy czym najmniejszy odnotowano dla osób ze stażem pracy od powyżej 5 lat do 10 lat włącznie (o 14,4%), a największy dla osób bezrobotnych ze stażem powyżej 30 lat (o 25,4%).

Liczba bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy¹, czyli osób, którym przysługuje pierwszeństwo do udziału w programach specjalnych w województwie kujawsko-pomorskim zmniejszyła się z 85,6 tys. osób w 2016 r. do 70,7 tys. osób w 2017 r. Udział tej kategorii bezrobotnych w ogólnej ich liczbie zmniejszył się w stosunku rocznym o 0,2 p. proc. Do bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy zaliczane są m.in. osoby długotrwale bezrobotne, których udział w liczbie zarejestrowanych ogółem zwiększył się w skali roku o 0,9 p. proc. (do 60,2%). Zwiększeniu uległ także udział osób bezrobotnych posiadających co najmniej 1 dziecko do 6 roku życia o 2,8 p. proc. (do 22,1%). Zmniejszył się natomiast udział bezrobotnych do 30 roku życia o 2,3 p. proc. (do 25,8%), bezrobotnych do 25 roku życia o 2,0 p. proc. (do 12,4%), bezrobotnych powyżej 50 roku życia o 0,4 p. proc. (do 25,3%) oraz niepełnosprawnych o 0,2 p. proc. (do 4,4%).

¹ Według ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2017 r. poz. 1065 z późniejszymi zmianami) osobami będącymi w szczególnej sytuacji na rynku pracy są: bezrobotni do 30 roku życia, bezrobotni długotrwale, bezrobotni powyżej 50 roku życia, bezrobotni korzystający ze świadczeń z pomocy społecznej, bezrobotni posiadający co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia lub co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia, bezrobotni niepełnosprawni. Osoba spełniająca jednocześnie kilka kryteriów jest wykazana w ogólnej liczbie bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy tylko raz.

Tablica 8. Bezrobotni zarejestrowani oraz stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie kujawsko-pomorskim

Table 8. Registered unemployed persons as well as registered unemployment rate in Kujawsko-Pomorskie Voivodship

Wyszczególnienie Specification	2016				2017			
	I–III	IV–VI	VII–IX	X–XII	I–III	IV–VI	VII–IX	X–XII
Bezrobotni zarejestrowani (stan w końcu okresu): Registered unemployed persons (as of the end of the period):								
w tysiącach osób in thousands persons	111,2	98,9	95,0	98,5	98,7	85,8	82,3	81,5
analogiczny okres roku poprzedniego = 100 corresponding period of previous year = 100	86,9	90,0	91,0	91,9	88,8	86,7	86,7	82,8
Bezrobotni nowo zarejestrowani (napływ): Newly registered unemployed persons (inflow):								
w tysiącach osób in thousands persons	42,6	34,8	36,2	39,1	34,5	28,0	32,8	35,0
analogiczny okres roku poprzedniego = 100 corresponding period of previous year = 100	100,4	95,4	86,5	83,2	81,0	80,5	90,7	89,3
Bezrobotni wyrejestrowani (odpływ): Persons removed from unemployment rolls (outflow):								
w tysiącach osób in thousands persons	38,7	47,1	40,1	35,6	34,3	40,9	36,2	35,7
analogiczny okres roku poprzedniego = 100 corresponding period of previous year = 100	92,9	86,4	84,7	80,6	88,8	87,0	90,3	100,5
Płynność bezrobocia (napływ-odpływ) w tysiącach osób Liquidity of unemployment (inflow-outflow) in thousands persons	3,9	-12,3	-3,9	3,6	0,2	-13,0	-3,4	-0,8
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w końcu okresu) w % Registered unemployment rate (as of the end of the period) in %	13,5	12,2	11,7	12,0	11,9	10,5	10,1	10,0

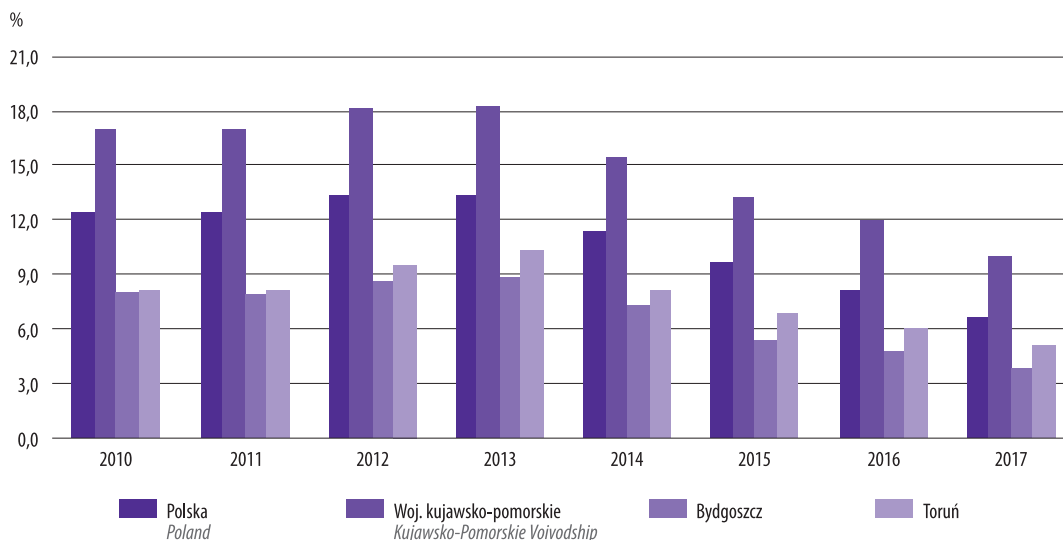
Stopa bezrobocia rejestrowanego w kraju w kolejnych miesiącach 2017 r. była niższa niż w analogicznych miesiącach poprzedniego roku. W analogiczny sposób wskaźnik ten kształtował się w województwie.

Stopę bezrobocia rejestrowanego obliczono jako stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

W końcu grudnia wskaźnik ogólnokrajowy wyniósł 6,6% i był niższy o 1,6 p. proc. w odniesieniu do zanotowanego przed rokiem, oraz niższy o 5,8 p. proc. w porównaniu z grudniem 2010 r. W województwie kujawsko-pomorskim w końcu 2017 r. stopa bezrobocia rejestrowanego ukształtowała się na poziomie 10,0% i była o 2,0 p. proc. niższa od zanotowanej w grudniu 2016 r. i o 7,0 p. proc. niższa niż w 2010 r. W grudniu 2017 r. tylko w województwie warmińsko-mazurskim zanotowano wyższy wskaźnik.

Wykres 16. Stopa bezrobocia rejestrowanego Stan w dniu 31 XII

Chart 16. Registered unemployment rate
As of 31 XII

Spadek omawianego wskaźnika w skali roku odnotowano we wszystkich powiatach i miastach na prawach powiatu zawierał się w przedziale od 0,9 p. proc. (w Bydgoszczy i Toruniu) do 4,2 p. proc. (w powiecie lipnowskim). W województwie nadal obserwowano dość duże terytorialne zróżnicowanie stopy bezrobocia rejestrowanego. Rozpiętość pomiędzy najniższą i najwyższą wartością wskaźnika w powiatach i miastach na prawach powiatu wyniosła 14,8 p. proc. i w skali roku zmniejszyła się o 2,4 p. proc. Najwyższą stopę bezrobocia odnotowano w powiecie włocławskim (18,7%). Nieco niższy poziom odnotowano także w powiecie radziejowskim (18,3%). Natomiast najniższą stopę bezrobocia notowano w Bydgoszczy (3,9%).

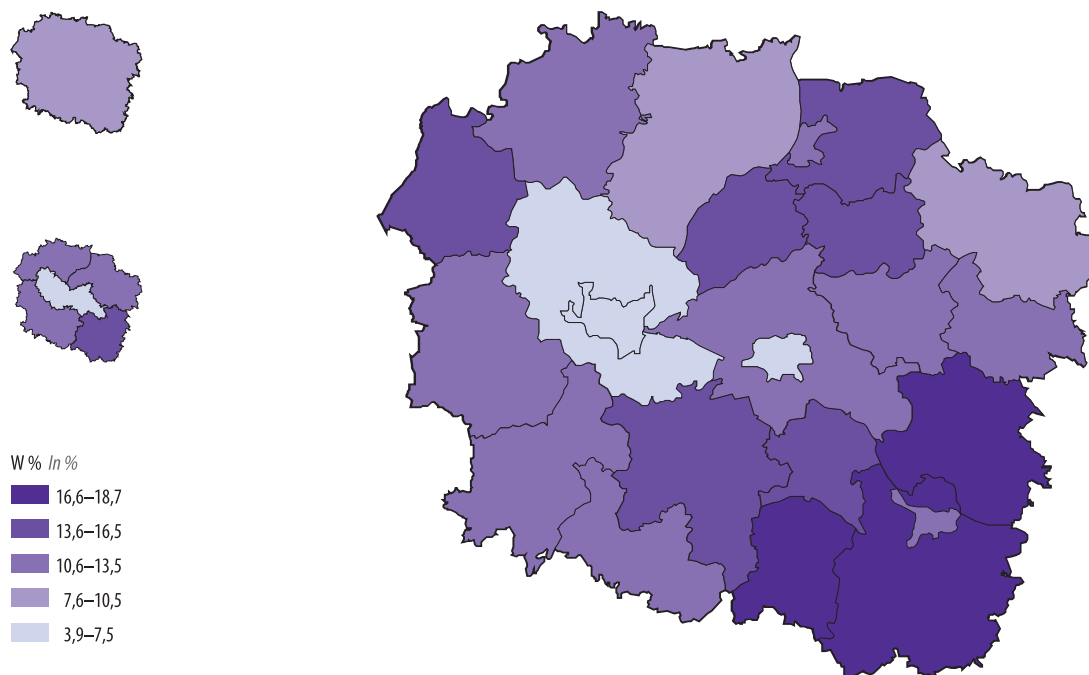
W 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim liczba nowo zarejestrowanych bezrobotnych wyniosła 130,3 tys. osób i była mniejsza niż przed rokiem (o 22,4 tys., tj. o 14,7%) i mniejsza w porównaniu ze stanem z 2010 r. (o 72,9 tys., tj. o 35,9%). Najliczniejszą grupę nadal stanowiły osoby rejestrujące się po raz kolejny, a ich odsetek w ogólnej liczbie nowo zarejestrowanych zmniejszył się o 1,1 p. proc. w stosunku do 2016 r. i wyniósł 85,0%.

Z ewidencji bezrobotnych w województwie kujawsko-pomorskim w ciągu 2017 r. skreślono 147,3 tys. osób, tj. o 8,8% mniej niż przed rokiem oraz o 25,7% mniej niż w analogicznym okresie 2010 r. Główną przyczynę wyrejestrowania stanowiło podjęcie pracy, w wyniku czego z rejestru bezrobotnych skreślono 74,9 tys. osób (wobec 84,8 tys. przed rokiem). Udział tej kategorii bezrobotnych w ogólnej liczbie wyrejestrowanych zmniejszył się w ujęciu rocznym o 1,6 p. proc. (do 50,9%).

W 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim bilans bezrobotnych kształtował się korzystnie, tzn. w ciągu roku wyłączono z ewidencji o 17,0 tys. osób więcej niż zarejestrowano. Relacja napływu do odpływu z bezrobocia ukształtowała się na poziomie 88,5%. Powiatowe urzędy pracy w województwie kujawsko-pomorskim w ciągu całego 2017 r. miały do dyspozycji 95,4 tys. ofert pracy, tj. o 5,3% więcej niż rok wcześniej. W końcu grudnia na 1 ofertę pracy przypadało 26 bezrobotnych (wobec 30 osób przed rokiem) i wskaźnik ten był wyższy niż w skali kraju (o 10 osób). W 2017 r. najkorzystniejsze wartości wskaźnik przyjął w Toruniu (11 osób na 1 ofertę pracy). Niewiele niższy odnotowano w Bydgoszczy (13 osób). Natomiast najwięcej zarejestrowanych bezrobotnych w przeliczeniu na 1 ofertę pracy przypadało w powiecie grudziądzkim (184 osoby).

Mapa 8. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie kujawsko-pomorskim według podregionów i powiatów w 2017 r. Stan w dniu 31 XII

Map 8. Registered unemployment rate in Kujawsko-Pomorskie Voivodship by subregions and powiats in 2017 As of 31 XII

Badanie aktywności ekonomicznej ludności²

Labour force survey

W IV kwartale 2017 r. zbiorowość aktywnych zawodowo w regionie liczyła 903 tys. osób, a biernych zawodowo — 761 tys. Ludność aktywną zawodowo tworzyli pracujący (859 tys. osób) i bezrobotni (44 tys.).

Dane o **aktywności ekonomicznej ludności** w wieku 15 lat i więcej opracowano na podstawie reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), prowadzonego w cyklu kwartalnym. Badaniem objęte są osoby będące członkami gospodarstw domowych w wylosowanych mieszkaniach.

² Prezentowane wyniki BAEL zostały uogólnione w oparciu o bilanse ludności opracowane na podstawie NSP 2011. Dane nie obejmują osób w obiektach zbiorowego zakwaterowania i bezdomnych oraz osób nieobecnych w gospodarstwach domowych 12 miesięcy i więcej.

Tablica 9. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej w IV kwartale
 Table 9. Economic activity of the population aged 15 and more in the 4th quarter

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016	2017
POLSKA POLAND				
Aktywni zawodowo w tys. Economically active in thous.	17153	17489	17286	17173
pracujący employed	15557	16280	16328	16404
bezrobotni unemployed	1597	1210	958	769
Bierni zawodowo w tys. Economically inactive in thous.	13826	13473	13410	13402
Wsółczynnik aktywności zawodowej w % Activity rate in %	55,4	56,5	56,3	56,2
Wskaźnik zatrudnienia w % Employment rate in %	50,2	52,6	53,2	53,7
Stopa bezrobocia w % Unemployment rate in %	9,3	6,9	5,5	4,5
WOJ. KUJAWSKO-POMORSKIE KUJAWSKO-POMORSKIE VOIVODSHIP				
Aktywni zawodowo w tys. Economically active in thous.	858	928	912	903
pracujący employed	768	859	848	859
bezrobotni unemployed	90	68	64	44
Bierni zawodowo w tys. Economically inactive in thous.	739	745	758	761
Wsółczynnik aktywności zawodowej w % Activity rate in %	53,7	55,5	54,6	54,3
Wskaźnik zatrudnienia w % Employment rate in %	48,1	51,3	50,8	51,6
Stopa bezrobocia w % Unemployment rate in %	10,5	7,3	7,0	4,9

W 2017 r. struktura ludności według statusu na rynku pracy zmieniła się zarówno w stosunku do notowanej w IV kwartale roku poprzedniego, jak i 2010 r. W odniesieniu do analogicznego okresu 2016 r. wzrósł o 0,8 p. proc. udział pracujących w ogólnej liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej (w porównaniu z IV kwartałem 2010 r. zanotowano wzrost o 3,5 p. proc.). Udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej w IV kwartale 2017 r. zmalał o 1,2 p. proc. w odniesieniu do notowanego w analogicznym okresie roku poprzedniego i o 3,0 p. proc. w odniesieniu do IV kwartału 2010 r.

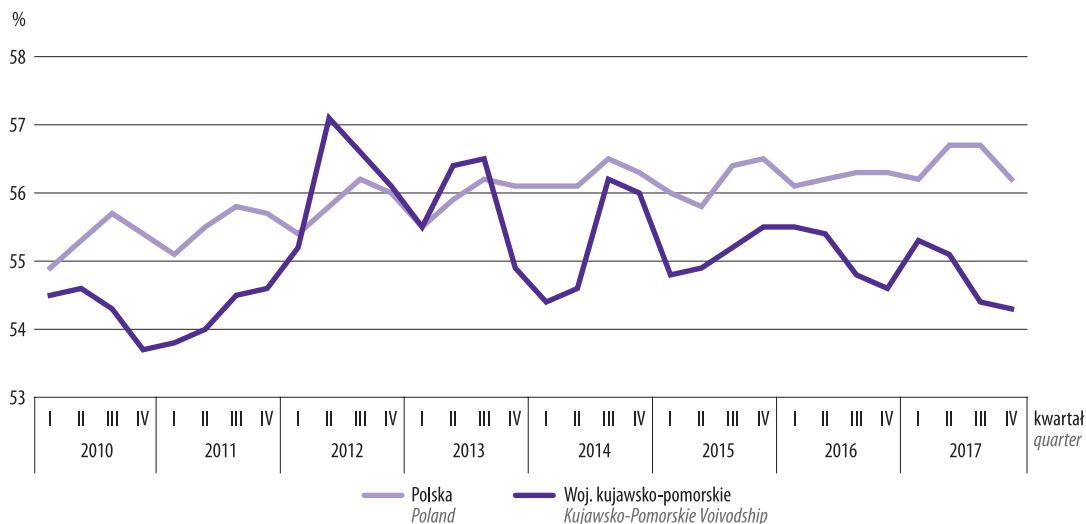
Wykres 17. Struktura ludności w wieku 15 lat i więcej wg statusu na rynku pracy w IV kwartale
 Chart 17. Structure of population aged 15 and more by employment status in the 4th quarter

Liczba aktywnych zawodowo w IV kwartale 2017 r. zmniejszyła się w stosunku do zanotowanej w analogicznym okresie 2016 r. o 1,0%. Tendencję spadkową obserwowano zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet.

Współczynnik aktywności zawodowej obliczono jako udział aktywnych zawodowo (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności (ogółem lub danej grupy).

Wykres 18. Współczynnik aktywności zawodowej
 Chart 18. Activity rate

W omawianym okresie 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim współczynnik aktywności zawodowej ukształtował się na poziomie 54,3% (jego wartość dla kraju wyniosła 56,2%). Zaobserwowano spadek aktywności zawodowej w województwie w ujęciu rocznym o 0,3 p. proc., a w odniesieniu do analogicz-

nego kwartału 2010 r. — wzrost o 0,6 p. proc., w kraju zaobserwowano spadek odpowiednio o 0,1 p. proc. i wzrost o 0,8 p. proc. W analizowanym okresie w województwie kujawsko-pomorskim wśród mężczyzn zanotowano wyższą wartość współczynnika aktywności zawodowej (63,9%) niż wśród kobiet (45,5%).

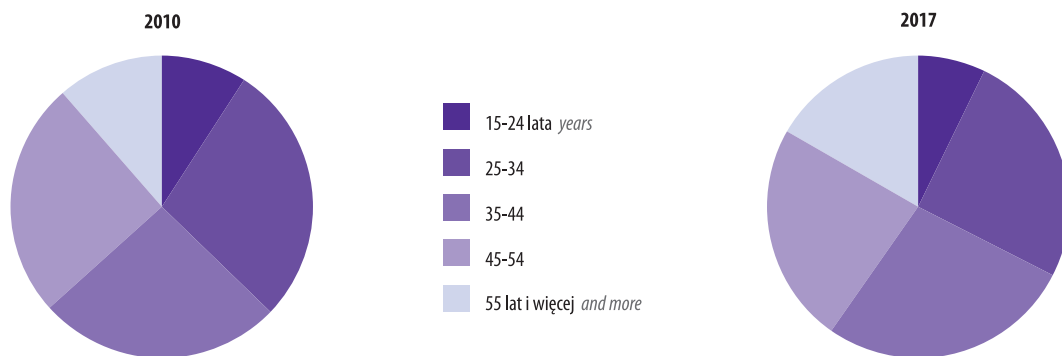
Do pracujących zaliczono wszystkie osoby w wieku 15 lat i więcej, które w okresie badanego tygodnia:

- wykonywały, przez co najmniej 1 godzinę, pracę przynoszącą zarobek lub dochód, tzn. były zatrudnione w charakterze pracownika najemnego, pracowały we własnym (lub dzierżawionym) gospodarstwie rolnym lub prowadziły własną działalność gospodarczą poza rolnictwem albo pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa w rolnictwie lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem;
- formalnie miały pracę, ale jej nie wykonywały (np. z powodu choroby, urlopu, przerwy w działalności zakładu, trudnych warunków atmosferycznych) jeżeli przerwa w pracy wynosiła mniej niż 3 miesiące; jeśli przerwa w pracy wynosiła ponad 3 miesiące, dodatkowym kryterium w BAEL w przypadku pracowników najemnych (zatrudnieni na podstawie stosunku pracy oraz osoby wykonujące prace nakładczą) był fakt otrzymywania co najmniej 50% dotychczasowego wynagrodzenia.

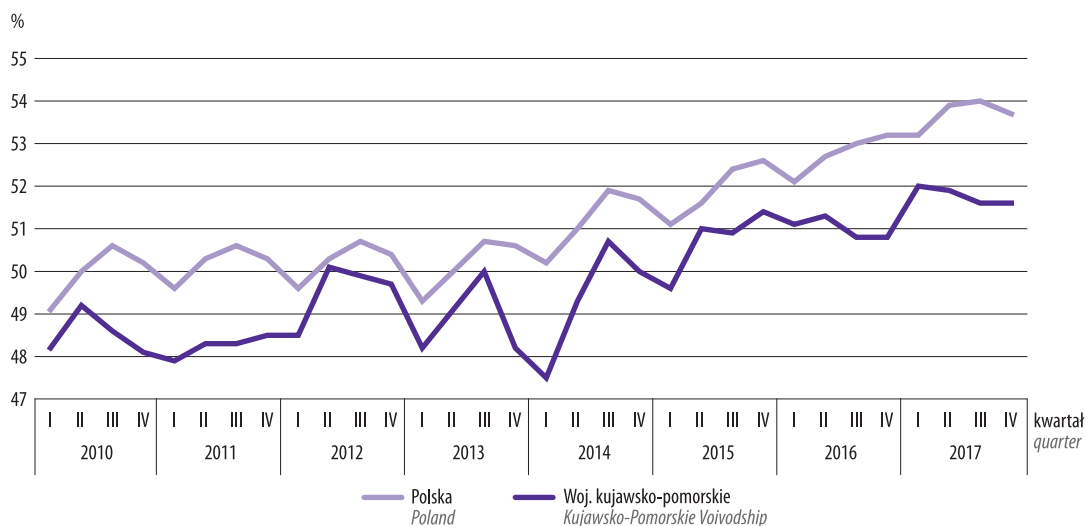
Populacja pracujących w IV kwartale 2017 r. liczyła 859 tys. i była o 11 tys. , tj. o 1,3% większa niż w roku poprzednim. W porównaniu z analogicznym okresem 2010 r. omawiana zbiorowość zwiększyła się o 91 tys. osób (o 11,8%), a obserwowany wzrost dotyczył obydwu płci. W analizowanym okresie wśród pracujących mniejszy udział miały kobiety (43,5%) niż mężczyźni.

Biorąc pod uwagę wiek pracujących, w IV kwartale 2017 r. najmniejszy udział w omawianej zbiorowości miały osoby ze skrajnych grup wiekowych, tzn. 15–24 lata (7,2%) i 55 lat i więcej (16,8%). Udziały pozostałych grup wyodrębnionych ze względu na wiek były zbliżone i mieściły się w granicach 23,4% — 27,2%.

Wykres 19. Struktura pracujących według wieku w województwie kujawsko-pomorskim w IV kwartale
Chart 19. Structure of employed persons by age in Kujawsko-Pomorskie Voivodship in the 4th quarter

Wykres 20. Wskaźnik zatrudnienia
Chart 20. *Employment rate*

Wskaźnik zatrudnienia obliczono jako udział pracujących (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności (ogółem lub danej grupy).

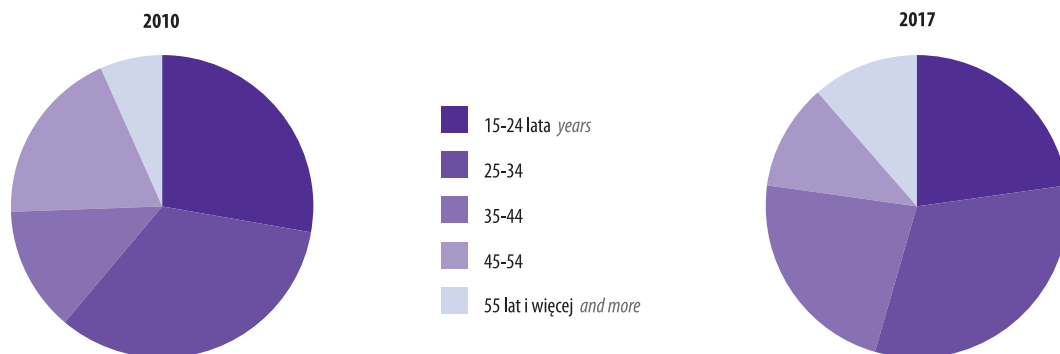
Wskaźnik zatrudnienia w województwie kujawsko-pomorskim w IV kwartale 2017 r. wyniósł 51,6% (był o 2,1 p. proc. niższy od średniego w kraju). W odniesieniu do analogicznego kwartału 2016 r. wzrósł o 0,8 p. proc. (w skali kraju o 0,5 p. proc.).

Bezrobotni to osoby w wieku 15-74 lata, które spełniły jednocześnie trzy warunki: w okresie badanego tygodnia nie były osobami pracującymi, w ciągu 4 tygodni (wliczając jako ostatni tydzień badany) aktywnie poszukiwały pracy oraz były gotowe podjąć pracę w ciągu dwóch tygodni następujących po tygodniu badanym. Do bezrobotnych zaliczono także osoby, które znalazły pracę i oczekiwały na jej rozpoczęcie w okresie 3 miesięcy oraz były gotowe tę pracę podjąć.

W IV kwartale 2017 r. liczba bezrobotnych w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 44 tys. osób i w odniesieniu do analogicznego okresu roku poprzedniego zmalała o 20 tys. osób (wśród mężczyzn odnotowano spadek liczby bezrobotnych o 13 tys., a wśród kobiet — o 7 tys.). W porównaniu z analogicznym okresem 2010 r. liczba osób bezrobotnych była niższa o 46 tys. (o 51,1%). W IV kwartale 2017 r. większość osób bezrobotnych w regionie (52,3% ogólnej ich liczby) stanowili mężczyźni.

Analiza bezrobotnych w województwie kujawsko-pomorskim w IV kwartale 2017 r. pod względem wieku wykazała, że najliczniejszą grupę tworzyły osoby należące do przedziału wiekowego 25–34 lata (29,5% ogólnej liczby bezrobotnych). Najmniejszą zbiorowość stanowiły osoby w wieku 45-54 oraz 55-lętnie i starsze (po 11,4%).

Wykres 21. Struktura bezrobotnych według wieku w województwie kujawsko-pomorskim w IV kwartale
 Chart 21. Structure of unemployed persons by age in Kujawsko-Pomorskie Voivodship in the 4th quarter

Przeciętny czas poszukiwania pracy przez osoby bezrobotne w IV kwartale 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł 11,4 miesiąca (w kraju — 10,7 miesiąca). Na przestrzeni roku okres ten wydłużył się o 0,6 miesiąca (w Polsce nie zmienił się). W analizowanym okresie liczba osób długotrwale poszukujących pracy (tzn. dłużej niż rok) w województwie wyniosła 12 tys., co stanowiło 27,3% ogólnej liczby bezrobotnych (wobec 29,7% rok wcześniej). W kraju w IV kwartale 2017 r. odsetek osób pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy w ogólnej liczbie bezrobotnych wyniósł 25,2% i w porównaniu z zanotowanym przed rokiem zmniejszył się o 1,4 p. proc.

Wykres 22. Struktura bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy w IV kwartale
 Chart 22. Structure of unemployed persons by duration of unemployment in the 4th quarter

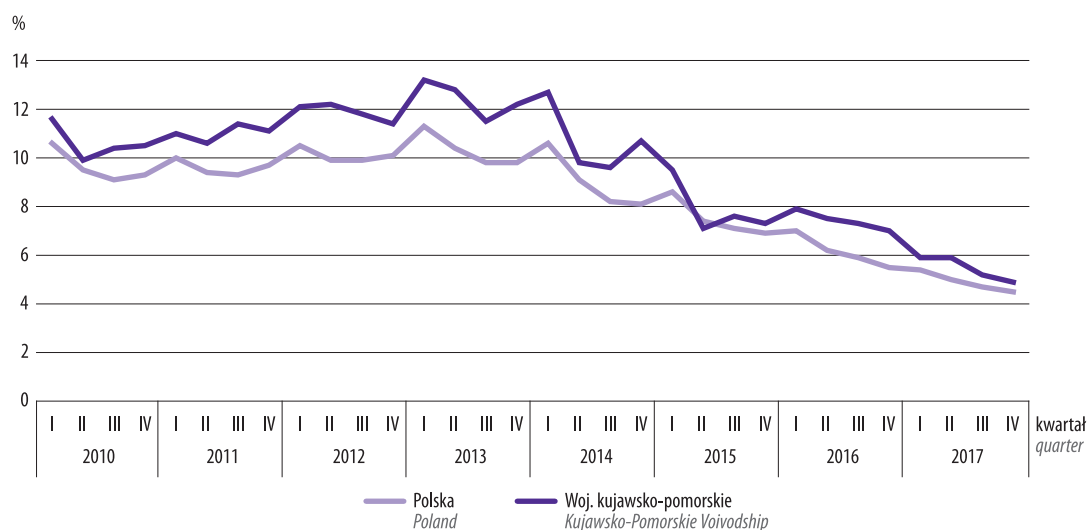

Stopę bezrobocia obliczono jako udział bezrobotnych (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności aktywnej zawodowo (ogółem lub danej grupy).

Stopa bezrobocia w IV kwartale 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim ukształtowała się na poziomie 4,9% i była o 0,4 p. proc. wyższa od wskaźnika ogólnokrajowego. Na przestrzeni roku zmalała o 2,1 p. proc. (w Polsce — zmalała o 1,0 p. proc.), a w odniesieniu do analogicznego okresu 2010 r. zmalała o 5,6 p. proc. (w kraju zmalała o 4,8 p. proc.). W IV kwartale 2017 r. w województwie analizowany wskaźnik wyniósł 4,5% w przypadku mężczyzn i 5,3% wśród kobiet.

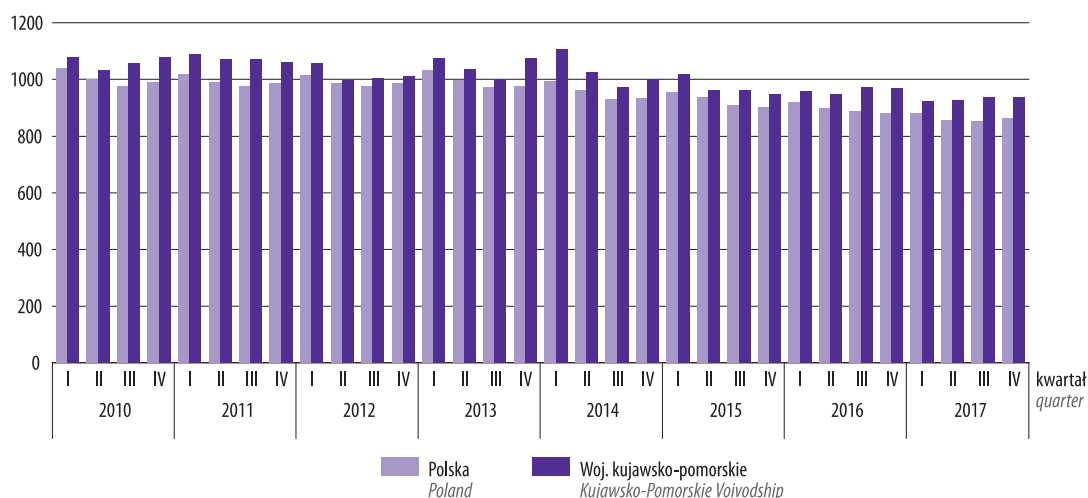

Wykres 23. Stopa bezrobocia
Chart 23. Unemployment rate

W IV kwartale 2017 r. zbiorowość biernych zawodowo liczyła 761 tys. osób i stanowiła 45,7% ogólnej liczby mieszkańców województwa w wieku 15 lat i więcej. W kraju udział biernych zawodowo w ogólnej liczbie ludności w tym wieku ukształtował się na poziomie 43,8%. Na przestrzeni roku liczba biernych zawodowo w województwie zwiększyła się o 0,4%, a w stosunku do analogicznego okresu 2010 r. — o 3,0%. W skali kraju w analogicznych okresach liczebność analizowanej populacji zmalała odpowiednio o 0,1% i o 3,1%. Większą część zbiorowości osób biernych zawodowo w regionie stanowiły kobiety, których udział w IV kwartale 2017 r. wyniósł 62,2%.

Wykres 24. Liczba osób niepracujących na 1000 osób pracujących
Chart 24. Number of unemployed persons per 1000 employed persons

W regionie w IV kwartale 2017 r. na 1000 pracujących przypadło 937 osób bezrobotnych i biernych zawodowo. Rok wcześniej obciążenie to wynosiło 969 osób, a w analogicznym okresie 2010 r. — 1079 osób. W IV kwartale 2017 r., podobnie jak w analogicznym okresie 2016 r. i 2010 r., w województwie kujawsko-pomorskim na 1000 pracujących przypadło więcej osób pozostających bez pracy niż w skali kraju.

Dane prezentujące rynek pracy w województwie kujawsko-pomorskim znajdują się w następujących publikacjach i opracowaniach udostępnionych na stronie internetowej Urzędu:

- „Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego” — informacja sygnałna dostępna co miesiąc,
- „Biuletyn statystyczny województwa kujawsko-pomorskiego” — publikacja dostępna co kwartał,
- „Aktywność ekonomiczna ludności w województwie kujawsko-pomorskim” — informacja sygnałna dostępna co kwartał,
- „Popyt na pracę w województwie kujawsko-pomorskim” — informacja sygnałna dostępna co roku,
- „Warunki pracy w województwie kujawsko-pomorskim” — informacja sygnałna dostępna co roku,
- „Bezrobocie rejestrowane w województwie kujawsko-pomorskim” — informacja sygnałna dostępna co roku,
- „Rynek pracy w województwie kujawsko-pomorskim” — publikacja dostępna co roku;

jak również w Banku Danych Lokalnych.

Wynagrodzenia

Wages and salaries

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim ukształtowało się na poziomie wyższym niż w roku poprzednim. Zarówno dynamika, jak i tempo wzrostu wynagrodzeń w skali roku było wyższe we wszystkich okresach narastających. W porównaniu z 2016 r. zwiększył się czas faktycznie przepracowany oraz wzrosło przeciętne wynagrodzenie za godzinę pracy. W 2017 r., podobnie jak w latach poprzednich, najwyższe przeciętne wynagrodzenie brutto odnotowano wśród zatrudnionych w sekcji informacja i komunikacja.

W 2017 r. w województwie przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw osiągnęło poziom 3867,60 zł i było wyższe niż w roku poprzednim o 7,9%. W kraju przeciętne wynagrodzenie brutto wyniosło 4530,47 zł i było również wyższe o 5,9 % w odniesieniu do zanotowanego przed rokiem.

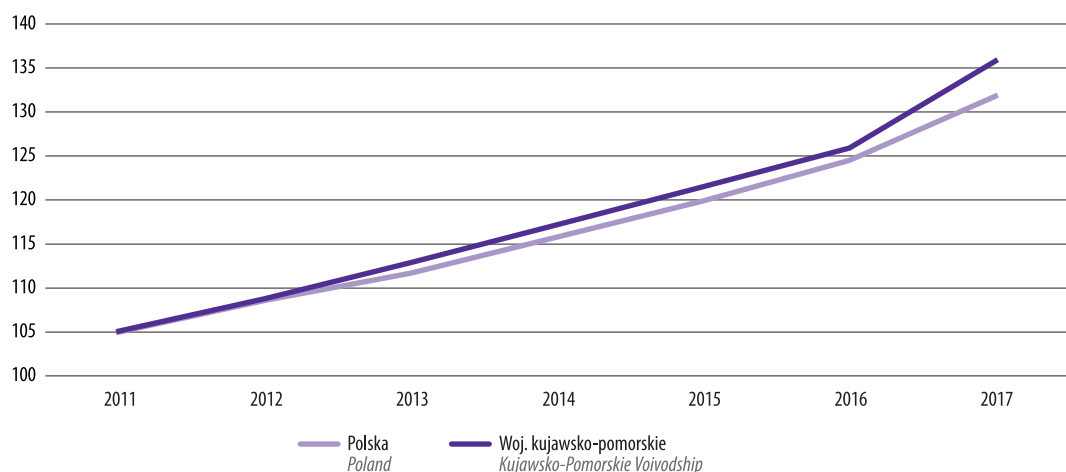
Przeciętne wynagrodzenie brutto to stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku do podziału lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie, po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz zatrudnionych za granicą.

Tablica 10. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw
Table 10. Average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016	2017		
	w złotych in zlotys			2010=100	2016=100	
Polska Poland	3434,62	4121,41	4277,03	4530,47	131,8	105,9
Woj. kujawsko-pomorskie Kujawsko-Pomorskie Voivodship	2848,61	3459,49	3583,99	3867,60	135,8	107,9
Bydgoszcz	3010,81	3588,67	3687,51	3971,98	132,0	107,7
Toruń	3139,25	3858,69	4013,30	4397,63	140,3	109,6

Wykres 25. Dynamika przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw 2010 = 100

Chart 25. Indices of average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector 2010 = 100

W stosunku do poprzedniego roku, w 2017 r. wystąpił wzrost wynagrodzeń we wszystkich sekcjach sektora przedsiębiorstw w województwie, przy czym najwyższy zanotowano w sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych (o 10,1%). Niewiele niższy wzrost wystąpił w sekcji transport i gospodarka magazynowa (o 9,7%). Odnotowany wzrost wynagrodzeń jedynie w wymienionych sekcjach przekroczył poziom wzrostu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw notowany w województwie.

Tablica 11. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw w województwie kujawsko-pomorskim

Table 11. Average paid employment in the enterprise sector in Kujawsko-Pomorskie Voivodship

Sekcje Sections	2016				2017				w zł in zł
	I-III	I-VI	I-IX	I-XII	I-III	I-VI	I-IX	I-XII	
	analogiczny okres roku poprzedniego = 100 corresponding period of previous year = 100								
Ogółem <i>Total</i>	102,7	103,3	103,6	103,6	107,1	106,9	107,3	107,9	3867,60
w tym: <i>of which:</i>									
Przemysł <i>Industry</i>	103,5	103,6	103,7	103,6	106,4	106,3	106,7	107,0	3973,92
w tym: <i>of which:</i>									
przetwórstwo przemysłowe <i>manufacturing</i>	103,3	103,7	103,9	103,7	106,6	106,5	106,9	107,3	3957,71
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja ^d <i>water supply; sewerage, waste management and remediation activities^d</i>	103,9	103,5	103,0	103,3	104,2	105,0	104,1	104,0	3926,84
Budownictwo <i>Construction</i>	101,8	102,8	103,5	102,2	108,7	107,8	107,0	107,7	3963,51
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^d <i>Trade; repair of motor vehicles^d</i>	102,2	102,3	103,1	103,8	109,2	109,2	109,7	110,1	3791,71
Transport i gospodarka magazynowa <i>Transportation and storage</i>	107,6	107,1	107,2	104,6	106,7	107,6	108,0	109,7	3340,01
Zakwaterowanie i gastronomia ^d <i>Accommodation and catering^d</i>	109,9	106,2	104,9	104,1	98,9	99,1	103,8	105,1	3145,17
Informacja i komunikacja <i>Information and communication</i>	102,9	99,4	102,6	103,3	103,1	108,6	106,3	106,6	5618,29
Obsługa rynku nieruchomości ^d <i>Real estate activities</i>	102,2	101,3	101,3	101,4	102,4	104,5	105,8	107,4	4168,60
Administrowanie i działalność wspierająca ^d <i>Administrative and support service activities</i>	100,1	107,4	107,8	106,4	104,6	103,6	103,1	106,3	2827,75

W 2017 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto wyższe od średniej wojewódzkiej zanotowano m.in. w sekcjach informacja i komunikacja (o 45,3% wyższe) oraz obsługa rynku nieruchomości (o 7,8% wyższe). Najniższe wynagrodzenia zanotowano natomiast w sekcjach administrowanie i działalność wspierająca (o 26,9% niższe od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw w województwie), zakwaterowanie i gastronomia (o 18,7% niższe) oraz transport i gospodarka magazynowa (o 13,6% niższe).

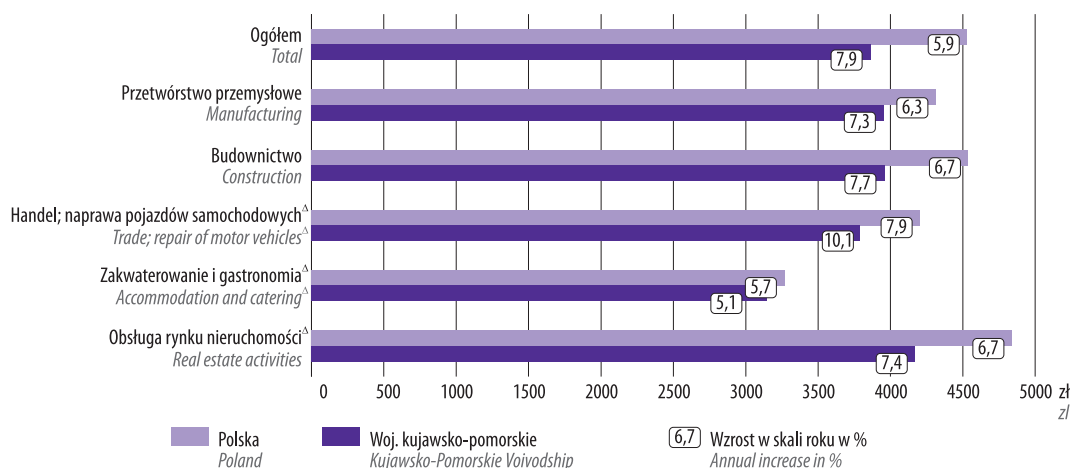
Zatrudnieni w jednostkach sektora przedsiębiorstw w województwie kujawsko-pomorskim w 2017 r. przepracowali średnio 451,4 mln godzin, tj. o 2,9% więcej niż przed rokiem. Najwięcej godzin przepracowano w sekcjach przetwórstwo przemysłowe — 220,1 mln (48,8% ogółu) i handel; naprawa pojazdów samochodowych — 91,1 mln (20,2%).

Średni czas przepracowany w ciągu miesiąca przez 1 zatrudnionego w sektorze przedsiębiorstw w 2017 r. wyniósł 147,0 godzin (wobec 147,1 godzin w 2016 r.).

Przeciętne wynagrodzenie godzinowe w 2017 r. ukształtowało się na poziomie 26,32 zł. W porównaniu z 2016 r. zaobserwowano wzrost wynagrodzenia za godzinę pracy o 8,0%. Najwyższe wynagrodzenie za przepracowaną godzinę (podobnie jak w roku poprzednim) otrzymali zatrudnieni w sekcji informacja i komunikacja — 38,71 zł, a najniższe w sekcji administrowanie i działalność wspierająca — 19,10 zł.

Wykres 26. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w wybranych sekcjach w sektorze przedsiębiorstw w 2017 r.

Chart 26. Average monthly gross wages and salaries in selected sections in the enterprise sector in 2017

Dane prezentujące przeciętne wynagrodzenia brutto w województwie kujawsko-pomorskim znajdują się w następujących publikacjach i opracowaniach na stronie internetowej Urzędu:

- „Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego” — informacja sygnałna dostępna co miesiąc,
- „Biuletyn statystyczny województwa kujawsko-pomorskiego” — publikacja dostępna co kwartał; jak również w Banku Danych Lokalnych.

Świadczenia społeczne

Social benefits

W województwie kujawsko-pomorskim w 2017 r. przeciętna liczba emerytów i rencistów ukształtowała się na wyższym poziomie niż rok wcześniej. Wpływ na to miała wzrastająca zbiorowość świadczeniobiorców ZUS, gdyż liczba świadczeniobiorców KRUS spadła. W 2017 r. osoby pobierające świadczenia z KRUS stanowili 16,6% ogółu emerytów i rencistów z województwa. W analizowanym roku, zarówno w odniesieniu do 2010 r., jak i do 2016 r., odnotowano wzrost przeciętnej miesięcznej emerytury i renty brutto, przy czym świadczenia wypłacane przez ZUS charakteryzowały się wyższą dynamiką niż wypłacane rolnikom indywidualnym zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim, jak i w porównaniu z 2010 r.

W 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim przeciętna liczba emerytów i rencistów wyniosła 464,1 tys. osób i była wyższa od notowanej przed rokiem (o 3,2 tys. osób, tj. o 0,7%), ale niższa od notowanej w 2010 r. (o 3,6 tys. osób, tj. o 0,8%). Większe zmiany w tym zakresie stwierdzono w skali kraju — w omawianym roku świadczenia wypłacano przeciętnie 8533,5tys. osób, czyli o 0,3% więcej niż w roku poprzednim, ale o 3,8% mniej niż w 2010 r.

Tablica 12. Świadczenia społeczne
Table 12. Social benefits

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2010	2015	2016	2017		
	w liczbach bezwzględnych <i>in absolute numbers</i>			2010=100	2016=100	
	POLSKA		POLAND			
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów (w tys.) <i>Average monthly number of retirees and pensioners (in thous.)</i>	8866,0	8476,9	8507,2	8533,5	96,2	100,3
w tym: <i>of which:</i>						
pobierających świadczenia wypłacane przez ZUS ^a <i>receiving benefits paid by Social Insurance Institution^a</i>	7491,4	7273,8	7312,8	7358,2	98,2	100,6
rolników indywidualnych <i>individual farmers</i>	1374,7	1203,2	1194,4	1175,3	85,5	98,4
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana przez ZUS ^a (w zł) <i>Average monthly gross retirement pay and pension paid by Social Insurance Institution^a (in zł)</i>	1588,95	1980,96	2018,48	2072,44	130,4	102,7
w tym emerytura <i>of which retirement pay</i>	1698,35	2096,55	2131,70	2182,45	128,5	102,4
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych (w zł) <i>Average monthly gross retirement pay and pension of individual farmers (in zł)</i>	954,68	1179,63	1182,83	1200,00	125,7	101,5
w tym emerytura <i>of which retirement pay</i>	996,18	1209,81	1210,30	1221,69	122,6	100,9

^a łącznie z rentami wypadkowymi finansowanymi z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a wypłacanymi przez Ministerstwo Obrony Narodowej (MON), Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA) oraz Ministerstwo Sprawiedliwości (MS) w zbiegu z emeryturami finansowanymi z budżetu MON, MSW oraz MS, a także wypłatami świadczeń rolnych z MON, MSW oraz MS (nieuwzględnionymi w województwie).

a Including accidental pensions financed from the Social Insurance Fund (SIF), paid by the Ministry of National Defence (MND), the Ministry of Interior and Administration (MIA), and the Ministry of Justice (MJ) simultaneously to retirement pensions financed from the MND, the MIA, and the MJ, as well as payments of agricultural benefits from the MND, the MIA and the MJ (not included in the voivodship).

Tablica 12. Świadczenia społeczne (dok.)
 Table 12. Social benefits (cont.)

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2010	2015	2016	2017		
	w liczbach bezwzględnych <i>in absolute numbers</i>			2010=100	2016=100	
		WOJ. KUJAWSKO-POMORSKIE		KUJAWSKO-POMORSKIE VOIVODSHIP		
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów (w tys.) <i>Average monthly number of retirees and pensioners (in thous.)</i>	467,7	457,8	460,9	464,1	99,2	100,7
w tym: <i>of which:</i>						
pobierających świadczenia wypłacane przez ZUS ^a <i>receiving benefits paid by Social Insurance Institution^a</i>	383,8	381,3	383,8	387,2	100,9	100,9
rolników indywidualnych <i>individual farmers</i>	83,9	76,5	77,1	76,9	91,6	99,7
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana przez ZUS ^a (w zł) <i>Average monthly gross retirement pay and pension paid by Social Insurance Institution^a (in zł)</i>	1461,65	1826,08	1860,33	1911,46	130,8	102,7
w tym emerytura <i>of which retirement pay</i>	1597,22	1966,09	1995,36	2042,28	127,9	102,4
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych (w zł) <i>Average monthly gross retirement pay and pension of individual farmers (in zł)</i>	948,95	1191,79	1192,24	1208,53	127,4	101,4
w tym emerytura <i>of which retirement pay</i>	995,08	1213,51	1210,04	1220,87	122,7	100,9

W 2017 r. odsetek osób pobierających świadczenia emerytalno-rentowe w województwie w ogólnej ich zbiorowości w Polsce wyniósł 5,4% i utrzymał ten sam poziom co przed rokiem. Świadczeniobiorcy ZUS z terenu województwa kujawsko-pomorskiego stanowili 5,3% tej populacji w kraju (8 lokata); analizując liczbę wypłat z KRUS, województwo zajęło 7 pozycję w kraju (z udziałem 6,5%).

Informacje o świadczeniach emerytalnych i rentowych (poza rolnikami indywidualnymi) dotyczą świadczeń wypłacanych w ramach pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych ze środków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, budżetu państwa (w ramach dotacji celowej oraz od 2007 r. także z odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa) oraz w okresie od 1 I 2009 r. do 30 VI 2014 r. ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych (OFE).

W 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim emerytury i renty z ZUS otrzymywało 387,2 tys. osób, tj. o 0,9% więcej niż przed rokiem i podobnie jak w 2010 r. W porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się przeciętna liczba emerytów (o 2,6%). Zmalała przeciętna liczba rencistów otrzymujących świadczenia z tytułu niezdolności do pracy (o 5,0%). W przypadku liczby osób pobierających renty rodzinne odnotowano niewielki spadek (na poziomie 0,6%). Emeryci stanowili w 2016 r. najliczniejszą grupę świadczeniobiorców ZUS (67,9% całej zbiorowości), najmniejszą zaś — osoby pobierające renty z tytułu niezdolności do pracy (14,3%).

Tablica 13. Świadczenia społeczne w województwie kujawsko-pomorskim
Table 13. Social benefits in Kujawsko-Pomorskie Voivodship

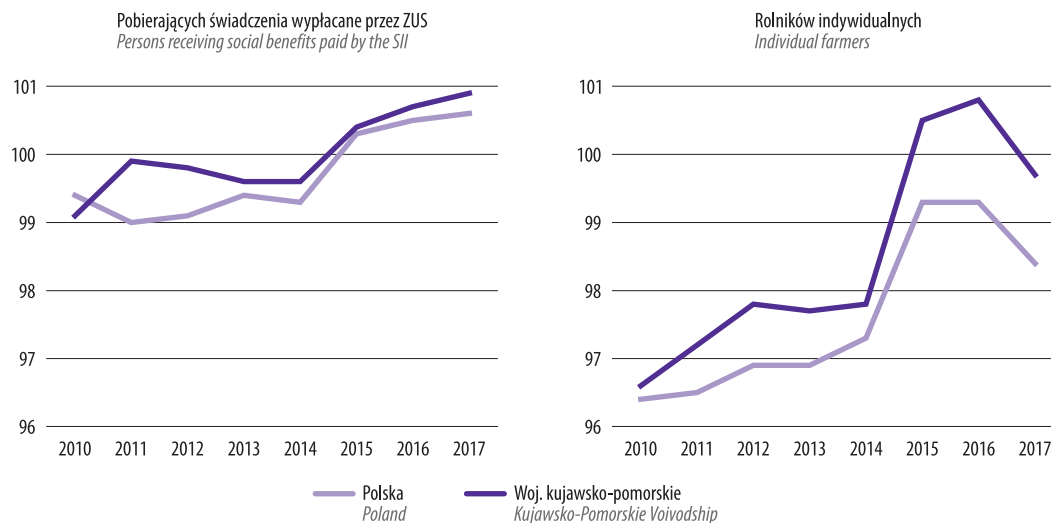
Wyszczególnienie Specification	2016				2017			
	I–III	I–VI	I–IX	I–XII	I–III	I–VI	I–IX	I–XII
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów (w tys.) Average monthly number of retirees and pensioners (in thous.)	460,1	460,5	460,6	460,9	462,3	462,4	462,4	464,1
analogiczny okres poprzedniego roku=100 corresponding period of previous year=100	100,8	100,8	100,7	100,7	100,5	100,4	100,4	100,7
w tym: of which:								
pobierających świadczenia wypłacane przez ZUS receiving benefits paid by Social Insurance Institution	382,8	383,3	383,5	383,8	385,3	385,4	385,5	387,2
analogiczny okres poprzedniego roku=100 corresponding period of previous year=100	100,5	100,6	100,6	100,7	100,6	100,6	100,5	100,9
rolników indywidualnych individual farmers	77,3	77,2	77,1	77,1	77,1	77,0	76,9	76,9
analogiczny okres poprzedniego roku=100 corresponding period of previous year=100	102,0	101,7	101,1	100,8	99,7	99,8	99,8	99,7
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto (w zł): Average monthly gross retirement pay and pension (in zł)								
wypłacana przez ZUS paid by Social Insurance Institution	1850,64	1853,81	1857,09	1860,33	1882,88	1891,15	1897,07	1911,46
analogiczny okres poprzedniego roku=100 corresponding period of previous year=100	103,0	102,3	102,0	101,9	101,7	102,0	102,2	102,7
rolników indywidualnych individual farmers	1189,64	1192,18	1192,49	1192,24	1196,90	1203,64	1205,20	1208,53
analogiczny okres poprzedniego roku=100 corresponding period of previous year=100	101,7	100,3	100,0	100,0	100,6	101,0	101,1	101,4

Informacje o świadczeniach emerytalnych i rentowych rolników indywidualnych dotyczą świadczeń wypłacanych przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego ze środków Funduszu Emerytalno-Rentowego i budżetu państwa (w ramach dotacji celowej oraz od 2007 r. z odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa), a także ze środków wypłacanych w ramach pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych, w przypadku gdy rolnicy posiadają uprawnienia do łącznego pobierania świadczeń z tych środków.

Podobnie kształtowała się dynamika liczby osób otrzymujących świadczenia emerytalno-rentowe w ramach rolniczego systemu ubezpieczeń społecznych — w przypadku wszystkich kategorii świadczeniobiorców za wyjątkiem pobierających emeryturę, zanotowano zmniejszenie zbiorowości w porównaniu z 2016 r. Emerytury i renty rolnicze w 2017 r. pobierało 76,9 tys. osób (o 0,3% mniej niż przed rokiem i o 8,4% mniej w stosunku do 2010 r.). W ciągu ostatniego roku wzrost zaobserwowano w przypadku osób otrzymujących emeryturę (o 0,2%). Największy spadek odnotowano w przypadku otrzymujących renty z tytułu niezdolności do pracy (o 1,8%); zmalała też zbiorowość osób korzystających z rent rodzinnych — o 1,6%. Świadczeniobiorców KRUS charakteryzowała struktura — podobna jak w przypadku świadczeń wypłacanych przez ZUS, dominowali emeryci, przy czym ich odsetek ukształtował się na nieco wyższym poziomie niż przed rokiem (o 0,4 p. proc.) i wyniósł 77,0%. Najmniejszy udział miały osoby pobierające renty rodzinne, które stanowiły 3,5% ogółu świadczeniobiorców KRUS (podobnie jak w 2016 r.).

Wykres 27. Dynamika przeciętnej miesięcznej liczby emerytów i rencistów
 Chart 27. Indices of average monthly number of retirees and pensioners

Świadczenia emerytalno-rentowe obejmują kwotę świadczeń należnych (bieżących oraz wyrównawczych) uwzględniającą zmniejszenia m.in. z tytułu osiągnięcia przychodów z pracy.

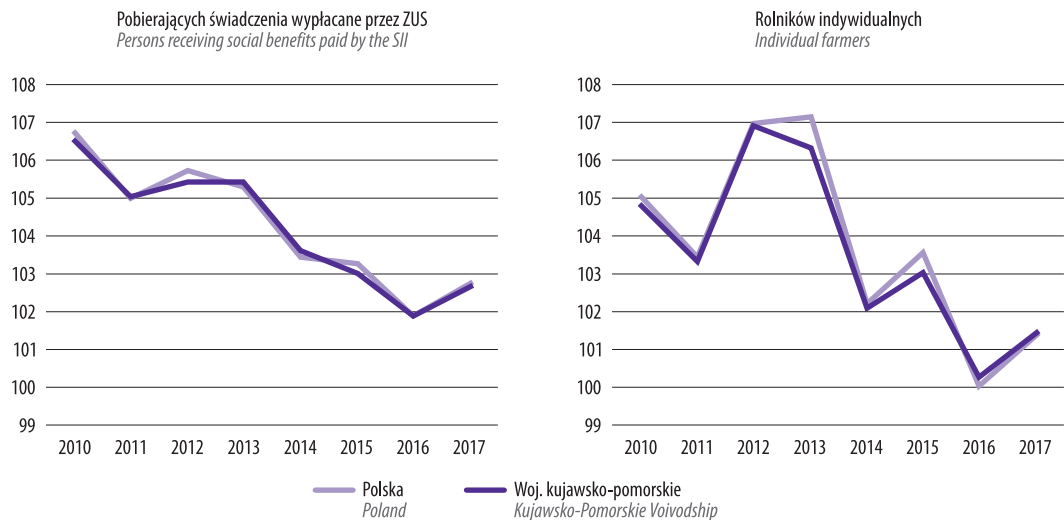
W województwie w 2017 r. przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana przez ZUS wyniosła 1911,46 zł i była wyższa o 2,7% niż przed rokiem (w kraju wzrost również o 2,7%). To samo świadczenie pobierane przez rolników indywidualnych w województwie kujawsko-pomorskim ukształtowało się na poziomie 1208,53 zł i wzrosło o 1,4% względem 2016 r. (w kraju wzrost o 1,5%). Wzrost dynamiki zaobserwowano w przypadku wszystkich kategorii świadczeń zarówno w województwie, jak i w kraju.

Świadczenia emerytalno-rentowe nie obejmują wypłat emerytur i rent realizowanych na mocy umów międzynarodowych.

W 2017 r. w odniesieniu do 2010 r., w województwie szybciej rosła przeciętna emerytura i renta wypłacana przez ZUS niż to samo świadczenie wypłacane z KRUS (w kraju wyższą dynamikę także odnotowano w przypadku świadczeń wypłacanych przez ZUS). W analizowanym roku w porównaniu z 2016 r. w województwie wzrost świadczeń wypłacanych przez ZUS był wyższy niż przez KRUS (o 1,4 p. proc). W kraju dynamika świadczeń wypłacanych przez ZUS również była wyższa (o 1,2 p. proc.) w skali roku w porównaniu ze świadczeniami z KRUS. Rozpatrując zaś poszczególne kategorie świadczeń, największy wzrost w 2017 r. w porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano w województwie w przypadku renty rodzinnej wypłacanej przez KRUS (o 8,0%), podobnie w kraju (wzrost na poziomie 8,8%).

Wykres 28. Dynamika przeciętnej miesięcznej emerytury i renty brutto Rok poprzedni = 100

Chart 28. Indices of average monthly gross retirement pay and pension
Previous year = 100

W 2017 r. wysokość świadczeń w województwie wypłacanych przez ZUS kształtowała się poniżej średniej krajowej, natomiast powyżej średniej w przypadku świadczeń wypłacanych przez KRUS. Pod względem wysokości przeciętnej emerytury i renty wypłacanej przez ZUS województwo kujawsko-pomorskie plasowało się na 10 miejscu w kraju, a pod względem analogicznego świadczenia pobieranego w 2017 r. przez rolników indywidualnych — znalazło się na 8 miejscu (przed rokiem odpowiednio 10 i 7 lokata). W przypadku wypłat realizowanych przez KRUS w województwie, wysokość świadczeń kształtowała się powyżej przeciętnej w kraju z wyjątkiem emerytur, które ukształtowały się na nieznacznie niższym poziomie. Najwyższe w relacji do wypłacanych w kraju były kwoty rent rodzinnych oraz rent z tytułu niezdolności do pracy (odpowiednio wyższe o 10,8% i o 3,2%). Wysokość wszystkich świadczeń wypłacanych z ZUS w województwie była niższa od średniej krajowej: renty z tytułu niezdolności do pracy o 10,1%, renty rodzinnej o 8,0%, a emerytury o 6,4%.

Dane prezentujące świadczenia społeczne w województwie kujawsko-pomorskim znajdują się w publikacji udostępnianej co kwartał na stronie internetowej Urzędu pt.: „Biuletyn statystyczny województwa kujawsko-pomorskiego”; jak również w Banku Danych Lokalnych.

W 2017 r., po trzech latach spadku w województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w kraju, nastąpił wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych w stosunku do roku poprzedniego. Najwyższy wzrost cen odnotowano w zakresie towarów z grupy żywność i napoje bezalkoholowe, a spadek w przypadku towarów z grupy odzież i obuwie.

Podstawę do opracowania wskaźników cen towarów i usług konsumpcyjnych stanowi obserwacja cen reprezentantów towarów i usług. Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych obliczono przy przyjęciu systemu wag z roku poprzedzającego rok badany.

Ceny towarów i usług konsumpcyjnych w województwie kujawsko-pomorskim w 2017 r. w odniesieniu do roku poprzedniego wzrosły o 2% (w Polsce również o 2%). W województwie podrożały towary i usługi w zakresie żywność i napoje bezalkoholowe (o 4,4%), transport (o 3,1%), napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe (o 1,8%), mieszkania (o 1,6%), edukacja (o 1,3%), rekreacja i kultura (o 1,1%) oraz zdrowie (o 0,6%). Mniej niż w poprzednim roku płacono za odzież i obuwie (o 4,9%). Podobne tendencje obserwowano w skali kraju, przy czym ceny z grupy żywność i napoje bezalkoholowe wzrosły o 4,2%, a ceny odzieży i obuwnia — spadły o 5,2%.

Systemy wag w zakresie poszczególnych województw oraz w skali kraju opracowano na podstawie struktury wydatków (bez spożycia naturalnego) gospodarstw domowych na zakup towarów i usług konsumpcyjnych, uzyskanej z badania budżetów gospodarstw domowych. Grupowania towarów i usług konsumpcyjnych dokonano na podstawie Klasyfikacji Spożycia Indywidualnego według Celu (COICOP, do 2013 r. — COICOP/HICP).

Tablica 14. Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych
Table 14. Price indices of consumer goods and services

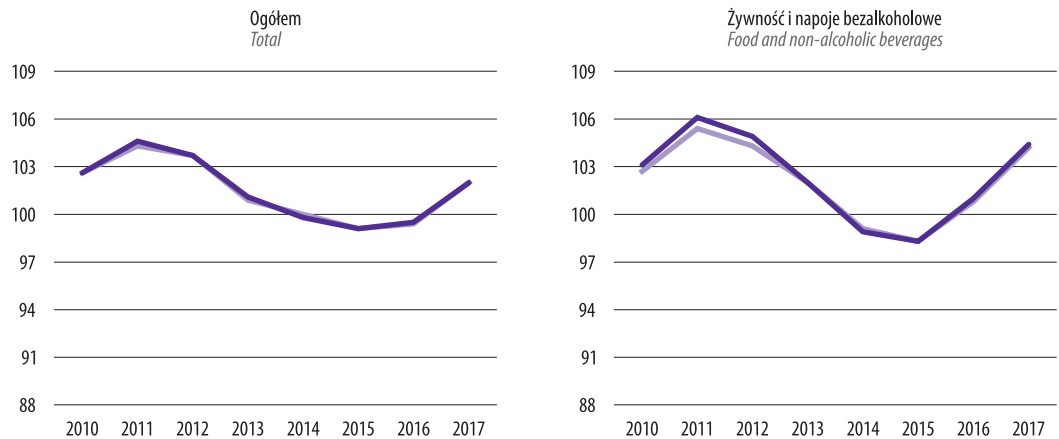
Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2010	2015	2016	2017
	rok poprzedni=100 <i>previous year=100</i>			
	POLSKA <i>POLAND</i>			
Ogółem <i>Total</i>	102,6	99,1	99,4	102,0
Żywność i napoje bezalkoholowe <i>Food and non-alcoholic beverages</i>	102,7	98,3	100,8	104,2
Napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe <i>Alcoholic beverages and tobacco</i>	105,3	101,2	100,7	101,0
Odzież i obuwie <i>Clothing and footwear</i>	96,2	95,2	95,6	94,8
Mieszkanie <i>Dwelling</i>	103,3	100,5	99,4	101,6
Zdrowie <i>Health</i>	102,9	101,9	99,2	101,2
Transport <i>Transport</i>	106,2	91,1	95,4	103,8
Rekreacja i kultura <i>Recreation and culture</i>	99,7	100,7	98,1	101,4
Edukacja <i>Education</i>	102,7	101,1	100,8	101,2

Tablica 14. Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych (dok.)
 Table 14. Price indices of consumer goods and services (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016	2017
	rok poprzedni=100 previous year=100			
	WOJ. KUJAWSKO-POMORSKIE	KUJAWSKO-POMORSKIE VOIVODSHIP		
Ogółem <i>Total</i>	102,6	99,1	99,5	102,0
Żywność i napoje bezalkoholowe <i>Food and non-alcoholic beverages</i>	103,1	98,3	101,0	104,4
Napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe <i>Alcoholic beverages and tobacco</i>	105,4	101,3	100,7	101,8
Odzież i obuwie <i>Clothing and footwear</i>	92,4	96,0	96,5	95,1
Mieszkanie <i>Dwelling</i>	103,4	100,4	99,9	101,6
Zdrowie <i>Health</i>	102,9	101,7	98,7	100,6
Transport <i>Transport</i>	106,4	91,5	96,2	103,1
Rekreacja i kultura <i>Recreation and culture</i>	99,2	100,5	96,7	101,1
Edukacja <i>Education</i>	102,6	101,3	100,6	101,3

Wykres 29. Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych
Rok poprzedni = 100

Chart 29. Price indices of consumer goods and services
 Previous year = 100

**Wykres 29. Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych (dok.)
Rok poprzedni = 100**

Chart 29. Price indices of consumer goods and services (cont.)
Previous year = 100

W 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim w kolejnych kwartałach ceny towarów i usług konsumpcyjnych były wyższe niż w analogicznym okresie roku poprzedniego, przy czym największy wzrost odnotowano w IV kwartale. W analizowanych okresach 2017 r. zaobserwowano stały trend we wzroście lub spadku cen w większości grup towarów i usług. Wyjątkiem są ceny towarów i usług związanych z rekreacją i kulturą, które po spadku w I kwartale, w kolejnych kwartałach wzrosły, ceny towarów i usług związanych z transportem, które po wzroście w 2 pierwszych kwartałach, w III i IV kwartale spadły oraz ceny towarów i usług związanych ze zdrowiem, które w drugim kwartale notowały minimalny spadek natomiast w pozostałych kwartałach wzrosły.

Tablica 15. Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych w województwie kujawsko-pomorskim
 Table 15. Price indices of consumer goods and services in Kujawsko-Pomorskie Voivodship

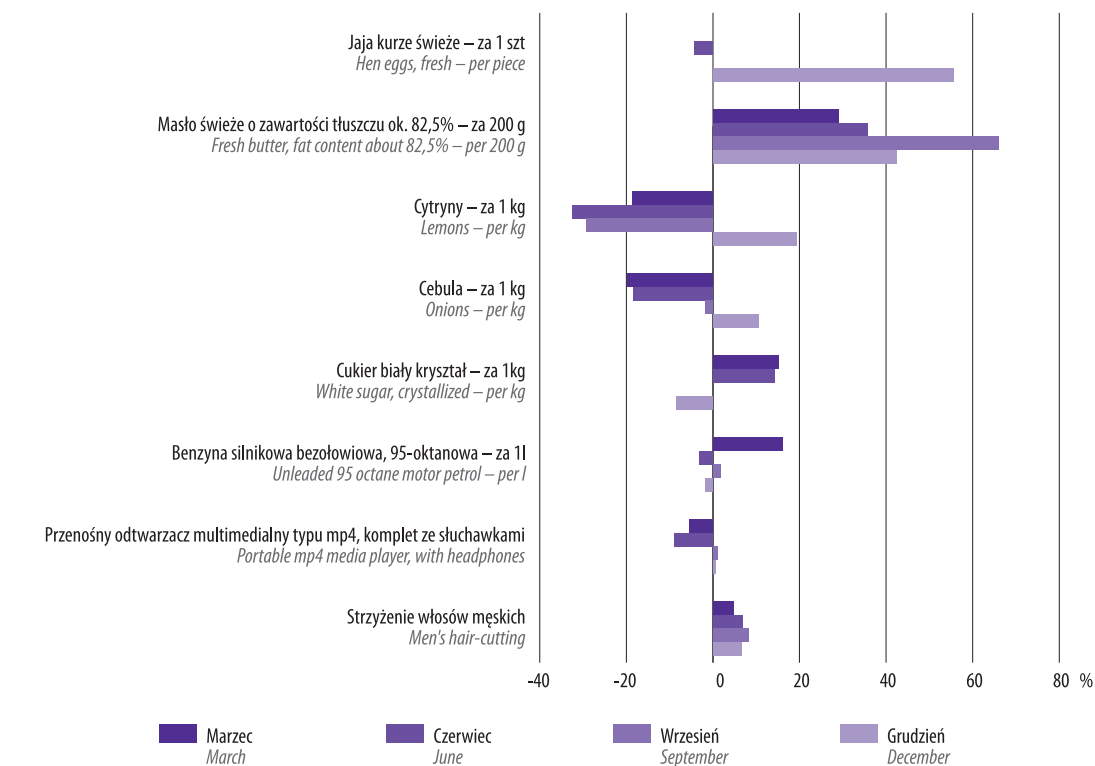
Wyszczególnienie Specification	2016				2017			
	I–III	IV–VI	VII–IX	X–XII	I–III	IV–VI	VII–IX	X–XII
	analogiczny okres roku poprzedniego = 100 corresponding period of previous year=100							
Ogółem <i>Total</i>	99,2	99,2	99,4	100,3	101,9	101,8	101,9	102,6
Żywność i napoje bezalkoholowe <i>Food and non-alcoholic beverages</i>	100,5	100,9	101,2	101,2	103,2	103,3	104,6	106,3
Napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe <i>Alcoholic beverages and tobacco</i>	100,3	100,5	100,8	101,2	102,0	101,7	102,0	101,6
Odzież i obuwie <i>Clothing and footwear</i>	96,9	97,2	96,2	95,6	94,7	94,8	95,0	96,0
Użytkowanie mieszkania lub domu i nośniki energii <i>Housing, water, electricity, gas, and other fuels</i>	100,1	99,7	99,8	100,1	101,0	101,5	101,9	103,0
Wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego <i>Furnishings, household equipment and routine maintenance of the house</i>	99,5	100,0	99,9	100,3	100,6	100,8	101,0	101,0
Zdrowie <i>Health</i>	99,4	99,7	97,9	97,8	100,3	99,9	100,8	101,4
Transport <i>Transport</i>	93,3	94,1	95,4	102,2	109,7	103,7	99,8	99,6
Rekreacja i kultura <i>Recreation and culture</i>	97,6	95,3	96,1	97,9	99,3	102,0	101,6	101,5
Edukacja <i>Education</i>	100,8	100,8	100,7	100,0	100,7	100,9	101,3	102,2

Źródłem informacji o cenach detalicznych prezentowanych towarów żywnościowych były notowania cen prowadzone przez ankietatorów w wybranych punktach sprzedaży, w wytypowanych rejonach badania cen. Ceny towarów i usług konsumpcyjnych notowano raz w miesiącu, z wyjątkiem owoców i warzyw, w zakresie których notowania cen prowadzone były dwa razy w miesiącu.

W grudniu 2017 r. w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego największe zmiany cen wystąpiły w grupie artykułów żywnościowych. W województwie kujawsko-pomorskim znacznie więcej niż przed rokiem płacono m.in. za jaja kurze świeże (o 55,6%), masło świeże o zawartości tłuszczu ok. 82,5% (o 42,5%), marchew (o 39,2%), jabłka (o 38,0%), pomarańcze (o 19,6%), cytryny (19,3%) oraz ziemniaków (o 17,0%). Mniej niż przed rokiem płacono m.in.: za cukier biały kryształ (o 8,3%) oraz mąkę pszenną (o 2,9%). W grupie artykułów nieżywnościowych najbardziej podrożały: pasta do zębów (o 22,3%), wizyta u lekarza specjalisty (o 16,8%), węgiel kamienny (o 14,5%) oraz mydło toaletowe (o 14,4%); spadek cen natomiast dotyczył m. in. kuchni mikrofalowej (o 9,3%), ręcznika frotté z tkaniny bawełnianej (o 4,5%) oraz oleju napędowego i benzyny silnikowej bezołowiowej, 95-oktanowej (o 1,7%).

Wykres 30. Zmiany cen wybranych towarów i usług konsumpcyjnych w skali roku w województwie kujawsko-pomorskim w 2017 r.

Chart 30. Annual changes in prices of selected consumer goods and services in Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2017

Tablica 16. Przeciętne ceny detaliczne wybranych towarów i usług konsumpcyjnych w grudniu

Table 16. Average retail prices of selected consumer goods and services in December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016	2017	
	w zł / in zł			XII 2016 = 100	
	POLSKA		POLAND		
Chleb pszenno-żytni — za 0,5 kg Wheat-rye bread — per 0.5 kg	2,08	2,21	2,21	2,31	104,5
Kurczęta patroszone — za 1 kg Disembowelled chicken — per kg	5,96	6,60	6,45	7,11	110,2
Mięso wieprzowe bez kości (schab środkowy) — za 1 kg ^a Meat pork, bone-in (centre loin) — per kg ^a	13,68	13,79	14,61	17,30	x
Szynka wieprzowa gotowana — za 1 kg Pork ham, boiled — per kg	21,65	24,01	24,96	26,26	105,2
Mleko krowie spożywcze o zawartości tłuszczu 3-3,5%, sterylizowane — za 1 l Cows' milk fat content 3-3.5%, sterilized — per l	2,67	2,80	2,78	2,78	100,0
Masło świeże o zawartości tłuszczu 82,5% — za 200 g Fresh butter, fat content about 82.5% — per 200 g	4,27	3,98	4,90	6,75	137,8
Cebula — za 1 kg Onions — per kg	2,25	2,20	1,76	2,01	114,2
Ziemniaki — za 1 kg Potatoes — per kg	1,43	1,19	0,98	1,13	115,3

^a Do XII 2016 r. – z kością.

^a Until December 2016 – with bone.

Tablica 16. Przeciętne ceny detaliczne wybranych towarów i usług konsumpcyjnych w grudniu (cd.)
Table 16. Average retail prices of selected consumer goods and services in December (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016	2017	
	w zł		in zł	XII 2016 = 100	
	POLSKA (dok.)		POLAND (cont.)		
Cukier biały kryształ — za 1 kg <i>White sugar, crystallized — per kg</i>	2,94	2,44	3,17	2,62	82,6
Sok jabłkowy — za 1 l <i>Apple juice — per l</i>	3,64	3,63	3,57	3,60	100,8
Garnitur męski 2-częściowy, z udziałem wełny — za 1 kpl. ^b <i>Men's suit, fabrics of wool — per set^b</i>	x	662,30	658,97	665,00	100,9
Półbuty skórzane męskie na podszewie nieskórzanej — za 1 parę <i>Low leather men's shoes with non-leather sole — per pair</i>	164,09	197,64	199,02	202,07	101,5
Proszek do prania — za 300 g ^c <i>Washing powder — per 300 g^c</i>	x	x	5,45	5,48	100,6
Ciepła woda — za 1 m ³ <i>Hot water — per 1 m³</i>	17,89	21,68	21,79	21,69	99,5
Bilet normalny na przejazd autobusem miejskim, jednorazowy <i>Single ticket for intra-urban bus</i>	2,23	2,71	2,71	2,71	100,0
Bilet do kina <i>Cinema ticket</i>	15,23	18,39	19,02	19,58	102,9
Wizyta u lekarza specjalisty <i>Consultation with a specialist physician</i>	69,63	90,26	93,93	100,85	107,4
	WOJ. KUJAWSKO-POMORSKIE		KUJAWSKO-POMORSKIE VOIVODSHIP		
Chleb pszenno-żytni — za 0,5 kg <i>Wheat-rye bread — per 0.5 kg</i>	1,90	2,05	2,07	2,07	100,0
Kurczęta patroszone — za 1 kg <i>Disembowelled chicken — per kg</i>	5,57	6,99	6,51	7,26	111,5
Mięso wieprzowe bez kości (schab środkowy) — za 1 kg ^a <i>Meat pork, bone-in (centre loin) — per kg^a</i>	13,14	13,26	14,06	17,50	x
Szynka wieprzowa gotowana — za 1kg <i>Pork ham, boiled — per kg</i>	22,49	24,76	26,64	28,04	105,3
Mleko krowie spożywcze o zawartości tłuszczu 3-3,5%, sterylizowane — za 1 l <i>Cows' milk fat content 3-3.5%, sterilized — per l</i>	2,47	2,81	2,75	2,83	102,9
Masło świeże o zawartości tłuszczu 82,5% — za 200 g <i>Fresh butter, fat content about 82.5% — per 200 g</i>	4,23	4,22	5,04	7,18	142,5
Cebula — za 1 kg <i>Onions — per kg</i>	2,21	2,30	1,99	2,20	110,6
Ziemniaki — za 1 kg <i>Potatoes — per kg</i>	1,32	1,08	0,88	1,03	117,0
Cukier biały kryształ — za 1 kg <i>White sugar, crystallized — per kg</i>	2,87	2,43	3,14	2,88	91,7
Sok jabłkowy — za 1 l <i>Apple juice — per l</i>	3,72	3,40	3,40	3,65	107,4
Garnitur męski 2-częściowy, z udziałem wełny — za 1 kpl. ^b <i>Men's suit, fabrics of wool — per set^b</i>	x	599,25	579,36	582,74	100,6
Półbuty skórzane męskie na podszewie nie-skórzanej — za 1 parę <i>Low leather men's shoes with non-leather sole — per pair</i>	183,61	201,74	196,38	202,30	103,0
Proszek do prania — za 300 g ^c <i>Washing powder — per 300 g^c</i>	x	x	5,15	5,13	99,6
Ciepła woda — za 1 m ³ <i>Hot water — per 1 m³</i>	18,04	21,81	21,89	21,68	99,0

^a Do XII 2016 r. – z kością. ^b W 2010 r. – garnitur męski 2-częściowy, z elanowełny. ^c W 2010 r. – za 400 g, w 2015 r. – za 280 g.
^a Until December 2016 – with bone. ^b In 2010 – men's suit, polyester staple fibres and wool. ^c In 2010 – per 400 g, in 2015 – per 280 g.

Tablica 16. Przeciętne ceny detaliczne wybranych towarów i usług konsumpcyjnych w grudniu (dok.)
 Table 16. Average retail prices of selected consumer goods and services in December (cont.)

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2010	2015	2016	2017	
	w zł			in zł	
	WOJ. KUJAWSKO-POMORSKIE (dok.)		KUJAWSKO-POMORSKIE VOIVODSHIP (cont.)		XII 2016 = 100
Bilet normalny na przejazd autobusem miejskim, jednorazowy <i>Single ticket for intra-urban bus</i>	2,29	2,59	2,60	2,61	100,4
Bilet do kina <i>Cinema ticket</i>	16,36	19,90	20,94	21,61	103,2
Wizyta u lekarza specjalisty <i>Consultation with a specialist physician</i>	70,00	92,31	96,15	112,31	116,8

Dane prezentujące ceny towarów i usług konsumpcyjnych w województwie kujawsko-pomorskim znajdują się w następujących publikacjach i opracowaniach udostępnionych na stronie internetowej Urzędu:

- „Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego” — informacja sygnałna dostępna co miesiąc,
- „Biuletyn statystyczny województwa kujawsko-pomorskiego” — publikacja dostępna co kwartał;

jak również w Banku Danych Lokalnych.

Warunki agrometeorologiczne *Agrometeorological conditions*

Siewy roślin ozimych na jesieni 2016 r. przebiegały na ogół w optymalnych terminach agrotechnicznych. Korzystne warunki agrometeorologiczne panujące w końcu 2016 r. spowodowały, że oziminy weszły w stan zimowego spoczynku dobrze wyrosnięte i rozkrzewione. Na początku 2017 r. notowano duże spadki temperatur, ale pomimo dość skąpej okrywy śnieżnej rośliny przetrzymały w zadowalającej kondycji.

Warunki atmosferyczne panujące w marcu 2017 r. sprzyjały rozpoczęciu wegetacji roślin ozimych oraz przygotowaniu roli pod uprawy wiosenne i siewom zbóż jarych.

Kwiecień obfitował w opady deszczu jednocześnie był chłodniejszy niż marzec. Spadki temperatury poniżej 0°C nie wpłynęły jednak negatywnie na wegetację roślin. W trzeciej dekadzie miesiąca rozpoczęło się kwitnienie rzepaku ozimego i niektórych odmian drzew owocowych. W pierwszej dekadzie maja wystąpiły przymrozki, które spowodowały wymarznącie ok. 15-20% kwiatów i zawiązków owoców wcześniejszych gatunków drzew owocowych i krzewów jagodowych. Nie spowodowały jednak strat w uprawach polowych.

W czerwcu, w odróżnieniu od dwóch poprzednich lat, opady deszczu zapewniły dostatek wilgoci do prawidłowej wegetacji roślin. Czerwiec był nieco chłodniejszy niż w 2016 r., ale taka aura zapewniała dobre warunki do wzrostu roślin.

Utrzymujące się w lipcu 2017 r. opady deszczu były korzystne dla wzrostu roślin okopowych, pastewnych i kukurydzy, jednak ujemnie wpływały na zboża i rzepak. Zbiór rzepaku ozimego i zbóż rozpoczął się dopiero w trzeciej dekadzie lipca, gdyż duża wilgotność gleby uniemożliwiała wjazd kombajnów na pola. Nadmiar wilgoci, przy wysokiej temperaturze powietrza spowodował, że lokalnie wystąpiło porastanie ziaren w kłosach. Ponadto znaczna część zbóż wyległa, co dodatkowo utrudniło ich zbiór.

Warunki panujące w I dekadzie sierpnia 2017 r., tj. brak deszczu i dość wysokie temperatury, pozwoliły na dokończenie zbioru rzepaku oraz zebranie dużej części zbóż. Późniejsze obfite opady utrudniły dalszy zbiór zbóż, a także wykonanie podorywek i siew poplonów oraz rzepaku i jęczmienia ozimego. Lokalnie w II i III dekadzie miesiąca wystąpiły burze i silne huragany, które spowodowały duże straty w gospodarstwach rolnych. Poza rejonami objętymi klęską nawałnicy, stan buraków, roślin pastewnych oraz kukurydzy oceniono jako dobry.

Pierwsze dwie dekady września 2017 r. obfitowały w opady deszczu, temperatura była niższa niż norma dla tego okresu, ale nie spadała poniżej zera. W trzeciej dekadzie września nastąpiła poprawa pogody. Przyspieszyło to zbiory ziemniaków i okopowych pastewnych oraz warzyw gruntowych. Rozpoczęto zbiory buraków cukrowych oraz kukurydzy na ziarno.

Październik 2017 r. charakteryzował się częstymi i obfitymi opadami deszczu. Utrudniało to, zwłaszcza na glebach związlejszych, prace polowe i zbiór roślin okopowych. Pod względem temperatury październik, podobnie jak wrzesień, należał do chłodniejszych. Duża wilgotność gleb opóźniła zbiór kukurydzy z uwagi na utrudniony wjazd kombajnów.

Listopad br. był miesiącem dość chłodnym, jednak temperatura w dzień nie spadała poniżej 0°C. Trudności wynikające z dużej wilgotności gleby, zwłaszcza na glebach mocniejszych, dotyczyły zbioru pozostałych buraków cukrowych i wykonywania orok zimowych. Ze wstępnych ocen buraków cukrowych wynika, że plon i zawartość cukru mogą być niższe niż w 2016 r.

Tablica 17. Wybrane dane dotyczące rolnictwa
Table 17. Selected data on agriculture

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016	2017
	POLSKA	POLAND		
Plony z 1 ha w dt: <i>Yields per 1 ha in dt:</i>				
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi <i>of basic cereals with cereal mixed</i>	35,1	36,7	37,8	40,0
rzepak i rzepik <i>of rape and turnip rape</i>	23,6	28,5	27,0	29,4
ziemniaki ^a <i>of potatoes^a</i>	219	210	286	279
buraki cukrowe <i>of sugar beets</i>	484	520	665	626
Pogłowie zwierząt gospodarskich na 100 ha użytków rolnych (stan w czerwcu)^b: <i>Livestock per 100 ha of agricultural land (as of June)^b</i>				
bydło <i>cattle</i>	38,6	41,0	40,8	42,0
trzoda chlewna <i>pigs</i>	102,6	80,0	74,7	77,6
owce <i>sheep</i>	1,8	1,6	1,7	1,8
drób kurzy ^c <i>hens^c</i>	1031,5	1004,6	1175,8	1215,1
Przeciętne ceny skupu w zł: <i>Averages procurement prices in zł</i>				
ziarno pszenicy za 1 dt <i>grain of wheat per dt</i>	59,84	66,83	62,02	66,44
ziarno żyta za 1 dt <i>grain of rye per dt</i>	42,12	51,42	51,73	54,67
ziemniaki jadalne (bez wczesnych) za 1 dt <i>edible potatoes (without the early ones) per dt</i>	50,86	51,15	52,27	52,46
żywiec rzeźny wołowy (bez cieląt) za 1 kg <i>animals for slaughter of cattle (excluding calves) per kg</i>	4,56	6,02	5,91	6,35
żywiec rzeźny wieprzowy za 1 kg <i>animals for slaughter of pigs per kg</i>	3,89	4,30	4,68	5,05
mleko krowie za 1 l <i>cows' milk in l</i>	1,07	1,13	1,11	1,39
Ceny na targowiskach w zł: <i>Prices on marketplaces in zł</i>				
ziarno pszenicy za 1 dt <i>wheat grain per dt</i>	64,91	75,59	75,11	78,86
ziarno żyta za 1 dt <i>rye grain per dt</i>	48,58	58,67	59,33	63,23
ziemniaki jadalne (bez wczesnych) za 1 dt <i>edible potatoes (without the early ones) per dt</i>	98,51	82,04	96,02	87,43
prosię na chów za 1 szt. <i>piglets for breeding per heads</i>	130,20	154,03	154,62	183,96

^a łącznie z uprawą w ogrodach przydomowych, w 2010 r. bez ogrodów przydomowych. ^b W 2010 r. dane Powszechnego Spisu Rolnego. ^c Do 2015 r. w wieku powyżej 2 tygodni.
a including kitchen gardens; in 2010 excluding kitchen garden; b In 2010 data of the Agricultural Census; c until 2015 over two weeks old.

Tablica 17. Wybrane dane dotyczące rolnictwa (dok.)
Table 17. Selected data on agriculture (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016	2017
KUJAWSKO-POMORSKIE KUJAWSKO-POMORSKIE VOIVODSHIP				
Plony z 1 ha w dt: <i>Yields per 1 ha in dt:</i>				
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi <i>of basic cereals with cereal mixed</i>	36,7	38,4	39,0	43,2
rzepak i rzepik <i>of rape and turnip rape</i>	28,6	28,6	25,3	31,0
ziemniaki ^a <i>of potatoes^a</i>	232	250	309	290
buraki cukrowe <i>of sugar beets</i>	479	472	629	608
Pogłowie zwierząt gospodarskich na 100 ha użytków rolnych (stan w czerwcu)^b: <i>Livestock per 100 ha of agricultural land (as of June)^b</i>				
bydło <i>cattle</i>	43,2	46,6	48,7	47,9
trzoda chlewna <i>pigs</i>	165,9	124,5	112,1	115,0
owce <i>sheep</i>	1,3	0,7	0,9	0,9
drób kurzy (w wieku powyżej 2 tygodni) <i>hens (over two weeks old)</i>	726,4	857,5	910,3	1038,2
Przeciętne ceny skupu w zł: <i>Averages procurement prices in zł</i>				
ziarno pszenicy za 1 dt <i>wheat grain per dt</i>	60,36	69,16	64,63	70,09
ziarno żyta za 1 dt <i>rye grain per dt</i>	41,45	52,81	52,85	54,90
ziemniaki jadalne (bez wczesnych) za 1 dt <i>edible potatoes (without the early ones) per dt</i>	63,78	55,48	59,30	49,32
żywiec rzeźny wołowy (bez cieląt) za 1 kg <i>animals for slaughter of cattle (excluding calves) per kg</i>	4,64	6,19	6,11	6,44
żywiec rzeźny wieprzowy za 1 kg <i>animals for slaughter of pigs per kg</i>	3,98	4,38	4,64	5,09
mleko krowie za 1 l <i>cows' milk in l</i>	1,05	1,07	1,04	1,33
Ceny na targowiskach w zł: <i>Prices on marketplaces in zł</i>				
ziarno pszenicy za 1 dt <i>grain of wheat per dt</i>	58,25	73,35	76,12	78,17
ziarno żyta za 1 dt <i>grain of rye per dt</i>	54,02	52,36	59,38	60,66
ziemniaki jadalne (bez wczesnych) za 1 dt <i>edible potatoes (without the early ones) per dt</i>	98,56	88,21	95,85	88,44
prosię na chów za 1 szt. <i>piglets for breeding per heads</i>	132,85	136,73	135,92	176,79

^a łącznie z uprawą w ogrodach przydomowych, w 2010 r. bez ogrodów przydomowych. ^b W 2010 r. dane Powszechnego Spisu Rolnego. ^c Do 2015 r. w wieku powyżej 2 tygodni.
a including kitchen gardens; in 2010 excluding kitchen garden; b In 2010 data of the Agricultural Census; c until 2015 over two weeks old.

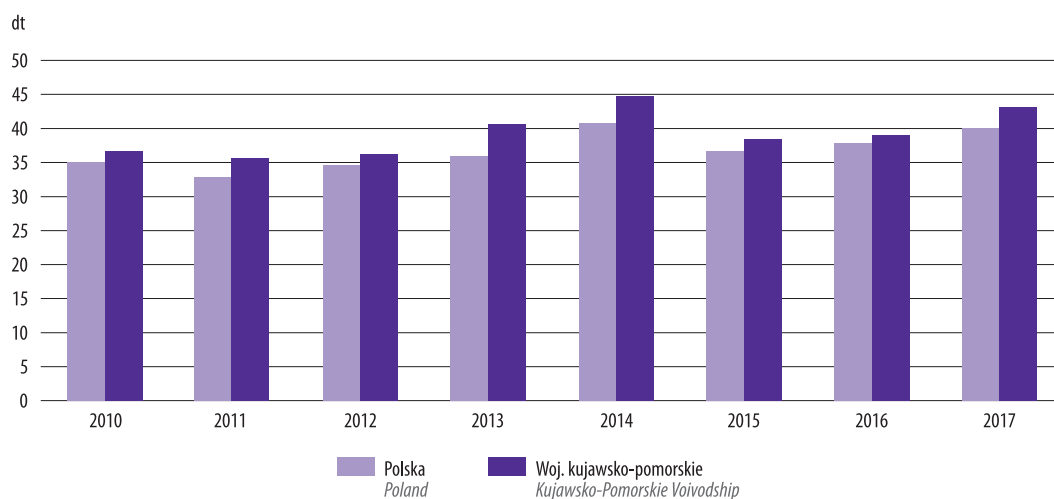
Produkcja roślinna

Agricultural output

W 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim w wyniku zwiększonej powierzchni uprawy zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi oraz zwiększonej wydajności z jednostki powierzchni uzyskano produkcję większą niż przed rokiem. Wyższe niż w 2016 r. były również zbiory rzepaku i rzepiku. Wpłynęła na to wyższa wydajność z jednostki powierzchni oraz zwiększony areał tej uprawy. Pomimo niższego plonowania zbiorów ziemniaków był wyższy niż w 2016 r. i wynikał ze zwiększonego areału uprawy. Produkcja buraków cukrowych zmniejszyła się z powodu zmniejszonej wydajności z jednostki powierzchni pomimo zwiększonej powierzchni uprawy.

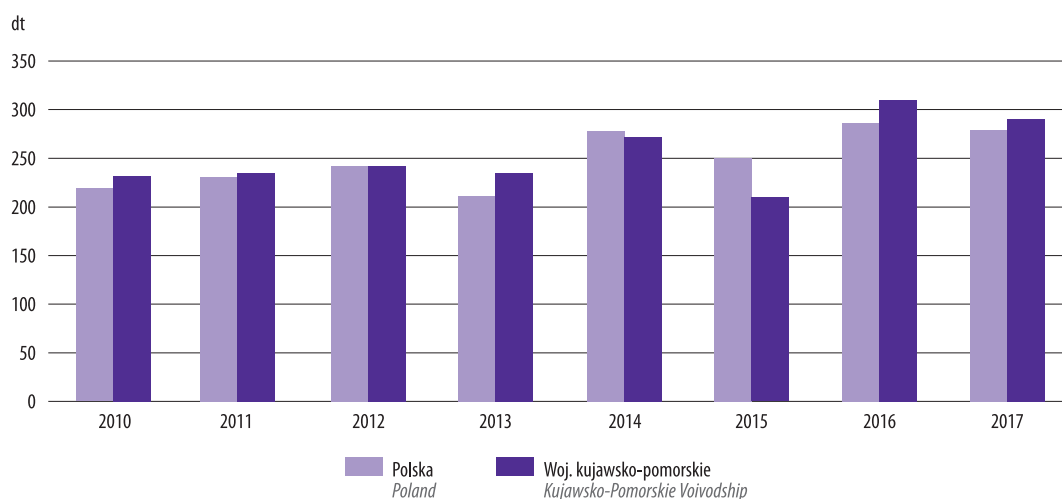
Wykres 31. Plony zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi z 1 ha

Chart 31. Yields of basic cereals with cereal mixed per 1 ha

Wykres 32. Plony ziemniaków z 1 ha

Chart 32. Yields of potatoes per 1 ha

Powierzchnia uprawy zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w 2017 r. wyniosła 545,2 tys. ha i była o 2,9% większa niż w roku poprzednim, ale o 3,0% mniejsza w porównaniu z notowaną w 2010 r.

Plony zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w 2017 r. osiągnęły poziom 43,2 dt z ha i zwiększyły się w stosunku do uzyskanych w roku poprzednim o 10,8%, a w porównaniu z 2010 r. wzrosły o 17,7%. W odniesieniu do średnich plonów w kraju uzyskanych w 2017 r. były o 8,0% wyższe. W omawianym roku zbiory zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w regionie oszacowano na 2355,9 tys. ton czyli więcej niż przed rokiem i więcej niż w 2010 r. odpowiednio o 14,0% i o 14,2%.

Powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku w 2017 r. wynosiła 99,0 tys. ha i w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się o 19,0%, a w stosunku do 2010 r. zmniejszyła się o 21,4%. W omawianym roku plony wyniosły 31,0 dt z ha i osiągnęły poziom o 5,4% wyższy niż średnie plony tej uprawy w kraju. W porównaniu z plonami uzyskanymi rok wcześniej zwiększyły się o 22,5% przewyższając poziom z 2010 r. Zbiory rzepaku i rzepiku w województwie w omawianym roku oszacowano na 306,9 tys. ton i były o 46,1% wyższe od uzyskanych w 2016 r. i o 14,6% od notowanych w 2010 r.

Uprawa ziemniaków w 2017 r. była prowadzona na obszarze 24,1 tys. ha, czyli o 21,3% większym niż rok wcześniej. W omawianym roku z 1 ha zebrano 290 dt ziemniaków, czyli mniej o 6,1% niż w poprzednim roku. Uzyskane w województwie kujawsko-pomorskim plony były o 3,9% wyższe niż średnie plony tej uprawy w Polsce. Produkcja ziemniaków w regionie w 2017 r. wyniosła 697,5 tys. ton i na skutek zwiększonego areалу uprawy była o 13,6% wyższa niż w 2016 r.

Powierzchnia uprawy buraków cukrowych w 2017 r. wyniosła 43,4 tys. ha. Była większa o 1,1% niż w roku poprzednim i równocześnie większa o 13,2% niż siedem lat temu. Plony tej uprawy osiągnęły poziom 608 dt z ha i zmniejszyły się w stosunku do uzyskanych w 2016 r. o 3,3%, a w porównaniu z 2010 r. zwiększyły o 26,9%. Uzyskane plony w porównaniu ze średnimi w kraju były o 2,9% niższe. Zbiory buraków cukrowych w województwie w 2017 r. oszacowano na 2642,2 tys. ton. Były one niższe o 2,2% od uzyskanych w 2016 r. i o 43,8% wyższe od uzyskanych siedem lat temu.

Pogłowie zwierząt gospodarskich

Livestock

W województwie kujawsko-pomorskim w 2017 r. w odniesieniu do roku poprzedniego zwiększyło się pogłowie bydła, trzody chlewnej, owiec i drobiu.

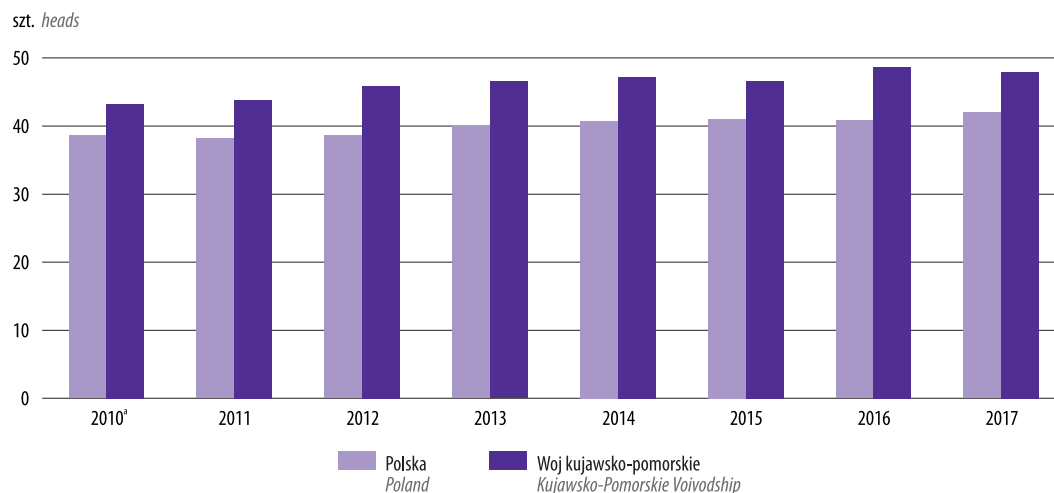
Pogłowie bydła w województwie kujawsko-pomorskim według stanu w czerwcu 2017 r. liczyło 510,8 tys. szt., co stanowiło 8,3% ogólnego pogłowia bydła w kraju. W porównaniu z rokiem poprzednim liczebność stada bydła wzrosła o 1,9% (w Polsce wzrosło o 3,4%), a w odniesieniu do 2010 r. zwiększyła się o 6,6% (w kraju o 7,3%). W 2017 r. w ogólnym pogłowie bydła krowy stanowiły 29,4%, w tym 90,8% to krowy mleczne (dla Polski udziały te wyniosły odpowiednio 38,7% i 90,7%). Udział krów mlecznych w stadzie bydła w 2017 r. osiągnął poziom niższy niż w poprzednim roku — 26,6%. W produkcji bydła nadal dominuje jednak kierunek mleczny.

Badania pogłowia trzody chlewnej i produkcji żywca wieprzowego prowadzone są 3-krotnie w roku — w marcu według stanu na 1 marca, w czerwcu według stanu na 1 czerwca i w grudniu według stanu na 1 grudnia, a badania pogłowia bydła i pozostałych gatunków zwierząt gospodarskich oraz produkcji zwierzęcej — 2-krotnie w roku — według stanu w czerwcu i grudniu. Od 2016 r. pogłowie drobiu spisywane jest niezależnie od wieku; wcześniej w wieku powyżej 2 tygodni.

Według danych z czerwca 2017 r., pogłowie trzody chlewnej w województwie ukształtowało się na poziomie 1225,1 tys. szt. (w tym 115,2 tys. szt., tj. 9,4% stanowiły lochy). Udział regionu w ogólnokrajowym pogłowie świń wyniósł 10,8%. W odniesieniu do stanu w 2016 r. wielkość stada trzody chlewnej wzrosła o 6,1% (w Polsce nastąpił wzrost o 4,5%).

**Wykres 33. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych
Stan w czerwcu**

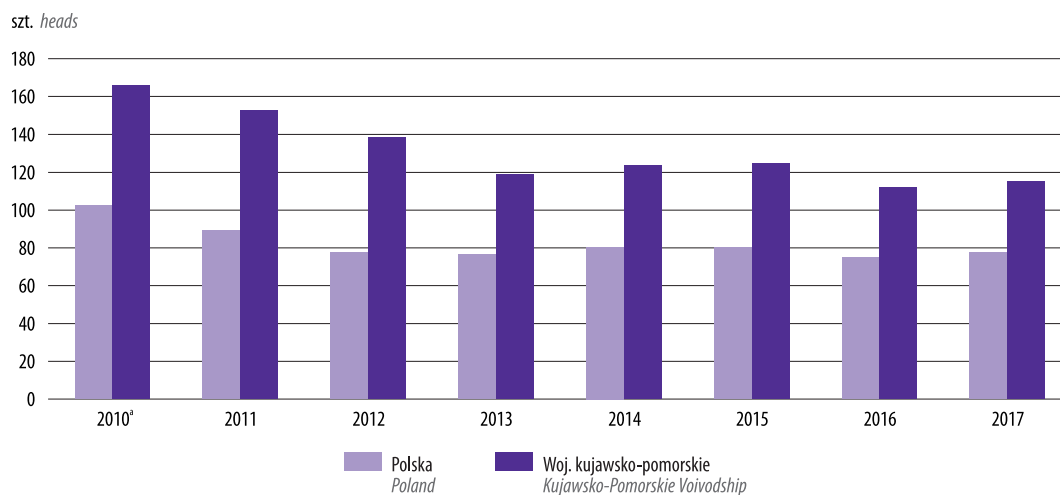
*Chart 33. Cattle density per 100 ha agricultural land
As of June*

^a Dane Powszechnego Spisu Rolnego.
a Data of the Agricultural Census.

**Wykres 34. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych
Stan w czerwcu**

*Chart 34. Pigs density per 100 ha agricultural land
As of June*

^a Dane Powszechnego Spisu Rolnego.
a Data of the Agricultural Census.

W porównaniu z 2010 r. zanotowano spadek pogłowia o 31,5 % dla województwa i o 25,5% dla kraju.

Pogłowie owiec w analizowanym roku liczyło 9,8 tys. szt., co stanowiło 3,8% pogłowia krajowego. W porównaniu z poprzednim rokiem jego stan zwiększył się o 6,9% (w Polsce odnotowano wzrost o 9,2%). W odniesieniu do 2010 r. pogłowie owiec w regionie zmniejszyło się aż o 30,4% (w kraju pozostało na tym samym poziomie).

W 2017 r. stado drobiu w regionie ukształtowało się na poziomie 11,9 mln sztuk i wynosiło 6,0% ogólnego pogłowia w Polsce. W porównaniu z rokiem poprzednim jego liczebność zwiększyła się o 17,4% (w kraju — wzrost o 5,2%). Znaczącą większość zarówno w województwie jak i w kraju, stanowił drób kurzy. W regionie było to 93,1% drobiu ogółem (11,1 mln sztuk), w kraju natomiast 89,9%.

Skup produktów rolnych

Procurement of agricultural products

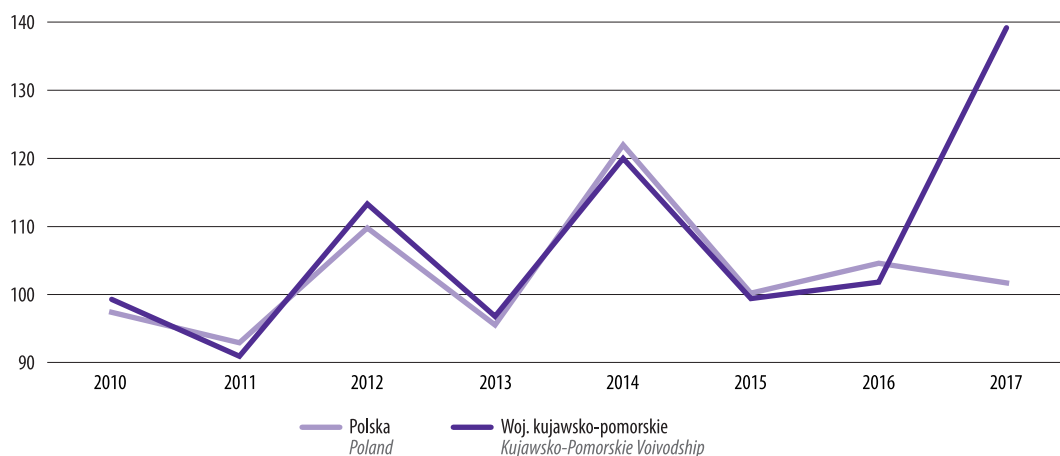
W województwie kujawsko-pomorskim w 2017 r. w porównaniu z rokiem poprzednim zaobserwowano wzrost skupu wszystkich produktów roślinnych oraz skupu żywca wołowego (w wadze żywej) i mleka krowiego. Nastąpił natomiast spadek skupu żywca rzeźnego w przeliczeniu na mięso, łącznie z tłuszczami oraz żywca wieprzowego i drobiowego (w wadze żywej).

W 2017 r. skupiono 1329,5 tys. ton ziarna zbóż podstawowych konsumpcyjnych i paszowych (łącznie z mieszankami zbożowymi, bez ziarna siewnego), co stanowi 12,8% skupu ogólnokrajowego. W odniesieniu do roku poprzedniego skup był wyższy o 39,2%, a w porównaniu z 2010 r. wyższy o 68,3% (w kraju zanotowano odpowiednio wzrost o 1,7% i o 26,7%). W omawianym roku w regionie skupiono 1072,7 tys. ton pszenicy (13,9% skupu krajowego), tj. o 38,9% więcej niż w poprzednim roku (w kraju o 1,5% więcej) i o 77,5% więcej niż w 2010 r. (w Polsce o 38,5% więcej). Skup żyta wyniósł 123,8 tys. ton co stanowiło 13,5% skupu krajowego. W województwie skupiono o 77,9% więcej żyta niż w 2016 r. i o 131,1% więcej niż w 2010 r. (w kraju więcej niż w 2016 r. o 16,4% i mniej niż w 2010 r. o 2,1%).

Wykres 35. Dynamika skupu zbóż podstawowych konsumpcyjnych i paszowych (łącznie z mieszankami zbożowymi, bez ziarna siewnego) Rok poprzedni = 100

Chart 35. Indices of procurement of basic consumer and fodder cereals (including mixed cereals, excluding sowing seed)

Previous year = 100

Skup ziemniaków w 2017 r. ukształtował się na poziomie 232,3 tys. ton, co stanowiło 12,8% ogólnego skupu w kraju.

W porównaniu z rokiem poprzednim w województwie skupiono o 4,4% więcej ziemniaków, natomiast w stosunku do 2010 r. odnotowano wzrost wielkości skupu o 91,6%. W kraju skupiono odpowiednio o 3,3% ziemniaków mniej niż w 2016 r. i o 59,1% więcej w stosunku do 2010 r.

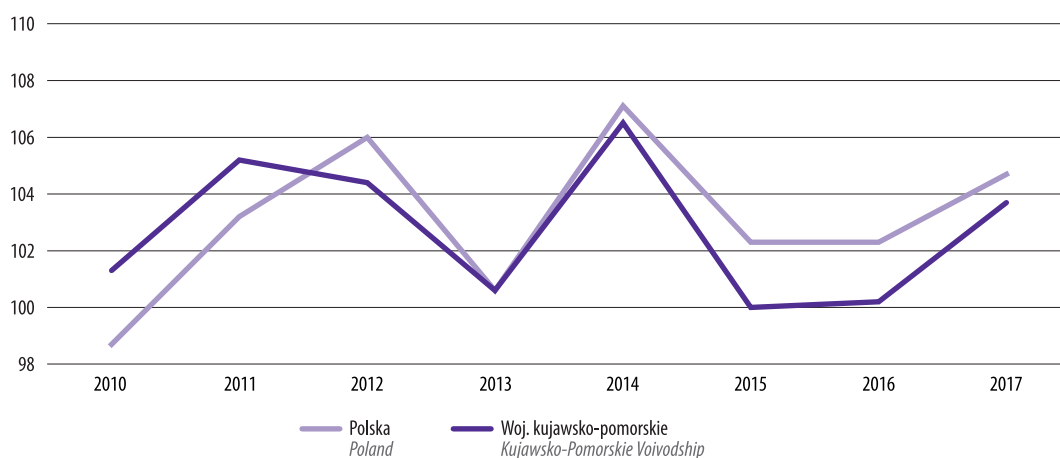

W 2017 r. skupiono 3032,5 tys. ton buraków cukrowych (20,6% skupu krajowego), tj. o 16,0% więcej niż w poprzednim roku i o 75,7% więcej niż siedem lat temu. Dla Polski było to odpowiednio o 11,2% więcej niż w 2016 r. i o 15,3% więcej niż 2010 r.

W omawianym roku skupiono 306,8 tys. ton żywca rzeźnego w przeliczeniu na mięso, łącznie z tłuszczami, co stanowi 6,9% skupu ogólnokrajowego. Było to o 21,1% mniej niż w 2016 r. i jednocześnie o 15,2% więcej niż w 2010 r. (w kraju zanotowano wzrost odpowiednio o 3,4% i o 41,0%).

Wykres 36. Dynamika skupu mleka krowiego Rok poprzedni = 100

Chart 36. Indices of procurement of cows' milk
Previous year = 100

Skup żywca wieprzowego (w wadze żywej) wyniósł w minionym roku 194,5 tys. ton (8,6% skupu krajowego), tj. o 35,7% mniej niż w roku poprzednim i o 11,2% mniej niż siedem lat wcześniej. W kraju skupiono mniej o 2,6% niż w roku poprzednim i o 13,4% więcej w odniesieniu do 2010 r. Skup żywca wołowego ukształtował się na poziomie 82,5 tys. ton (8,8% skupu krajowego) i był o 11,0% większy niż przed rokiem i aż o 132,5% większy niż w 2010 r. W Polsce wzrósł o 14,7% w stosunku do 2016 r. i o 52,9% do 2010 r. Żywca drobiowego skupiono 160,6 tys. ton, czyli o 1,6% mniej niż w roku poprzednim i o 47,3% więcej w porównaniu z 2010 r. Stanowiło to 5,1% skupu krajowego, który w odniesieniu do 2016 r. wzrósł o 6,6%, a do 2010 r. wzrósł o 73,3%.

W 2017 r. skup mleka krowiego wyniósł 812,9 mln litrów (co stanowiło 7,2% ogółu mleka skupionego w kraju), był na wyższym (o 3,7%) poziomie w porównaniu z 2016 r. i wyższym o 22,2% niż siedem lat wcześniej (w skali kraju zanotowano wzrost odpowiednio o 4,7% i o 29,1%).

Ceny produktów rolnych w skupie i na targowiskach

Procurement and marketplace prices of agricultural products

W 2017 r. w odniesieniu do roku poprzedniego odnotowano w skupie wzrost cen pszenicy, żyta, żywca wołowego, wieprzowego, drobiowego i mleka oraz spadek cen ziemniaków jadalnych. Na targowiskach wzrosły ceny pszenicy i żyta, natomiast spadły ceny ziemniaków jadalnych.

Średnia cena skupu pszenicy w województwie w 2017 r. wyniosła 70,09 zł za 1 dt (w kraju — 66,44 zł) i była o 8,4% wyższa niż przed rokiem i o 16,1% wyższa niż w 2010 r. Na targowiskach za 1 dt pszenicy płacono 78,17 zł (w kraju — 78,86 zł), tj. o 2,7% więcej niż w roku poprzednim i o 34,2% więcej niż siedem lat wcześniej.

Wykres 37. Ceny produktów rolnych w skupie i na targowiskach
 Chart 37. Procurement and marketplace prices of agricultural products

Przeciętne roczne ceny skupu obliczono jako iloraz wartości (w cenach bieżących bez VAT) i ilości poszczególnych produktów rolnych.

W analizowanym roku cena żyta w skupie ukształtowała się na poziomie 54,90 zł za dt (w kraju — 54,67 zł), tj. o 3,9% wyższym w porównaniu z zanotowanym w 2016 r. i o 32,4% wyższym niż w 2010 r. W obrocie

targowiskowym cena żyta wzrosła w stosunku do poprzedniego roku o 2,2%, a w odniesieniu do uzyskanej przed siedmioma laty wzrosła o 12,3% osiągając poziom 60,66 zł (w Polsce — 63,23 zł).

W 2017 r. cena ziemniaków jadalnych w skupie wyniosła 49,32 zł za dt (w kraju — 52,46 zł), tj. o 16,8% mniej niż przed rokiem i o 22,7% mniej niż w 2010 r. W obrocie targowiskowym za ziemniaki płacono 88,44 zł za dt (w Polsce — 87,43 zł), tj. o 7,7% mniej niż w 2016 r. i o 10,3% mniej niż w 2010 r.

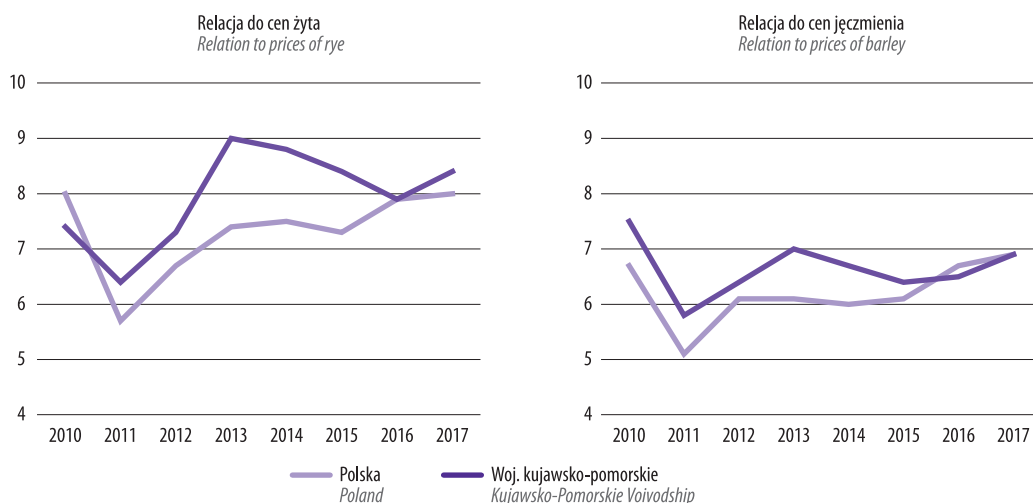
Przeciętne roczne ceny uzyskiwane przez rolników na targowiskach obliczono jako średnie arytmetyczne z przeciętnych cen w poszczególnych miesiącach.

W województwie kujawsko-pomorskim w omawianym roku cena skupu 1 kg żywca wołowego wyniosła 6,44 zł (w kraju — 6,35 zł), tj. zwiększyła się o 5,4% w stosunku do uzyskanej w poprzednim roku, a w odniesieniu do 2010 r. — była wyższa o 38,8%.

Cena żywca wieprzowego w skupie osiągnęła wartość 5,09 zł za kg (w kraju — 5,05 zł), tj. o 9,7% wyższą niż w 2016 r. i o 27,9% wyższą niż siedem lat wcześniej.

W 2017 r. w odniesieniu do roku poprzedniego poprawiła się relacja cen skupu żywca wieprzowego do targowiskowych cen żyta, podobnie jak w odniesieniu do 2010 r. Ukształtowała się ona na poziomie 8,4 (wobec 7,9 w 2016 r. oraz 7,4 w 2010 r.). W kraju relacja wyniosła 8,0 (wobec odpowiednio 7,9 oraz 8,0). Relacja cen skupu żywca wieprzowego do targowiskowych cen jęczmienia zwiększyła się z 6,5 w 2016 r. do 6,9 w 2017 r., jednocześnie była niższa niż w 2010 r. (7,5). W Polsce ukształtowała się ona na poziomie 6,9 (wobec 6,7 w 2016 r. i w 2010 r.).

Wykres 38. Relacja cen skupu żywca wieprzowego do cen targowiskowych żyta i jęczmienia
Chart 38. Relation to procurement price of pigs for slaughter to marketplace price of rye and barley

W 2017 r. cena skupu drobiu rzeźnego osiągnęła poziom 3,54 zł za kg (w kraju — 3,69 zł) i była o 0,9% wyższa w porównaniu z zanotowaną w poprzednim roku i o 5,7% wyższa niż w 2010 r.

Za 1 litr mleka w omawianym roku płacono 1,33 zł (w kraju — średnio 1,39 zł/l), tj. o 27,9% więcej niż przed rokiem i o 26,7% więcej niż siedem lat wcześniej.

Globalna, końcowa i towarowa produkcja rolnicza

Gross, final and market agricultural output

W województwie kujawsko-pomorskim w 2016 r., w odniesieniu do poprzedniego roku, nastąpił wzrost globalnej produkcji rolniczej (w cenach stałych), o czym zadecydowały wyższe wartości produkcji roślinnej oraz zwierzęcej. W przypadku produkcji końcowej i towarowej również nastąpiło zwiększenie produkcji ogółem, przy wzroście zarówno produkcji roślinnej, jak i zwierzęcej.

Globalna produkcja rolnicza obejmuje:

- produkcję roślinną, tj. surowe (nieprzetworzone) produkty pochodzenia roślinnego (zbiory danego roku);
- produkcję zwierzęcą, tj. produkcję żywca rzeźnego oraz surowych (nieprzetworzonych) produktów pochodzenia zwierzęcego i przyrost pogłowia zwierząt gospodarskich (inwentarza żywego — stada podstawowego i obrotowego), do którego zaliczono: bydło, trzodę chlewną, owce, konie i drób.

Kończowa produkcja rolnicza stanowi sumę wartości: produkcji towarowej, spożycia naturalnego produktów rolnych pochodzących z własnej produkcji, przyrostu zapasów produktów roślinnych i zwierzęcych oraz przyrostu wartości pogłowia zwierząt gospodarskich (inwentarza żywego — stada podstawowego i obrotowego). Produkcja końcowa, w odróżnieniu od produkcji globalnej, nie obejmuje tych produktów pochodzących z własnej produkcji, które zostały zużyte na cele produkcyjne, np. pasz, materiału siewnego, obornika.

Towarowa produkcja rolnicza stanowi sumę sprzedaży produktów rolnych do skupu i na targowiskach.

W porównaniu z rokiem poprzednim zanotowano wzrost produkcji globalnej o 10,6%, o czym zadecydowała o 6,6% wyższa produkcja roślinna i o 15,0% wyższa niż rok wcześniej produkcja zwierzęca. W analizowanym roku udział województwa kujawsko-pomorskiego w ogólnokrajowej globalnej produkcji rolniczej wyniósł 7,7% i w przypadku zarówno produkcji roślinnej jak i zwierzęcej ukształtował się na poziomie 7,7%. W 2016 r. w strukturze produkcji globalnej przeważała produkcja roślinna, której udział w produkcji globalnej województwa i kraju ukształtował się na takim samym poziomie — 50,6%.

W 2016 r. w wartości końcowej produkcji rolniczej w województwie kujawsko-pomorskim 41,7% stanowiła produkcja roślinna, a na produkcję zwierzęcą przypadało 58,3%. Wartość produkcji końcowej w 2016 r., w porównaniu z 2015 r., była o 10,4% wyższa wskutek wzrostu produkcji roślinnej i zwierzęcej odpowiednio o 4,2% i o 15,4%. W analizowanym roku w towarowej produkcji rolniczej nastąpił wzrost produkcji ogółem o 7,4%, przy czym wartość produkcji roślinnej wzrosła o 1,7%, a zwierzęcej o 11,6%.

W 2016 r. udział naszego województwa w ogólnokrajowej produkcji końcowej wyniósł 7,6%, a towarowej 7,8%. W obu przypadkach odnotowano wzrost udziałów w skali roku na poziomie o 0,1 p. proc.

Dane prezentujące rolnictwo w województwie kujawsko-pomorskim znajdują się w następujących publikacjach i opracowaniach udostępnionych na stronie internetowej Urzędu:

- „Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego” — informacja sygnałna dostępna co miesiąc,
- „Biuletyn statystyczny województwa kujawsko-pomorskiego” — publikacja dostępna co kwartał,
- „Użytkowanie gruntów, powierzchnia zasiewów oraz pogłowie zwierząt gospodarskich w województwie kujawsko-pomorskim w 2017 r.” — informacja sygnałna dostępna co roku;
- „Produkcja upraw rolnych i ogrodniczych w województwie kujawsko-pomorskim w 2016 r.” — informacja sygnałna dostępna co roku;

jak również w Banku Danych Lokalnych.

Przemysł Industry

W 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim odnotowano wzrost produkcji sprzedanej przemysłu w porównaniu z rokiem poprzednim. W odniesieniu do ub. roku zanotowano wzrost (w cenach stałych) wydajności pracy¹, przy jednoczesnym zwiększeniu przeciętnego zatrudnienia w przemyśle.

Produkcja sprzedana przemysłu w 2017 r. w województwie osiągnęła wartość 57909,6 mln zł (w cenach bieżących) i była o 10,0% (w cenach stałych) wyższa w odniesieniu do zanotowanej w roku poprzednim i o 31,1% wyższa niż w 2010 r. W skali kraju w tym czasie sprzedaż produkcji zwiększyła się odpowiednio o 6,5% i o 32,1%. Po notowanym w I kwartale 2017 r. wzroście produkcji sprzedanej przemysłu w skali roku o 9,0%, w I półroczu i w okresie trzech kwartałów 2016 r. zaobserwowano spowolnienie tempa wzrostu — wyniósł on odpowiednio 7,7% i 8,5%.

Dane o produkcji sprzedanej przemysłu dotyczą działalności przemysłowej i nieprzemysłowej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją” i obejmują:

- wartość sprzedanych wyrobów gotowych (niezależnie od tego, czy otrzymano za nie należne opłaty), półfabrykatów i części własnej produkcji;
- wartość robót i usług świadczonych odpłatnie, tj. zarówno przemysłowych, jak i nieprzemysłowych;
- zryczałtowaną odpłatność agenta w przypadku zawarcia umowy na warunkach zlecenia lub pełne przychody agenta w przypadku zawarcia umowy agencyjnej;
- wartość produktów w formie rozliczeń w naturze;
- produkty przeznaczone na powiększenie wartości własnych środków trwałych.

Tablica 18. Przemysł
Table 18. Industry

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016	2017
POLSKA POLAND				
Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) w mln zł Sold production of industry (current prices) in mln zł	945306,9	1197028,5	1236375,4	1352954,7
Udział produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego w produkcji sprzedanej przemysłu (ceny bieżące) w % Share of sold production of manufacturing in the sold production of industry (current prices) in %	83,0	85,9	86,9	87,2
Przeciętne zatrudnienie w przemyśle w tys. Average paid employment in the industry in thous.	2442,2	2510,7	2566,7	2649,9
WOJ. KUJAWSKO-POMORSKIE KUJAWSKO-POMORSKIE VOIVODSHIP				
Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) w mln zł Sold production of industry (current prices) in mln zł	43550,6	52450,0	51914,1	57909,6
Udział produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego w produkcji sprzedanej przemysłu (ceny bieżące) w % Share of sold production of manufacturing in the sold production of industry (current prices) in %	95,4	95,8	95,6	95,7
Przeciętne zatrudnienie w przemyśle w tys. Average paid employment in the industry in thous.	126,1	126,4	129,8	134,2

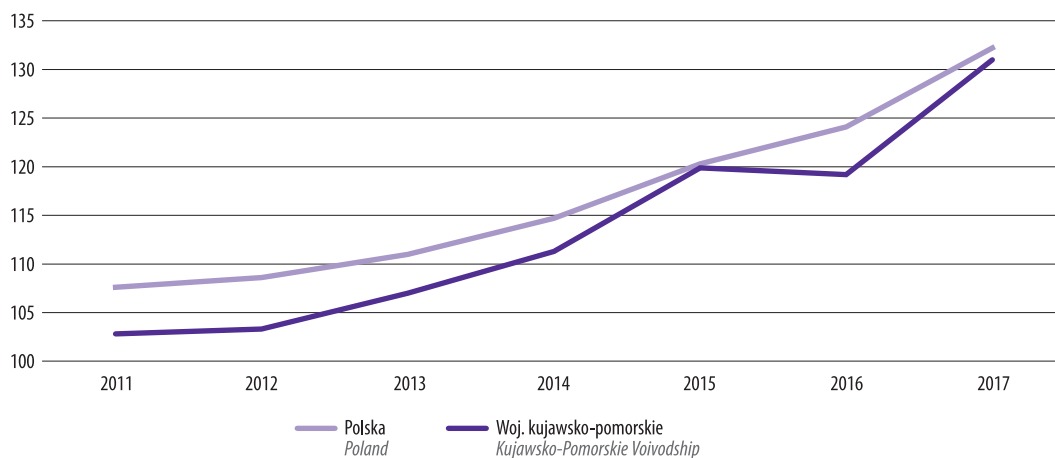
1 Mierzonej wartością produkcji sprzedanej na 1 zatrudnionego.

Tablica 18. Przemysł (dok.)
Table 18. Industry (cont.)

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2010	2015	2016	2017
BYDGOSZCZ				
Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) w mln zł <i>Sold production of industry (current prices) in mln zł</i>	7730,2	11502,6	9488,9	10326,3
Udział produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego w produkcji sprzedanej przemysłu (ceny bieżące) w % <i>Share of sold production of manufacturing in the sold production of industry (current prices) in %</i>	91,3	96,1	94,6	94,9
Przeciętne zatrudnienie w przemyśle w tys. <i>Average paid employment in the industry in thous.</i>	29,2	28,7	28,8	28,8
TORUŃ				
Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) w mln zł <i>Sold production of industry (current prices) in mln zł</i>	4360,3	5121,5	5476,2	6121,0
Udział produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego w produkcji sprzedanej przemysłu (ceny bieżące) w % <i>Share of sold production of manufacturing in the sold production of industry (current prices) in %</i>	92,8	93,3	93,6	93,0
Przeciętne zatrudnienie w przemyśle w tys. <i>Average paid employment in the industry in thous.</i>	16,3	14,1	14,0	14,3

Wykres 39. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (ceny stałe) 2010=100

Chart 39. Indices of sold production of industry (constant prices) 2010=100

Na ogólną wartość produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach bieżących) w 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim złożyła się m.in. produkcja w sekcjach:

- przetwórstwo przemysłowe — na poziomie 55428,6 mln zł,
- dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja — 1449,3 mln zł.

Wzrost produkcji w ciągu ostatniego roku był wynikiem zwiększenia produkcji sprzedanej (w cenach stałych) przede wszystkim w największej sekcji przemysłu, tj. w przetwórstwie przemysłowym (o 10,0%), przy udziale 95,7% w ogólnej wartości produkcji sprzedanej przemysłu w województwie, wobec 87,2% w kraju), a także w sekcji dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja (o 6,9%).

Wśród działów przetwórstwa przemysłowego wyższa niż przed rokiem była (w cenach stałych) m.in. produkcja: odzieży (o 17,9%), maszyn i urządzeń (o 15,4%), wyrobów z metali^A (o 14,9%), mebli (o 12,9%), artykułów

spożywczych (o 12,6%), oraz urządzeń elektrycznych (o 12,5%). W analizowanym okresie spadek odnotowano m.in. w dziale zajmującym się poligrafią i reprodukcją zapisanych nośników informacji (o 3,3%).

Dane o wartości produkcji sprzedanej przemysłu prezentuje się bez VAT i podatku akcyzowego, natomiast łącznie z wartością dotacji przedmiotowych do wyrobów i usług — w tzw. cenach bazowych.

Tablica 19. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu w województwie kujawsko-pomorskim (ceny stałe)
Table 19. Indices of sold production of industry in Kujawsko-Pomorskie Voivodship (constant prices)

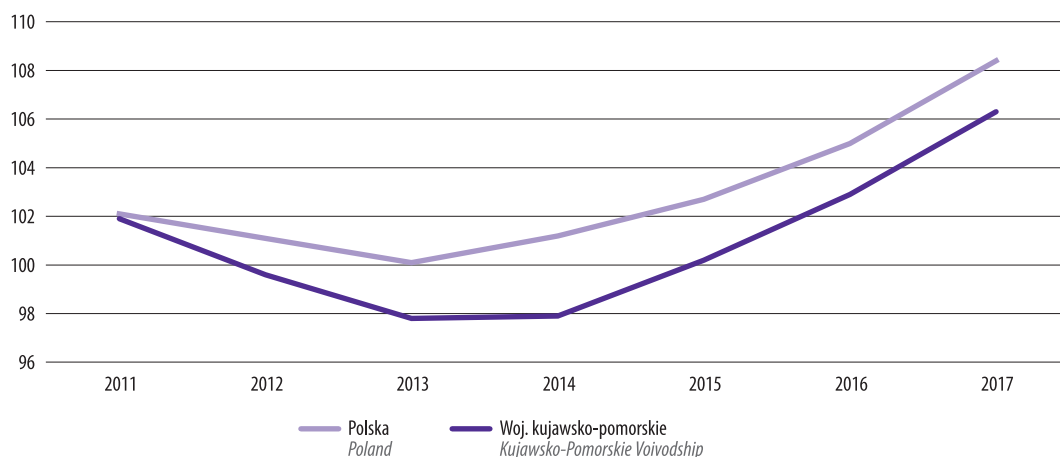
Sekcje i działy Sections and divisions	2016				2017			
	I–III	I–VI	I–IX	I–XII	I–III	I–VI	I–IX	I–XII
	analogiczny okres roku poprzedniego = 100 corresponding period of previous year = 100							
Ogółem <i>Total</i>	104,1	103,6	101,0	99,4	109,0	107,7	108,5	110,0
w tym: <i>of which:</i>								
Przetwórstwo przemysłowe <i>Manufacturing</i>	103,9	103,4	100,8	99,1	109,2	107,8	108,6	110,0
w tym: <i>of which:</i>								
Produkcja artykułów spożywczych <i>Manufacture of food products</i>	94,3	96,6	100,0	102,5	120,2	114,5	112,7	112,6
Produkcja wyrobów tekstylnych <i>Manufacture of textiles</i>	194,0	195,3	198,9	193,4	104,4	104,1	104,4	107,1
Produkcja odzieży <i>Manufacture of wearing apparel</i>	104,7	110,0	103,0	96,5	122,8	110,4	110,2	117,9
Produkcja wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny ⁴ <i>Manufacture of products of wood, cork, straw and wicker⁴</i>	93,5	95,8	97,0	96,6	105,2	102,4	100,1	101,6
Produkcja papieru i wyrobów z papieru <i>Manufacture of paper and paper products</i>	96,1	98,4	94,4	93,2	98,7	97,0	120,4	105,8
Poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji <i>Printing and reproduction of recorded media</i>	103,7	108,9	106,4	103,4	99,7	91,0	94,5	96,7
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych <i>Manufacture of chemicals and chemical products</i>	102,8	95,8	90,9	91,3	93,8	100,5	104,1	101,8
Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych <i>Manufacture of rubber and plastic products</i>	108,6	110,6	109,6	111,6	113,2	111,8	109,5	109,7
Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych <i>Manufacture of other non-metallic mineral products</i>	101,0	97,4	98,5	101,6	118,0	112,2	109,1	111,0
Produkcja wyrobów z metali ⁴ <i>Manufacture of metal products⁴</i>	107,2	107,5	104,3	104,1	115,7	115,4	115,1	114,9
Produkcja urządzeń elektrycznych <i>Manufacture of electrical equipment</i>	111,2	110,1	112,9	120,6	115,7	119,7	119,5	112,5
Produkcja maszyn i urządzeń ⁴ <i>Manufacture of machinery and equipment n.e.c.</i>	89,0	90,8	98,8	106,9	136,4	129,3	122,8	115,4
Produkcja mebli <i>Manufacture of furniture</i>	108,7	111,0	110,7	111,4	117,0	112,4	113,0	112,9
Pozostała produkcja wyrobów <i>Other manufacturing</i>	105,7	111,6	110,7	110,3	117,7	106,7	104,6	109,4
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja⁴ <i>Water supply; sewerage, waste management and remediation activities</i>	109,8	108,7	107,5	107,7	107,0	107,4	107,4	106,9
w tym: <i>of which:</i>								
Gospodarka odpadami, odzysk surowców ⁴ <i>Waste collection, treatment and disposal activities; materials recovery</i>	112,0	111,6	111,0	111,1	111,3	112,2	112,1	109,3

Wzrostowi produkcji sprzedanej przemysłu w województwie kujawsko-pomorskim w skali roku towarzyszył wzrost przeciętnego zatrudnienia (o 3,3%). W kraju przy wzroście produkcji sprzedanej w odniesieniu do roku poprzedniego zwiększyło się o 3,2% przeciętne zatrudnienie w przemyśle. W porównaniu z 2010 r. zarówno w województwie, jak i w kraju wzrosła produkcja sprzedana przemysłu, przy spadku przeciętnego zatrudnienia odpowiednio o 6,4% i o 8,5%.

Wykres 40. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w przemyśle 2010 = 100

Chart 40. Indices of average paid employment in industry 2010 = 100

W 2017 r. przeciętne zatrudnienie w przemyśle w województwie ukształtowało się na poziomie 134,2 tys. osób i w stosunku do roku poprzedniego zwiększyło się w sekcji przetwórstwo przemysłowe (o 3,4%), natomiast zwiększyło się w dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami, rekultywacji (o 4,5%).

Wykres 41. Struktura przeciętnego zatrudnienia w przemyśle według wybranych sekcji i działów PKD 2007 w 2017 r.

Chart 41. Structure of average paid employment in industry by selected sections and divisions of PKD 2007 in 2017

Wydajność pracy w przemyśle w 2017 r. mierzona wartością produkcji sprzedanej na 1 zatrudnionego w województwie kujawsko-pomorskim była o 6,4% wyższa (w cenach stałych) niż przed rokiem. W kraju wydajność pracy w przemyśle w omawianym okresie wzrosła o 3,2%.

Dane prezentujące produkcję sprzedaną przemysłu w województwie kujawsko-pomorskim znajdują się w następujących publikacjach i opracowaniach udostępnionych na stronie internetowej Urzędu:

- „Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego” — informacja sygnałna dostępna co miesiąc,
- „Biuletyn statystyczny województwa kujawsko-pomorskiego” — publikacja dostępna co kwartał; jak również w Banku Danych Lokalnych.

Budownictwo

Construction

W 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim notowano wzrost produkcji sprzedanej budownictwa w odniesieniu do roku poprzedniego. Wyższa niż przed rokiem była wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej. W omawianym okresie odnotowano zwiększenie wydajności pracy¹ w budownictwie, przy jednoczesnym wzroście przeciętnego zatrudnienia.

W 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim produkcja sprzedana budownictwa (w cenach bieżących) ukształtowała się na poziomie 6223,2 mln zł i zwiększyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o 13,1% (w skali kraju wzrosła o 11,8%).

Dane o produkcji sprzedanej budownictwa dotyczą działalności budowlanej i niebudowlanej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji „Budownictwo”. Dane te obejmują:

- wartość sprzedanych wyrobów, półfabrykatów i części własnej produkcji (niezależnie od tego czy otrzymano za nie należne opłaty);
- wartość robót i usług świadczonych odpłatnie, tj. przemysłowych, budowlanych, jak i innych niż przemysłowe i budowlane;
- zryczałtowaną odpłatność agenta w przypadku zawarcia umowy na warunkach zlecenia lub pełne przychody agenta w przypadku zawarcia umowy agencyjnej;
- wartość produktów w formie rozliczeń w naturze;
- produkty przeznaczone na powiększenie wartości własnych środków trwałych.

Tablica 20. Budownictwo
Table 20 Construction

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016	2017
POLSKA POLAND				
Produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące) w mln zł <i>Sold production of construction (current prices) in mln zł</i>	160403,8	181990,4	171042,0	191257,1
Udział produkcji budowlano-montażowej w produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące) w % <i>Share of sold production of manufacturing in the sold production of industry (current prices) in %</i>	51,5	47,8	43,6	44,0
Przeciętne zatrudnienie w budownictwie w tys. <i>Average paid employment in construction in thous.</i>	442,8	386,0	383,4	387,0
WOJ. KUJAWSKO-POMORSKIE KUJAWSKO-POMORSKIE VOIVODSHIP				
Produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące) w mln zł <i>Sold production of construction (current prices) in mln zł</i>	5524,9	6549,7	5500,6	6223,2
Udział produkcji budowlano-montażowej w produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące) w % <i>Share of sold production of manufacturing in the sold production of industry (current prices) in %</i>	56,4	60,2	57,5	59,4
Przeciętne zatrudnienie w budownictwie w tys. <i>Average paid employment in construction in thous.</i>	22,2	18,8	18,9	18,9

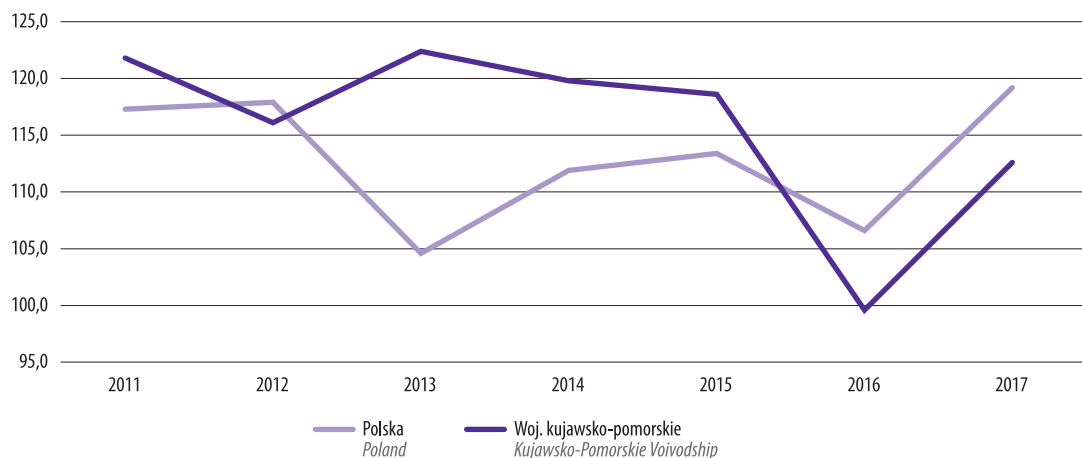
¹ Mierzona wartością produkcji sprzedanej na 1 zatrudnionego.

Tablica 20. Budownictwo (dok.)
Table 20 Construction (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016	2017
BYDGOSZCZ				
Produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące) w mln zł Sold production of construction (current prices) in mln zł	1172,8	1018,7	1058,3	1176,4
Udział produkcji budowlano-montażowej w produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące) w % Share of sold production of manufacturing in the sold production of industry (current prices) in %	63,3	54,7	57,0	60,7
Przeciętne zatrudnienie w budownictwie w tys. Average paid employment in construction in thous.	4,3	3,3	3,2	3,2
TORUŃ				
Produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące) w mln zł Sold production of construction (current prices) in mln zł	872,1	1150,0	875,0	1167,8
Udział produkcji budowlano-montażowej w produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące) w % Share of sold production of manufacturing in the sold production of industry (current prices) in %	63,0	63,0	60,0	62,9
Przeciętne zatrudnienie w budownictwie w tys. Average paid employment in construction in thous.	3,3	3,1	3,1	3,0

Wykres 42. Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące)
2010 = 100

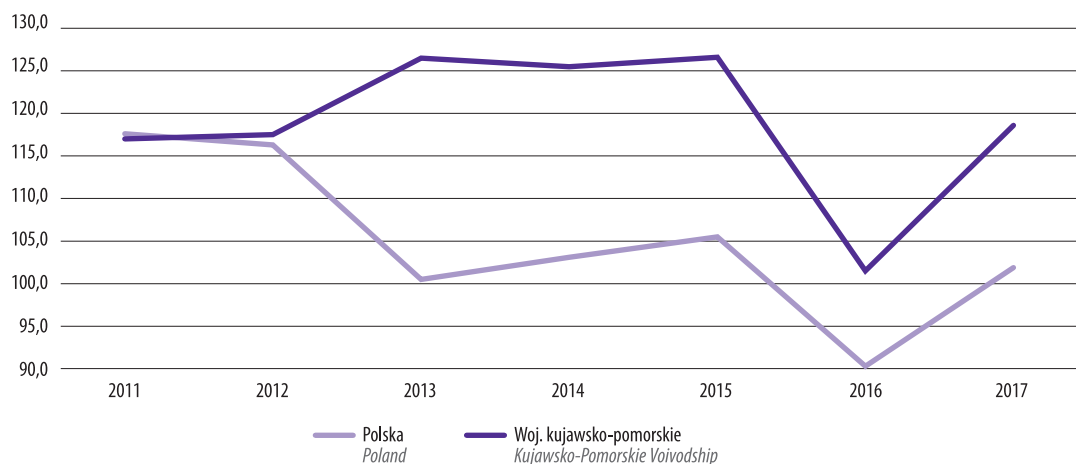
Wykres 42. Indices of sold production of construction (current prices)
2010 = 100

W województwie produkcja budowlano-montażowa w 2017 r. wyniosła 3694,6 mln zł (59,4% ogólnej wartości produkcji sprzedanej budownictwa) i zwiększyła się w stosunku do zanotowanej w roku poprzednim o 16,8%. W kraju produkcja budowlano-montażowa wzrosła o 12,9%.

**Wykres 43. Dynamika produkcji budowlano-montażowej (ceny bieżące)
2010 = 100**

Wykres 43. Indices of construction and assembly production (current prices)
2010 = 100

W analizowanym okresie wśród przedsiębiorstw budowlanych znaczący udział posiadały podmioty specjalizujące się w budowie obiektów inżynierii lądowej i wodnej (40,6% sprzedaży produkcji budowlano-montażowej), których produkcja wzrosła o 27,2% w porównaniu z rokiem poprzednim. W przedsiębiorstwach, których podstawowym rodzajem działalności jest budowa budynków (udział 25,5%) produkcja spadła o 8,1%, a w podmiotach wykonujących głównie roboty budowlane specjalistyczne (udział 33,9%) — wzrosła o 30,6%.

Tablica 21. Dynamika produkcji budowlano-montażowej w województwie kujawsko-pomorskim (ceny bieżące)

Table 21. Indices of construction and assembly production in Kujawsko-Pomorskie Voivodship (current prices)

Działy Divisions	2016				2017			
	I-III	I-VI	I-IX	I-XII	I-III	I-VI	I-IX	I-XII
	analogiczny okres roku poprzedniego = 100 corresponding period of previous year = 100							
Ogółem <i>Total</i>	106,4	90,5	83,7	80,2	93,9	102,8	104,5	116,8
Budowa budynków ^d <i>Construction of buildings^d</i>	93,0	89,8	76,9	73,5	77,8	86,7	88,7	91,9
Budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej ^d <i>Civil engineering</i>	145,0	99,1	87,4	82,7	105,4	102,6	108,9	127,2
Roboty budowlane specjalistyczne <i>Specialised construction activities</i>	100,9	83,3	87,9	85,4	103,2	121,2	117,0	130,6

W 2017 r. rosnącej produkcji sprzedanej budownictwa towarzyszyło zwiększenie przeciętnego zatrudnienia w tej sekcji (o 0,4%, wobec wzrostu o 0,9% w skali kraju).

Wykres 44. Struktura produkcji budowlano-montażowej według działów PKD (ceny bieżące)

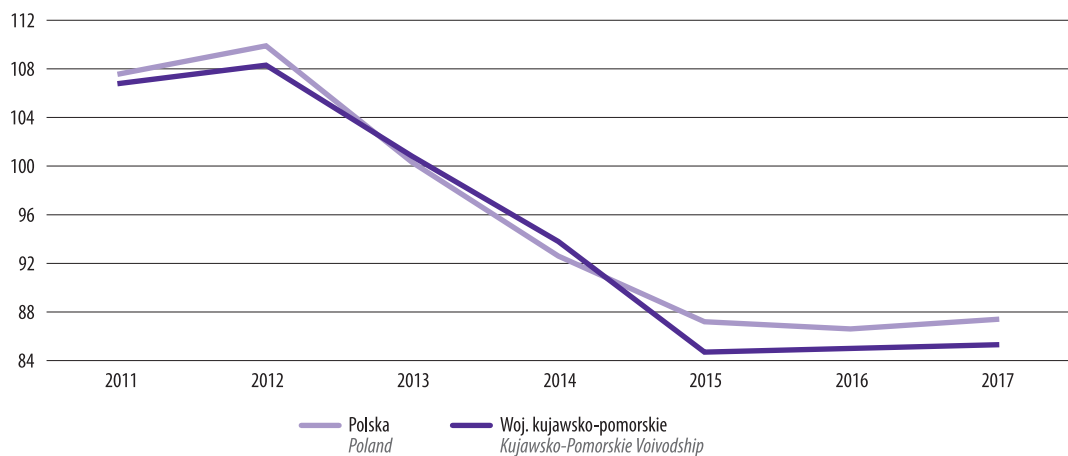
Wykres 44. Structure of construction and assembly production by divisions of PKD (current prices)

Wydajność pracy w budownictwie mierzona produkcją sprzedaną na 1 zatrudnionego w 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim ukształtowała się na poziomie 328,5 tys. zł (w cenach bieżących), co oznacza wzrost o 12,7% w stosunku do roku poprzedniego.

Wykres 45. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w budownictwie 2010 = 100

Wykres 45. Indices of average paid employment in construction 2010 = 100

Dane prezentujące produkcję sprzedaną budownictwa w województwie kujawsko-pomorskim znajdują się w następujących publikacjach i opracowaniach udostępnionych na stronie internetowej Urzędu:

- „Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego” — informacja sygnałna dostępna co miesiąc,
- „Biuletyn statystyczny województwa kujawsko-pomorskiego” — publikacja dostępna co kwartał;

jak również w Banku Danych Lokalnych.

Budownictwo mieszkaniowe

Residential construction

W 2017 r. sytuacja w budownictwie mieszkaniowym w województwie kujawsko-pomorskim była korzystniejsza niż w roku poprzednim. Wzrosła liczba mieszkań, których budowę rozpoczęto, liczba mieszkań na budowę których wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym, jak również liczba lokali oddanych do użytkowania. Spadła natomiast przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania.

Informacje o mieszkaniach oddanych do użytkowania dotyczą mieszkań w budynkach nowo wybudowanych i rozbudowanych (w części stanowiącej rozbudowę) oraz uzyskanych w wyniku przebudowy pomieszczeń niemieszkalnych. Podziału na mieszkania w budynkach spółdzielni mieszkaniowych, indywidualnych (tj. realizowanych przez osoby fizyczne, fundacje, kościoły i związki wyznaniowe) oraz realizowanych z przeznaczeniem na sprzedaż lub wynajem dokonano na podstawie sposobu finansowania budowy lub przeznaczenia mieszkań.

W 2017 r. Kujawsko-Pomorskie uplasowało się na 8 pozycji wśród wszystkich województw pod względem liczby mieszkań oddanych do użytkowania; łącznie oddano 7743 lokale, tj. o 23,7% więcej niż przed rokiem i o 33,3% więcej niż w 2010 r. W latach 2010-2017, rok 2017 charakteryzował się największym wzrostem liczby mieszkań oddanych do użytkowania w stosunku do 2010 r. W 2017 r. w kraju notowano w odniesieniu do roku poprzedniego wzrost o 9,2% liczby lokali mieszkalnych przekazanych do użytkowania (w porównaniu z 2010 r. wzrost o 31,3%).

Tablica 22. Budownictwo mieszkaniowe
Table 22 Residential construction

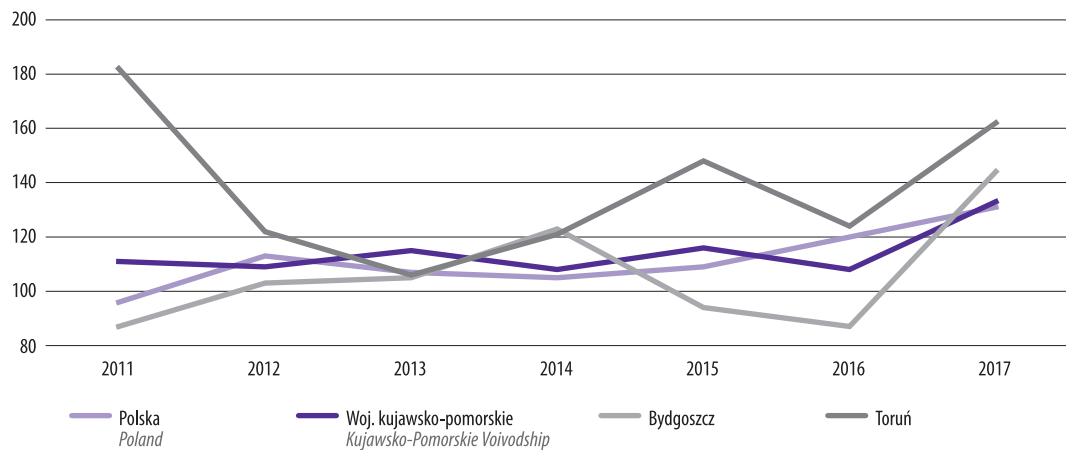
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016	2017
POLSKA POLAND				
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	3,5	3,8	4,3	4,6
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w m ² Average usable floor space per dwelling completed in m ²	106,1	99,8	94,5	92,7
Mieszkania, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym na 1000 ludności Dwellings for which permits have been issued or which have been registered with a construction project per 1000 population	4,5	4,9	5,5	6,5
Mieszkania, których budowę rozpoczęto na 1000 ludności Dwellings started per 1000 population	4,1	4,4	4,5	5,4
WOJ. KUJAWSKO-POMORSKIE KUJAWSKO-POMORSKIE VOIVODSHIP				
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	2,8	3,2	3,0	3,7
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w m ² Average usable floor space per dwelling completed in m ²	103,0	98,2	101,8	92,7
Mieszkania, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym na 1000 ludności Dwellings for which permits have been issued or which have been registered with a construction project per 1000 population	3,3	4,1	3,8	5,4
Mieszkania, których budowę rozpoczęto na 1000 ludności Dwellings started per 1000 population	3,1	3,2	3,6	4,2

Tablica 22. Budownictwo mieszkaniowe (dok.)
Table 22. Residential construction (cont.)

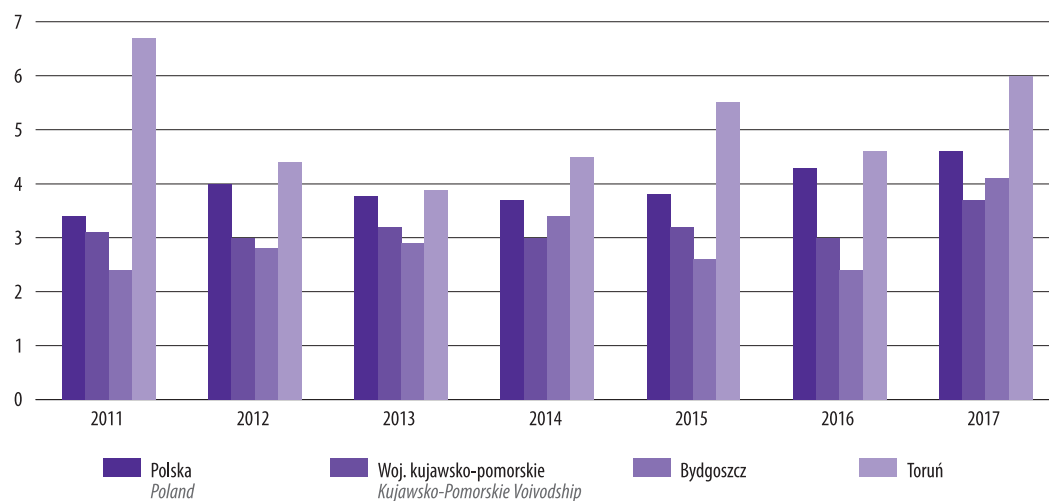
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016	2017
BYDGOSZCZ				
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	2,7	2,6	2,4	4,1
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w m ² Average usable floor space per dwelling completed in m ²	70,3	63,6	59,4	63,3
Mieszkania, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym na 1000 ludności Dwellings for which permits have been issued or which have been registered with a construction project per 1000 population	2,2	4,9	4,2	8,8
Mieszkania, których budowę rozpoczęto na 1000 ludności Dwellings started per 1000 population	2,1	3,2	3,6	5,9
TORUŃ				
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	3,6	5,5	4,6	6,0
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w m ² Average usable floor space per dwelling completed in m ²	66,5	60,2	63,9	59,0
Mieszkania, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym na 1000 ludności Dwellings for which permits have been issued or which have been registered with a construction project per 1000 population	3,5	7,2	3,9	9,1
Mieszkania, których budowę rozpoczęto na 1000 ludności Dwellings started per 1000 population	4,4	6,2	5,0	6,8

Wykres 46. Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytkowania
2010 = 100

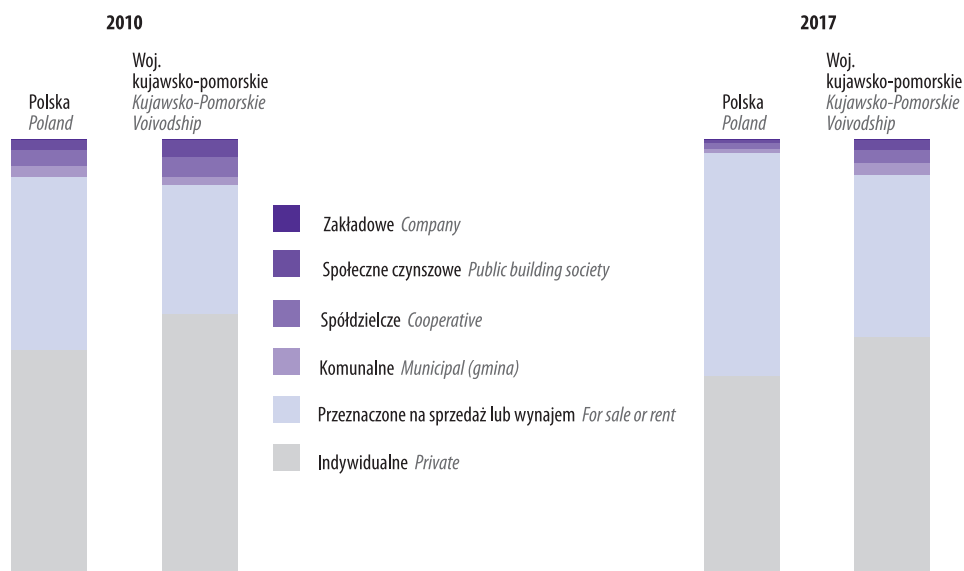
Chart 46. Indices of dwellings completed
2010 = 100

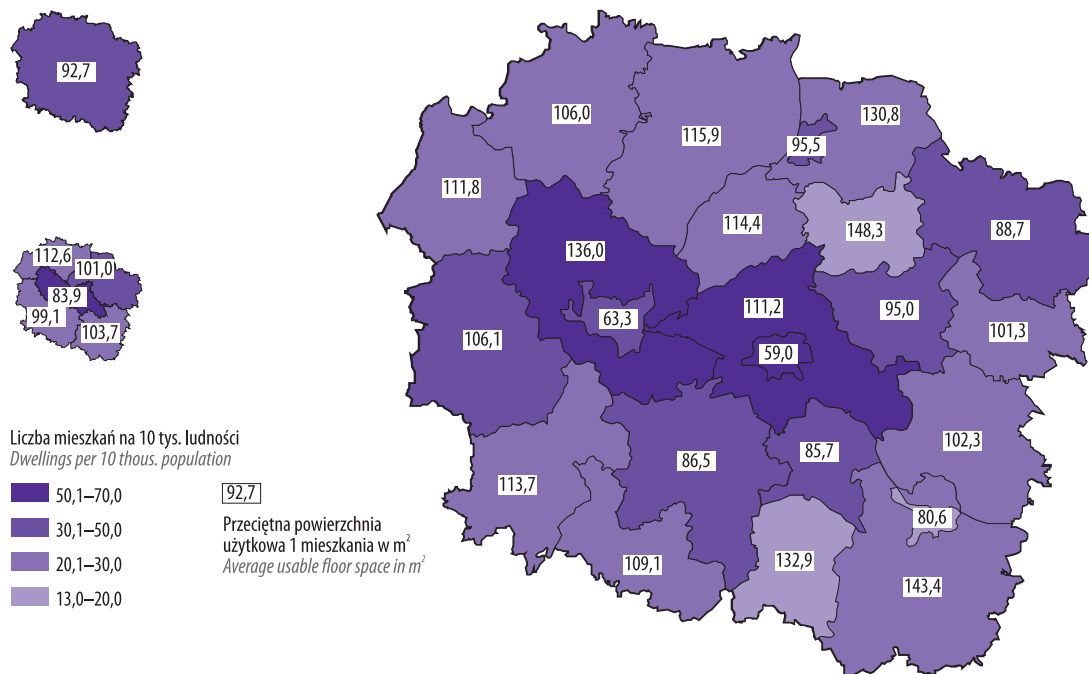
Wykres 47. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Chart 47. *Dwellings completed per 1000 population*

W 2017 r. budownictwo indywidualne w województwie kujawsko-pomorskim miało największy udział w strukturze mieszkań oddanych do użytkowania (w Polsce mieszkania przeznaczone na sprzedaż lub wynajem). Jednocześnie największy wzrost liczby oddanych do użytkowania mieszkań nastąpił w budownictwie komunalnym (o 212,7% w stosunku do 2016 r. i o 86,6% w stosunku do 2010 r.), społecznym czynszowym (wzrost o 100,0% i spadek o 22,6%), przeznaczonym na sprzedaż lub wynajem (wzrost odpowiednio o 37,8% i 67,2%), zakładowym (wzrost odpowiednio o 33,3% i 100,0%) oraz indywidualnym (wzrost odpowiednio o 5,6% i 21,8%). Dodatkowo w 2017 r. oddano do użytkowania 229 mieszkań spółdzielczych.

Wykres 48. Struktura mieszkań oddanych do użytkowania według form budownictwa Chart 48. *Structure of dwellings completed by form of construction*

Mapa 9. Mieszkania oddane do użytkowania w województwie kujawsko-pomorskim według podregionów i powiatów w 2017 r.

Map 9. Dwellings completed in Kujawsko-Pomorskie Voivodship by subregion and powiats in 2017

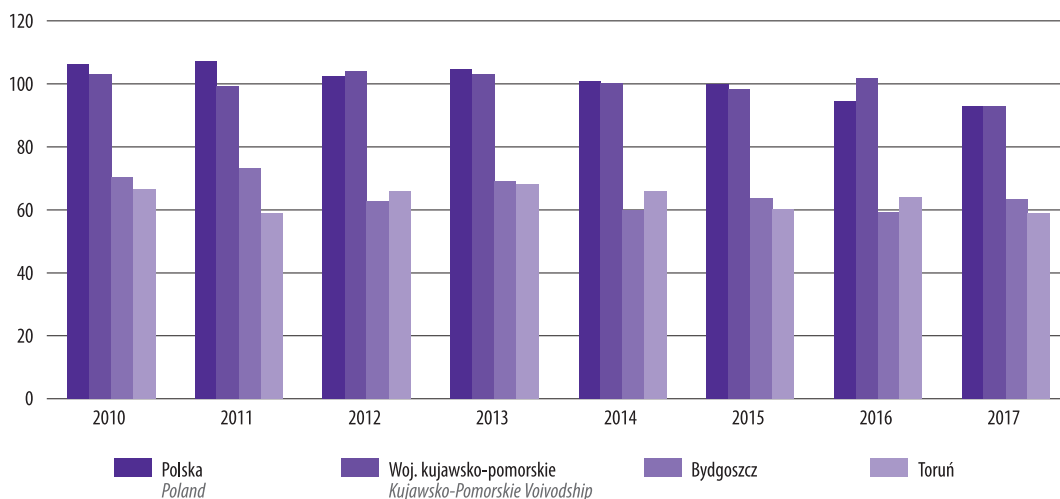
Tablica 23. Mieszkania oddane do użytkowania w województwie kujawsko-pomorskim
Table 23 Dwellings completed in Kujawsko-Pomorskie Voivodship

Formy budownictwa Type of construction	2016				2017			
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	2015 = = 100	przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² average usable floor space per dwelling in m ²	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	2016 = = 100	przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² average usable floor space per dwelling in m ²
Ogółem Total	6262	100,0	93,3	101,8	7743	100,0	123,7	92,7
Indywidualne Private	4025	64,3	101,1	126,6	4252	54,9	105,6	122,5
Przeznaczone na sprzedaż lub wynajem For sale or rent	2071	33,1	93,9	57,6	2854	36,8	137,8	58,0
Komunalne (gminne) Municipal (gmina)	71	1,1	60,2	40,6	222	2,9	312,7	45,9
Zakładowe Company	6	0,1	13,6	207,8	8	0,1	133,3	60,0
Spółeczne czynszowe Public building society	89	1,4	24,3	47,8	178	2,3	200,0	44,7
Spółdzielcze Co-operative	–	x	x	x	229	3,0	x	54,9

Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania.

Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w województwie kujawsko-pomorskim w 2017 r. wyniosła 92,7 m² zajmując 10 pozycję wśród województw (w kraju — 92,7 m²) i zmniejszyła się o 9,1 m² w stosunku do roku poprzedniego (w kraju spadek o 1,8 m²), a w porównaniu z 2010 r. zmniejszyła się o 10,3 m² (w kraju spadła o 13,4 m²). Spośród 8 ostatnich lat największą powierzchnię użytkową 1 mieszkania odnotowano w województwie w 2012 r. — 104,1 m².

Wykres 49. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania
Chart 49. Average usable floor space per dwelling completed

Średnia powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego w budownictwie indywidualnym wyniosła 122,5 m², które były przeciętnie największymi mieszkaniami, natomiast najmniejszymi były lokale społeczne czynszowe — 44,7 m².

W województwie kujawsko-pomorskim w 2017 r. największe mieszkania wybudowano w powiatach wąbrzeskim (przeciętna powierzchnia użytkowa — 148,3 m²) i włocławskim (143,4 m²), a najmniejsze w miastach na prawach powiatu: w Toruniu — 59,0 m² oraz w Bydgoszczy — 63,3 m².

W 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim wydano pozwolenia na budowę lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym 11 176 mieszkań, tj. o 39,5% więcej niż rok wcześniej oraz o 61,6% więcej niż w 2010 r. (w kraju nastąpił wzrost odpowiednio o 18,3% i o 43,0%). W 2017 r. liczba mieszkań, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym w województwie była największa w okresie ostatnich 8 lat.

W województwie kujawsko-pomorskim pozwolenia na budowę największej liczby mieszkań wydano inwestorom indywidualnym (48,8% ogółu) oraz budującym z przeznaczeniem na sprzedaż lub wynajem (46,1%). Liczba mieszkań, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym tym inwestorom w skali roku odpowiednio zwiększyła się o 13,0% oraz o 67,7%. W stosunku do 2016 r. odnotowano spadek o 62,5 % liczby mieszkań, na których realizację wydano pozwolenia w budownictwie komunalnym. Ponadto w 2017 r. uzyskano pozwolenia na realizację 456 lokali społecznych czynszowych, 50 zakładowych oraz 18 spółdzielczych.

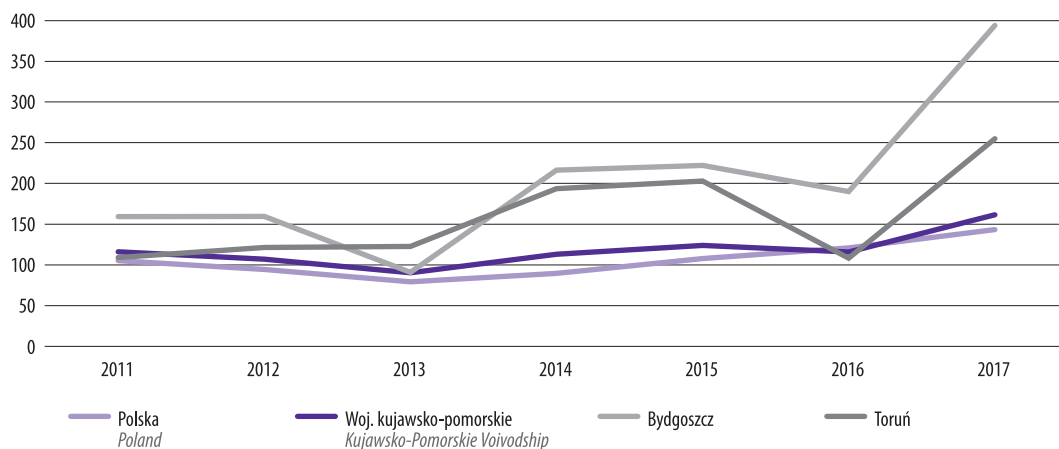
Tablica 24. Mieszkania, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym w województwie kujawsko-pomorskim

Table 24. Dwellings for which permits have been issued or which have been registered with a construction project in Kujawsko-Pomorskie Voivodship

Formy budownictwa Type of construction	2016			2017		
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	2015 = 100	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	2016 = 100
Ogółem <i>Total</i>	8012	100,0	93,5	11176	100,0	139,5
Indywidualne <i>Private</i>	4825	60,2	112,5	5453	48,8	113,0
Przeznaczone na sprzedaż lub wynajem <i>For sale or rent</i>	3075	38,4	74,8	5157	46,1	167,7
Komunalne (gminne) <i>Municipal (gmina)</i>	112	1,4	83,6	42	0,4	37,5
Zakładowe <i>Company</i>	–	x	x	50	0,4	x
Spółeczne czynszowe <i>Public building society</i>	–	x	x	456	4,1	x
Spółdzielcze <i>Co-operative</i>	–	x	x	18	0,2	x

Wykres 50. Dynamika liczby mieszkań, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym 2010 = 100

Chart 50. Indices of number of dwellings for which permits have been issued or which have been registered with a construction 2010 = 100

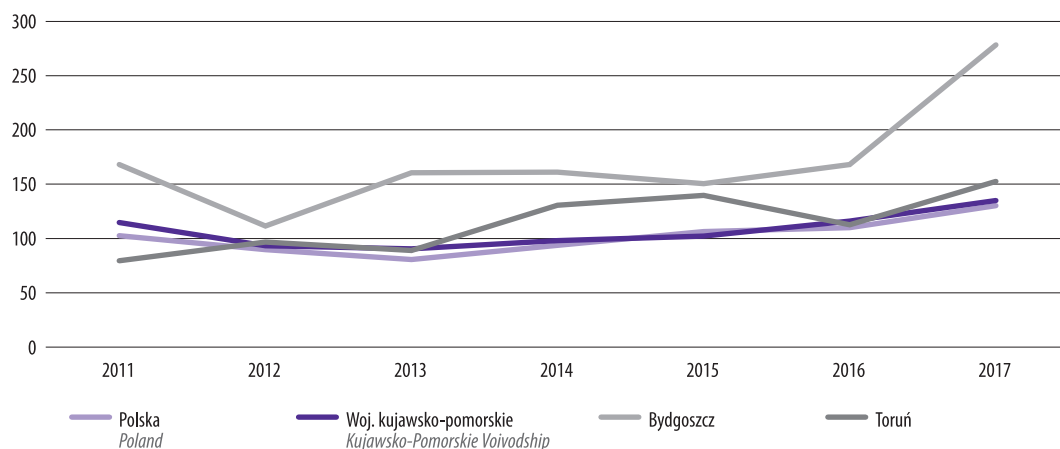

W 14 powiatach i 3 miastach na prawach powiatu zanotowano większą niż przed rokiem liczbę mieszkań, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym. Największy wzrost nastąpił: w Toruniu (o 135,3%), w Bydgoszczy (o 107,5%) oraz w Grudziądzu (o 86,7%); wyraźny spadek natomiast zaobserwowano w powiatach: brodnickim (o 45,5%), radziejowskim (o 29,5%) oraz wąbrzeskim (o 25,0%).

W 2017 r. rozpoczęto budowę 8743 mieszkań, tj. o 16,2% więcej niż w 2016 r. (w skali roku w kraju wzrost wyniósł 18,4%) i było to najwięcej w ciągu ostatnich 8 lat. W porównaniu z 2010 r. liczba rozpoczętych budów mieszkań zwiększyła się w województwie o 34,9% (w kraju — o 30,3%).

**Wykes 51. Dynamika liczby mieszkań, których budowę rozpoczęto
2010 = 100**

Chart 51. Indices of number in which construction has begun
2010 = 100

W województwie w 2017 r. największą liczbę mieszkań, których budowę rozpoczęto zanotowano w budownictwie indywidualnym — 4754, tj. o 12,5% więcej niż rok wcześniej oraz w budownictwie przeznaczonym na sprzedaż lub wynajem — 3654, tj. o 23,6% więcej.

W województwie kujawsko-pomorskim w odniesieniu do 2016 r. wzrost liczby mieszkań, których budowę rozpoczęto odnotowano w 11 powiatach i w 2 miastach na prawach powiatu. Najwyższy wzrost wystąpił w Bydgoszczy (o 65,5%) i Toruniu (35,4%) oraz w powiatach: sępoleńskim (o 86,9%) i bydgoskim (o 32,5%). Wyraźny spadek odnotowano we Włocławku (o 52,4%) oraz w powiecie lipnowskim (o 42,1%).

Dane prezentujące budownictwo mieszkaniowe w województwie kujawsko-pomorskim znajdują się w następujących publikacjach i opracowaniach udostępnionych na stronie internetowej Urzędu:

- „Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego” — informacja sygnałna dostępna co miesiąc,
- „Biuletyn statystyczny województwa kujawsko-pomorskiego” — publikacja dostępna co kwartał,
- „Budownictwo mieszkaniowe w województwie kujawsko-pomorskim” — roczna informacja sygnałna;

jak również w Banku Danych Lokalnych.

Rynek wewnętrzny

Internal market

W województwie kujawsko-pomorskim w 2017 r. wzrosła wartość sprzedaży detalicznej w odniesieniu do roku poprzedniego (w 2016 r. również zanotowano wzrost); wzrosła także wartość sprzedaży hurtowej towarów.

Wartość sprzedaży detalicznej (w cenach bieżących) zrealizowanej przez jednostki handlowe i niehandlowe w 2017 r. zwiększyła się w odniesieniu do poprzedniego roku o 4,0% (w kraju sprzedaż detaliczna ukształtowała się na poziomie o 8,4% wyższym niż w roku poprzednim).

Dane o sprzedaży detalicznej towarów obejmują sprzedaż towarów konsumpcyjnych i niekonsumpcyjnych dokonywaną w punktach sprzedaży detalicznej, placówkach gastronomicznych oraz innych punktach sprzedaży (np. składy, magazyny), w ilościach wskazujących na zakupy dla potrzeb indywidualnych nabywców.

Tablica 25. Dynamika sprzedaży detalicznej^a (ceny bieżące)
Table 25. Indices of retail sale^a (current prices)

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2010	2015	2016	2017
	rok poprzedni = 100 <i>previous year=100</i>			
POLSKA				
Ogółem <i>Total</i>	105,5	100,9	104,0	108,4
w tym: <i>of which</i>				
Pojazdy samochodowe, motocykle, części <i>Motor vehicles, motorcycles, parts</i>	107,9	108,4	107,1	105,1
Paliwa stałe, ciekłe i gazowe <i>Solid, liquid and gaseous fuels</i>	113,1	89,7	96,8	112,2
Żywność, napoje i wyroby tytoniowe <i>Food, beverages and tobacco products</i>	101,2	102,3	107,2	107,0
Pozostała sprzedaż detaliczna w niewyspecjalizowanych sklepach <i>Other retail sale in non-specialized stores</i>	113,6	109,3	103,6	105,4
Farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny <i>Pharmaceuticals, cosmetics, orthopaedic equipment</i>	117,2	106,3	110,7	112,7
Tekstylia, odzież, obuwie <i>Textiles, clothing, footwear</i>	113,1	108,2	111,5	112,8
Meble, RTV, AGD <i>Furniture, radio, TV and household appliances</i>	123,0	104,3	108,6	109,9
Prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach <i>Papers, books, other sale in specialized stores</i>	83,6	115,9	105,4	109,4
Pozostałe <i>Others</i>	95,9	87,7	91,7	105,0

^a Grupowania przedsiębiorstw dokonano na podstawie Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007 (PKD 2007), zaliczając przedsiębiorstwo do określonej kategorii według przeważającego rodzaju działalności, zgodnie z aktualnym w omawianym okresie stanem organizacyjnym. Odnotowane zmiany (wzrost/spadek) wartości sprzedaży detalicznej w poszczególnych grupach rodzajów działalności przedsiębiorstw mogą zatem również wynikać ze zmiany przeważającego rodzaju działalności przedsiębiorstwa oraz zmian organizacyjnych (np. połączenia przedsiębiorstw). Nie ma to wpływu na dynamikę sprzedaży detalicznej ogółem.

^a The grouping of enterprises is presented on the basis of Polish Classification of Activities (PKD 2007) by including the enterprise in a specific category according to the predominant type of activity, in accordance with the organizational status in the period under consideration. The recorded changes (increase / decrease) in the value of retail sales in particular groups of business types of enterprises may also result from changes in the prevailing type of business activity and organizational changes (e.g. business combinations). This does not affect the dynamics of retail sales in general.

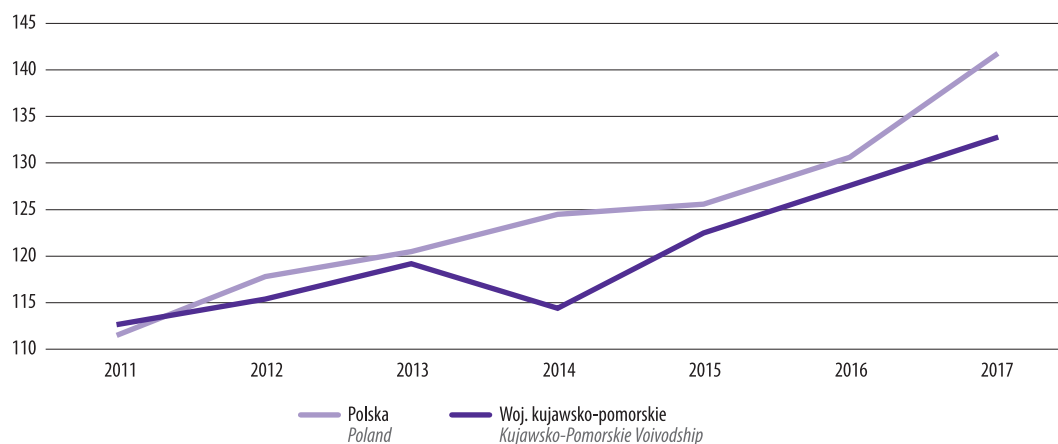
Tablica 25. Dynamika sprzedaży detalicznej^a (dok.) Table 25. *Indices of retail sale^a (cont.)*

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2010	2015	2016	2017
	rok poprzedni = 100 <i>previous year=100</i>			
WOJ. KUJAWSKO-POMORSKIE <i>KUJAWSKO-POMORSKIE VOIVODSHIP</i>				
Ogółem <i>Total</i>	112,6	107,1	104,2	104,0
w tym: <i>of which</i>				
Pojazdy samochodowe, motocykle, części <i>Motor vehicles, motorcycles, parts</i>	108,8	116,8	109,0	90,0
Paliwa stałe, ciekłe i gazowe <i>Solid, liquid and gaseous fuels</i>	125,5	#	#	#
Żywność, napoje i wyroby tytoniowe <i>Food, beverages and tobacco products</i>	106,6	109,8	105,2	105,9
Pozostała sprzedaż detaliczna w niewyspecjalizowanych sklepach <i>Other retail sale in non-specialized stores</i>	107,4	139,3	104,4	107,8
Farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny <i>Pharmaceuticals, cosmetics, orthopaedic equipment</i>	110,7	#	#	#
Tekstylia, odzież, obuwie <i>Textiles, clothing, footwear</i>	93,4	118,1	86,3	104,3
Meble, RTV, AGD <i>Furniture, radio, TV and household appliances</i>	85,5	129,4	128,8	99,7
Prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach <i>Papers, books, other sale in specialized stores</i>	131,4	57,3	120,6	108,9
Pozostałe <i>Others</i>	118,9	89,2	90,7	111,4

^a Patrz notka a na str. 86.
a See note food a on page 86.

Wykres 52. Dynamika sprzedaży detalicznej (ceny bieżące)**2010 = 100**Chart 52. *Indices of retail sale (current prices)*

2010 = 100

W województwie kujawsko-pomorskim w 2017 r. największy wzrost w odniesieniu do 2016 r. obserwowano w przedsiębiorstwach zgrupowanych w kategoriach: pozostałe (o 11,4%), prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach (o 8,9%), pozostała sprzedaż detaliczna w niewyspecjalizowanych sklepach (o 7,8%) oraz żywność, napoje i wyroby tytoniowe (o 5,9%).

Spadek sprzedaży w stosunku do 2016 r. zaobserwowano w grupach: pojazdy samochodowe, motocykle, części (o 10,0%) oraz meble, RTV, AGD (o 0,3%).

W strukturze sprzedaży detalicznej w 2017 r. największy udział miały przedsiębiorstwa prowadzące sprzedaż żywności, napojów i wyrobów tytoniowych (40,2%), zajmujące się sprzedażą pojazdów samochodowych, motocykli, części (13,9%) oraz przedsiębiorstwa zgrupowane w kategorii „pozostałe” (13,6%).

Tablica 26. Dynamika sprzedaży detalicznej^a w województwie kujawsko-pomorskim (ceny bieżące)

Table 26. Indices of retail sale^a in Kujawsko-Pomorskie Voivodship (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2016				2017			
	I–III	I–VI	I–IX	I–XII	I–III	I–VI	I–IX	I–XII
	analogiczny okres roku poprzedniego = 100 corresponding period of previous year = 100							
Ogółem <i>Total</i>	105,7	106,1	106,5	104,2	108,5	107,1	105,3	104,0
w tym: <i>of which</i>								
Pojazdy samochodowe, motocykle, części <i>Motor vehicles, motorcycles, parts</i>	104,0	106,9	109,1	109,0	96,3	91,8	89,7	90,0
Żywność, napoje i wyroby tytoniowe <i>Food, beverages and tobacco products</i>	118,3	116,3	115,5	105,2	103,1	105,2	105,3	105,9
Tekstylia, odzież, obuwie <i>Textiles, clothing, footwear</i>	80,6	82,0	85,2	86,3	112,0	108,8	108,7	104,3
Meble, RTV, AGD <i>Furniture, radio, TV and household appliances</i>	#	#	123,0	128,8	97,7	99,9	101,0	99,7
Prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach <i>Papers, books, other sale in specialized stores</i>	129,5	131,0	122,8	120,6	100,0	105,7	106,4	108,9
Pozostałe <i>Others</i>	87,3	86,6	88,2	90,7	114,2	113,6	111,8	111,4

^a Patrz notka a do tabl. 25 na str. 86.

^a See note food a to the table 25 on page 86.

W 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim wartość sprzedaży hurtowej towarów (w cenach bieżących) w jednostkach handlowych przekroczyła o 8,6% poziom zanotowany przed rokiem (w tym w przedsiębiorstwach hurtowych wzrost wyniósł 10,1%). W kraju sprzedaż hurtowa w jednostkach handlowych w omawianym roku była wyższa o 12,9% niż w 2016 r. (w tym zrealizowana przez jednostki hurtowe — o 11,9%). W województwie w skali roku najbardziej zwiększyła się wartość sprzedaży hurtowej m.in.: w narzędziach technologii informacyjnej i komunikacyjnej, maszynach, sprzętach i dodatkowym wyposażeniu (o 50,9%), sprzedaży hurtowej na zlecenie (o 30,1%) oraz wyrobów włókienniczych, odzieży i obuwia (o 28,2%). Spadek o 10% zanotowano w sprzedaży hurtowej wyrobów tytoniowych.

Dane prezentujące rynek wewnętrzny w województwie kujawsko-pomorskim znajdują się w następujących publikacjach i opracowaniach udostępnionych na stronie internetowej Urzędu:

- „Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego” — informacja sygnałna dostępna co miesiąc,
- „Biuletyn statystyczny województwa kujawsko-pomorskiego” — publikacja dostępna co kwartał.

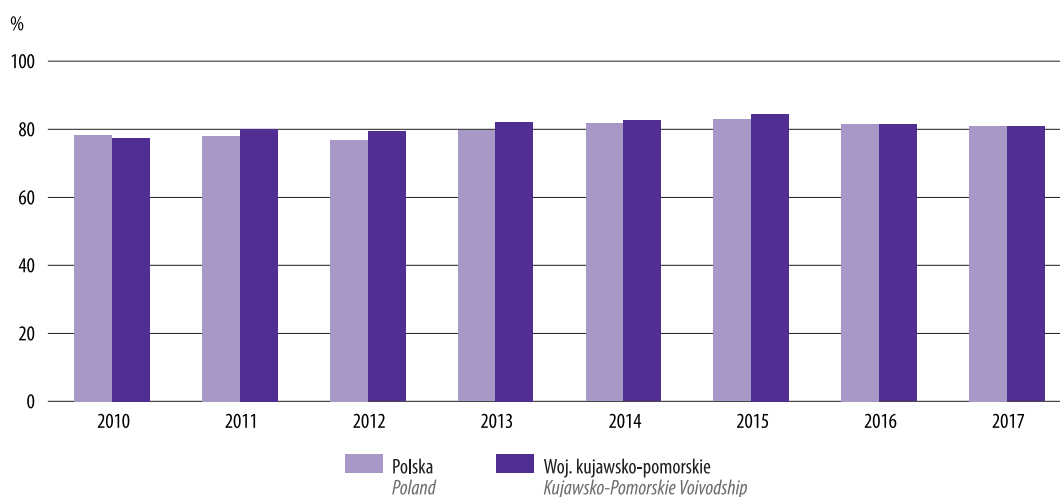
Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych

Financial results of non-financial enterprises

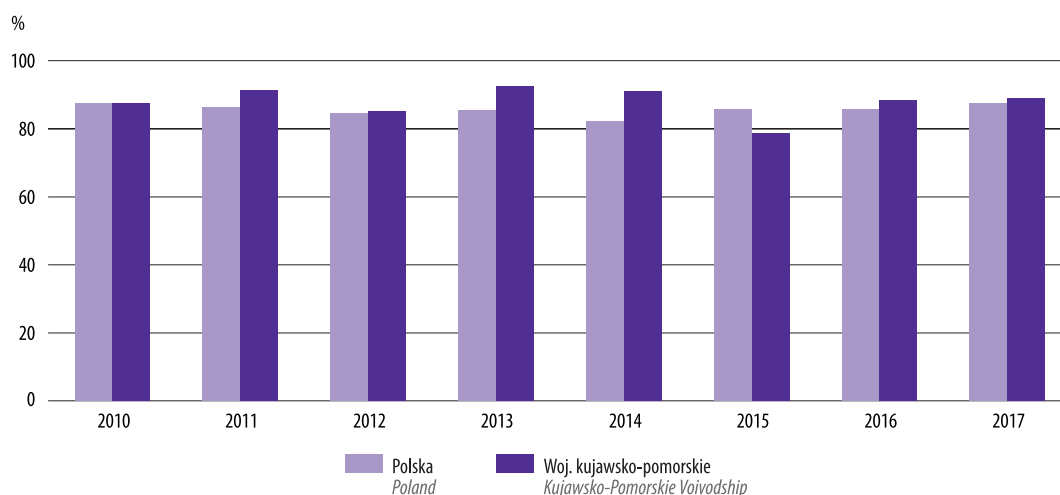
W 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim podstawowe wyniki finansowe uzyskane przez badane przedsiębiorstwa niefinansowe były gorsze niż przed rokiem (w kraju poprawiły się nieznacznie). Pogorszyły się również podstawowe wskaźniki ekonomiczno-finansowe.

Dane dotyczące wyników finansowych przedsiębiorstw prezentuje się zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 IX 1994 r. o rachunkowości (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r., poz. 1047, z późniejszymi zmianami).

Wykres 53. Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie badanych podmiotów
Chart 53. Share of companies showing net profit in total number of surveyed entities

Wykres 54. Udział przychodów przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w przychodach z całokształtu działalności
Chart 54. Share of revenues of companies showing net profit in the revenues from total activity

Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności obejmują:

- koszt własny sprzedanych produktów (wyrobów i usług), tj. koszty ogółem pomniejszone o koszt wytworzenia świadczeń na własne potrzeby jednostki i skorygowane o zmianę stanu produktów;
- wartości sprzedanych towarów i materiałów według cen zakupu (nabycia);
- pozostałe koszty operacyjne;
- koszty finansowe.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2017 r. zysk netto wykazało 80,8% badanych przedsiębiorstw, wobec 81,4% przed rokiem. Udział przychodów przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w przychodach z całokształtu działalności ogólnej liczby badanych jednostek wzrósł z 88,4% w 2016 r. do 89,1% w analizowanym okresie.

Wyniki finansowe:

- wynik finansowy brutto (zysk lub strata) jest to wynik na działalności gospodarczej — do końca 2015 r. skorygowany o wynik zdarzeń nadzwyczajnych;
- wynik finansowy netto (zysk lub strata) otrzymuje się po pomniejszeniu wyniku finansowego brutto o obowiązkowe obciążenia, które obejmują podatek dochodowy od osób prawnych i fizycznych, a od 2013 r. również inne płatności wynikające z odrębnych przepisów.

Przychody z całokształtu działalności w województwie kujawsko-pomorskim w 2017 r. ukształtowały się na poziomie 100421,3 mln zł i w odniesieniu do poprzedniego roku były wyższe o 10,0%, natomiast koszty ich uzyskania wyniosły 96004,3 mln zł i były wyższe o 11,0% w porównaniu z 2016 r. W efekcie większego wzrostu całkowitych kosztów niż odpowiadających im przychodów pogorszył się nieco wskaźnik poziomu kosztów, który w 2017 r. wyniósł 95,6% (w 2016 r. — 94,8%). Wskaźnik poziomu kosztów liczony dla badanych przedsiębiorstw z terenu całego kraju wyniósł 94,8%, wobec 95,0% rok wcześniej.

Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim osiągnęły wartość 98400,0 mln zł (wzrost o 10,3% w stosunku do 2016 r.), a koszt własny ich uzyskania wyniósł 93765,7 mln zł (wzrost o 11,1% w skali roku). Wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów (na poziomie 4634,3 mln zł) był o 4,4% niższy niż w 2016 r. Pogorszył się wynik na pozostałej działalności operacyjnej, który w 2017 r. wyniósł minus 45,3 mln zł, tj. wobec 113,5 mln w 2016 r. W tym samym czasie zmniejszyła się strata na operacjach finansowych (z minus 195,0 mln zł do minus 172,0 mln zł w 2017 r.). Wynik finansowy brutto osiągnął wartość 4417,0 mln zł, tj. o 7,4% niższą niż w 2016 r. Po odliczeniu obciążeń (tj. podatku dochodowego) wynik finansowy netto ukształtował się na poziomie 3772,1 mln zł i zmniejszył się o 9,2% w stosunku do uzyskanego w 2016 r.

Wykres 55. Wskaźnik poziomu kosztów

Chart 55. Cost level indicator

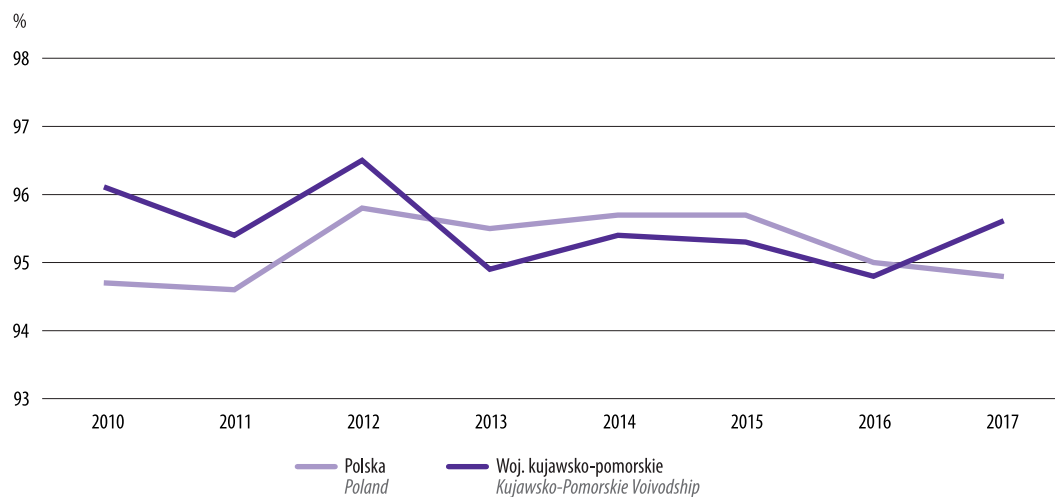
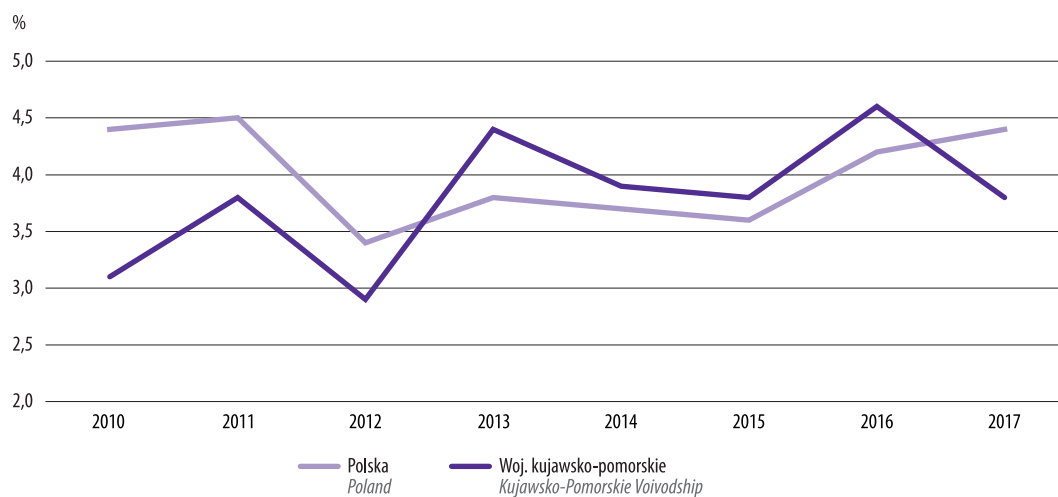
Wykres 56. Wskaźnik rentowności obrotu netto

Chart 56. Net turnover profitability rate

Wskaźniki:

- wskaźnik poziomu kosztów jest to relacja kosztów uzyskania przychodów z całokształtu działalności do przychodów z całokształtu działalności;
- wskaźnik rentowności ze sprzedaży jest to relacja wyniku ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów do przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów;
- wskaźnik rentowności obrotu brutto jest to relacja wyniku finansowego brutto do przychodów z całokształtu działalności;
- wskaźnik rentowności obrotu netto jest to relacja wyniku finansowego netto do przychodów z całokształtu działalności;
- wskaźnik płynności I stopnia jest to relacja inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych;
- wskaźnik płynności II stopnia jest to relacja inwestycji krótkoterminowych i należności krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych.

W województwie kujawsko-pomorskim pogorszył się wskaźnik rentowności ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów (spadek o 0,7 p. proc. do 4,7% w 2017 r.); wskaźnik dla Polski spadł o 0,1 p. proc. do 4,9%. Wskaźniki rentowności obrotu brutto i netto w województwie były gorsze niż w 2016 r. (tj. po 0,8 p. proc. niższe), natomiast w kraju lepsze, tj. oba wyższe o 0,2 p. proc. W skali roku zmalał w województwie wskaźnik płynności finansowej I stopnia z 31,2% do 30,2%, a wskaźnik płynności finansowej II stopnia zmalał z 91,3% do 88,7% w 2017 r.

Tablica 27. Wybrane wskaźniki ekonomiczno-finansowe w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych
Table 27. Selected economic and financial indicators in researched non-financial enterprises

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016	2017
	w %			
	POLSKA POLAND			
Wskaźnik poziomu kosztów <i>Cost level indicator</i>	94,7	95,7	95,0	94,8
Wskaźnik rentowności ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów <i>Profitability rate from the sale of products, goods and materials</i>	5,2	4,5	5,0	4,9
Wskaźnik rentowności obrotu brutto <i>Gross turnover profitability rate</i>	5,3	4,3	5,0	5,2
Wskaźnik rentowności obrotu netto <i>Net turnover profitability rate</i>	4,4	3,6	4,2	4,4
Wskaźnik płynności I stopnia <i>Financial liquidity indicator of the first degree</i>	39,7	38,3	38,8	38,4
Wskaźnik płynności II stopnia <i>Financial liquidity indicator of the second degree</i>	105,5	101,0	102,0	102,2
	WOJ. KUJAWSKO-POMORSKIE KUJAWSKO-POMORSKIE VOIVODSHIP			
Wskaźnik poziomu kosztów <i>Cost level indicator</i>	96,1	95,3	94,8	95,6
Wskaźnik rentowności ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów <i>Profitability rate from the sale of products, goods and materials</i>	3,9	5,1	5,4	4,7
Wskaźnik rentowności obrotu brutto <i>Gross turnover profitability rate</i>	3,9	4,7	5,2	4,4
Wskaźnik rentowności obrotu netto <i>Net turnover profitability rate</i>	3,1	3,8	4,6	3,8
Wskaźnik płynności I stopnia <i>Financial liquidity indicator of the first degree</i>	28,0	33,4	31,2	30,2
Wskaźnik płynności II stopnia <i>Financial liquidity indicator of the second degree</i>	112,5	91,3	91,3	88,7

W 2017 r. sytuacja w województwie kujawsko-po-morskim, była gorsza niż przed rokiem, w kraju lepsza. Podstawowe wskaźniki rentowności w województwie zmieniły się w większym stopniu niż w Polsce.

Dane prezentujące wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych w województwie kujawsko-po-morskim znajdują się w następujących publikacjach i opracowaniach udostępnionych na stronie internetowej Urzędu:

- „Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego” — informacja sygnałna dostępna co miesiąc,
- „Biuletyn statystyczny województwa kujawsko-pomorskiego” — publikacja dostępna co kwartał; jak również w Banku Danych Lokalnych i w Drodzinowej Bazie Wiedzy.

Nakłady inwestycyjne

Investment outlays

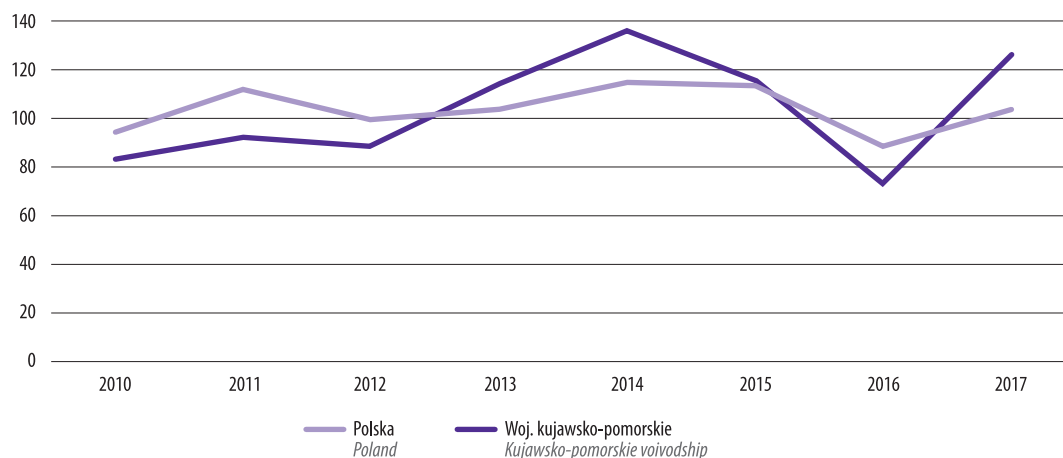
W województwie kujawsko-pomorskim w 2017 r. odnotowano znaczny wzrost nakładów inwestycyjnych badanych przedsiębiorstw mających siedzibę na terenie województwa w odniesieniu do roku poprzedniego (najwyższy w kraju). W porównaniu z 2016 r. wyższa była wartość kosztorysowa inwestycji rozpoczętych, przy mniejszej liczbie nowych inwestycji.

Nakłady inwestycyjne (w cenach bieżących) na nowe obiekty majątkowe oraz ulepszenie istniejących poniesione w 2017 r. przez badane przedsiębiorstwa w województwie wyniosły 3801,2 mln zł i były wyższe od notowanych rok wcześniej o 26,8%. W kraju w 2017 r. wartość nakładów inwestycyjnych w odniesieniu do 2016 r. — zwiększyła się (o 4,4%).

Nakłady inwestycyjne są to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji. Nakłady inwestycyjne dzielą się na nakłady na środki trwałe oraz pozostałe nakłady.

Wykres 57. Dynamika nakładów inwestycyjnych ogółem (ceny bieżące) Rok poprzedni = 100

Chart 57. Indices of total investment outlays (current prices)
Previous year = 100

Tablica 28. Nakłady inwestycyjne (ceny bieżące)
Table 28. Investment outlays (current prices)

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2010	2015	2016	2017
POLSKA <i>POLAND</i>				
Ogółem w mln zł <i>Total in mln zł</i>	89236,8	136474,6	120825,1	126186,5
w tym – w % – nakłady na: <i>of which – in % – investment on:</i>				
Budynki i budowle <i>Buildings and structures</i>	42,1	39,3	35,3	34,7
Zakupy <i>Purchases</i>	56,8	59,4	63,4	64,3
maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi <i>machinery, technical equipment and tools</i>	45,5	46,4	51,0	50,3
środków transportu <i>transport equipment</i>	11,3	13,0	12,4	14,1
WOJ. KUJAWSKO-POMORSKIE <i>KUJAWSKO-POMORSKIE VOIVODSHIP</i>				
Ogółem w mln zł <i>Total in mln zł</i>	2767,1	4089,4	2998,3	3801,2
w tym – w % – nakłady na: <i>of which – in % – investment on:</i>				
Budynki i budowle <i>Buildings and structures</i>	37,5	30,2	30,6	29,0
Zakupy <i>Purchases</i>	61,1	68,6	69,0	70,9
maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi <i>machinery, technical equipment and tools</i>	52,7	59,1	58,1	62,4
środków transportu <i>transport equipment</i>	8,4	9,5	10,9	8,4

Nakłady na środki trwałe są to nakłady na:

- budynki i budowle (obejmują budynki i lokale oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej), w tym m.in. roboty budowlano-montażowe, dokumentacje projektowo-kosztorysowe;
- maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (łącznie z przyrządami, ruchomościami i wyposażeniem);
- środki transportu;
- inne, tj. melioracje szczegółowe, koszty ponoszone przy nabyciu gruntów i używanych środków trwałych oraz inwentarz żywy (stado podstawowe) i zasadzenia wieloletnie, a ponadto odsetki od kredytów i pożyczek inwestycyjnych za okres realizacji inwestycji (uwzględnione wyłącznie w danych wyrażonych w cenach bieżących), z wyjątkiem odsetek nieuwzględnionych w wartości nakładów na środki trwałe przez podmioty stosujące Międzynarodowe Standardy Rachunkowości (MSR), wprowadzone od 1 I 2005 r.

Pozostałe nakłady są to nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji oraz inne koszty związane z realizacją inwestycji. Nakłady te nie zwiększają wartości środków trwałych.

W 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim z ogólnej kwoty nakładów inwestycyjnych na maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia wydatkowano 2373,3 mln zł (więcej o 36,2% niż rok wcześniej), na budynki i budowle — 1102,0 mln zł (o 20,0% więcej), a na środki transportu — 320,5 mln zł (mniej o 1,5%). Zakupy inwestycyjne osiągnęły wartość 2693,8 mln zł i w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyły się o 30,3%, a udział tych zakupów w nakładach ogółem zwiększył się w skali roku o 1,9 p. proc.

Wzrost nakładów inwestycyjnych w porównaniu z 2016 r. odnotowano m.in. w sekcjach: handel; naprawa pojazdów samochodowych (o 44,3%), budownictwo (o 29,3%), dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja oraz przetwórstwo przemysłowe (w obu sekcjach o 11,5%). Spadek odnotowano m.in. w sekcji transport i gospodarka magazynowa (o 38,4%).

W 2017 r. inwestowały głównie przedsiębiorstwa prowadzące działalność w zakresie: przetwórstwa przemysłowego (których udział wyniósł 61,4% ogółu nakładów inwestycyjnych), handlu; naprawy pojazdów samochodowych (12,1%), dostawy wody; gospodarowania ściekami i odpadami; rekultywacji (3,6%). W strukturze nakładów według sekcji w porównaniu z poprzednim rokiem najbardziej zwiększył się udział nakładów poniesionych przez przedsiębiorstwa prowadzące działalność w zakresie handlu; naprawy pojazdów samochodowych (o 1,5 p. proc.). Zmniejszył się udział nakładów przedsiębiorstw w zakresie przetwórstwa przemysłowego (o 8,4 p. proc.) oraz transportu i gospodarki magazynowej (o 2,3 p. proc.).

W 2017 r. w Kujawko-Pomorskim inwestorzy rozpoczęli realizację 1685 nowych inwestycji o łącznej wartości kosztorysowej 1102,7 mln zł (w roku poprzednim rozpoczęto 1785 nowych inwestycji o wartości 827,6 mln zł). W kraju w omawianym okresie liczba rozpoczętych inwestycji zwiększyła się o 2,2%, a ich wartość kosztorysowa była wyższa o 10,2%.

Dane prezentujące nakłady inwestycyjne w województwie kujawsko-pomorskim znajdują się w następujących publikacjach i opracowaniach udostępnionych na stronie internetowej Urzędu:

- „Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego” — informacja sygnalna dostępna co miesiąc,
- „Biuletyn statystyczny województwa kujawsko-pomorskiego” — publikacja dostępna co kwartał;

jak również w Banku Danych Lokalnych.

Uwagi ogólne

1. Dane zamieszczone w publikacji — jeśli nie zaznaczono inaczej — podano w **każdorazowym podziale administracyjnym kraju**. W opisie województwa informacje o liczbie podregionów, powiatów, miast na prawach powiatu, miastach ogółem oraz gminach podano według stanu w dniu 31 XII 2017 r.
2. Dane prezentuje się w układzie **Polskiej Klasyfikacji Działalności — PKD 2007**, opracowanej na podstawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczej we Wspólnocie Europejskiej — Statistical Classification of Economic Activities in the European Community — NACE Rev. 2. PKD 2007 wprowadzona została z dniem 1 I 2008 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 XII 2007 r. (Dz. U. Nr 251, poz. 1885) z późniejszymi zmianami.
3. W ramach PKD 2007 dokonano dodatkowego grupowania ujmując pod pojęciem „**Przemysł**” sekcje: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”.
4. Dane w podziale według sekcji i działów PKD 2007 oraz w podziale terytorialnym opracowano **metodą przedsiębiorstw**.
5. Dane opracowano zgodnie z **każdorazowym stanem organizacyjnym gospodarki narodowej**.
6. Przez **podmioty gospodarki narodowej** rozumie się jednostki prawne, tj. osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.
7. Pod pojęciem **podmiotów gospodarczych** rozumie się podmioty prowadzące działalność gospodarczą (produkcyjną i usługową), na własny rachunek w celu osiągnięcia zysku.
8. Dane prezentowane w publikacji obejmują podmioty gospodarki narodowej bez względu na charakter własności.
9. W publikacji dane w zakresie:
  - a) **przeciętnego zatrudnienia i przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń** dotyczą podmiotów gospodarczych sektora przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób;
  - b) **produkcji sprzedanej przemysłu i budownictwa** dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób;
  - c) **wyników finansowych przedsiębiorstw niefinansowych oraz nakładów inwestycyjnych i inwestycji rozpoczętych** dotyczą podmiotów gospodarczych prowadzących księgi rachunkowe (z wyjątkiem podmiotów, których podstawowym rodzajem działalności jest działalność zaklasyfikowana według PKD 2007 do sekcji „Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo” oraz „Działalność finansowa i ubezpieczeniowa”), w których liczba pracujących przekracza 49 osób.
10. Informacje odnoszące się do **sektora przedsiębiorstw** prezentuje się w oparciu o definicję przedsiębiorstwa wprowadzoną w rozporządzeniu Rady (EWG) Nr 696/93 z dnia 15 III 1993 r. w sprawie jednostek statystycznych do celów obserwacji i analizy systemu produkcyjnego we Wspólnocie. Zgodnie z ww. rozporządzeniem, przedsiębiorstwo jest traktowane jako jednostka organizacyjna produkująca wyroby lub świadcząca usługi, która osiąga korzyści z pewnego stopnia samodzielności w podejmowaniu decyzji, w szczególności w zakresie alokacji swoich bieżących zasobów. Przedsiębiorstwo prowadzi jedną lub kilka rodzajów działalności w jednym lub kilku miejscach i jest tworzone przez jednostkę prawną lub grupę jednostek prawnych. Sektor przedsiębiorstw obejmuje podmioty prowadzące działalność gospodarczą w zakresie: leśnictwa i pozyskiwania drewna; rybołówstwa w wodach morskich; górnictwa i wydobywania; przetwórstwa przemysłowego; wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; dostawy wody; gospodarowania ściekami i odpadami oraz działalności związanej z rekultywacją; budownictwa; handlu hurtowego i detalicznego; naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle; transportu i gospodarki magazynowej; działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi; informacji i komunikacji; działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości; działalności prawniczej, rachunkowo-księgowej i doradztwa podatkowego, działalności firm

centralnych (head offices); doradztwa związanego z zarządzaniem; działalności w zakresie architektury i inżynierii; badań i analiz technicznych; reklamy, badania rynku i opinii publicznej; pozostałej działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej; działalności w zakresie usług administrowania i działalności wspierającej; działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją; naprawy i konserwacji komputerów i artykułów użytku osobistego i domowego; pozostałej indywidualnej działalności usługowej.

11. Od 2010 r. w badaniach rolniczych nie ujmuje się posiadaczy użytków rolnych nieprowadzących działalności rolniczej oraz posiadaczy poniżej 1 ha użytków rolnych prowadzących działalność rolniczą o małej skali (poniżej określonych progów).
12. Jako **ceny stałe** przyjęto w przypadku:
  - a) produkcji rolniczej — średnie krajowe ceny bieżące z roku poprzedzającego rok badany (dla sprzedaży targowiskowej — ceny uzyskiwane przez rolników na targowiskach, dla pozostałych elementów produkcji — średnie ceny skupu), z wyjątkiem ziemniaków, warzyw i owoców, w przypadku których przyjmuje się średnie ceny z dwóch kolejnych lat, tj. z roku poprzedzającego rok badany i z roku badanego;
  - b) produkcji sprzedanej przemysłu:
    - ceny stałe 2005 r. (średnie ceny bieżące 2005 r.) w latach 2006-2010,
    - ceny stałe 2010 r. (średnie ceny bieżące 2010 r.) od 2011 r.
13. **Liczyb względne (wskaźniki, odsetki)** obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.
14. Do **przeliczeń na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.)** danych według stanu w końcu roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 XII, a przy przeliczaniu danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku — według stanu w dniu 30 VI.
15. Niektóre dane mają charakter tymczasowy i mogą ulec zmianie w następnych wydaniach publikacji.
16. Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem”.
17. W publikacji zastosowano skróty niektórych nazw poziomów klasyfikacyjnych PKD 2007; skrócone nazwy zostały oznaczone w tablicach i wykresach znakiem „Δ”. Zestawienie zastosowanych skrótów i pełnych nazw podaje się poniżej:

skrót	pełna nazwa
	sekcje
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powierze do układów klimatyzacyjnych
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Handel; naprawa pojazdów samochodowych	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
Zakwaterowanie i gastronomia	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Administrowanie i działalność wspierająca	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
Produkcja wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny	Produkcja wyrobów z drewna oraz korka, z włączeniem mebli; produkcja wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania

skrót	działy	pełna nazwa
Produkcja wyrobów z metali		Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń
Produkcja maszyn i urządzeń		Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana
Gospodarka odpadami; odzysk surowców		Działalność związana ze zbieraniem, przetwarzaniem i unieszkodliwianiem odpadów; odzysk surowców
Budowa budynków		Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków
Budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej		Roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej
18. Szersze informacje oraz szczegółowe wyjaśnienia metodyczne publikowane są w zeszytach metodycznych oraz opracowaniach branżowych Głównego Urzędu Statystycznego.		

General notes

1. Data in the publication, unless otherwise indicated, are presented according to **administrative division of the country in a given period**. In descriptions of voivodships information regarding number of subregions, powiats, cities with powiat status, towns and gminas is given as the date of 31 XII 2017.
2. Data have been presented in accordance with the **Polish Classification of Activities — PKD 2007**, compiled on the basis of Statistical Classification of Economic Activities in the European Community — NACE Rev. 2. PKD 2007 was introduced on 1 I 2008 by the decree of the Council of Ministers dated 24 XII 2007 (Journal of Laws No. 251, item 1885) with later amendments.
3. The item **“Industry”** was introduced, as an additional grouping including NACE Rev. 2 sections: “Mining and quarrying”, “Manufacturing”, “Electricity, gas, steam and air conditioning supply” as well as “Water supply; sewerage, waste management and remediation activities”.
4. Data according to NACE Rev. 2 sections and divisions as well as to administrative division are compiled using the **enterprise method**.
5. Data are compiled according to the **respective organizational status of units of the national economy**.
6. The term **entities of the national economy** is understood as legal entities, i.e. legal persons, organizational entities without legal personality as well as natural persons conducting economic activity.
7. The term **economic entities** is understood as entities conducting economic activity (production and service), on their own-account in order to earn a profit.
8. Data presented in publication cover entities of the national economy regardless of ownership.
9. In the publication data in regard to:
  - a) **average paid employment and average monthly gross wages and salaries** cover the economic entities of the enterprise sector in which the number of employed persons exceeds 9 persons;
  - b) **sold production of industry and construction** concern economic entities, in which the number of employed persons exceeds 9 persons;
  - c) **financial results of non-financial enterprises** as well as **investment outlays** and **newly started investments** refer to economic entities keeping accounting ledgers (with the exception of entities in which the principal activity is classified as “Agriculture, forestry and fishing” and “Financial and insurance activities” according to the NACE Rev. 2), in which the number of employed persons exceeds 49 persons.
10. Information relating to the **enterprise sector** is presented based on the definition of “enterprise” — introduced by the regulation of the Council (EEC) No. 696/93 of 15 III 1993 on the statistical units for the observation and analysis of the production system in the Community. In accordance with the above-mentioned Regulation the enterprise is the smallest combination of legal units that is an organizational unit producing goods or services, which benefits from a certain degree of autonomy in decision-making, especially for the allocation of its current resources. An enterprise carries out one or more activities at one or more locations and it may be a sole legal unit or a group of legal units. Enterprise sector includes those entities which carry out economic activities in the following areas: forestry and logging; marine fishing; mining and quarrying; manufacturing; electricity, gas, steam and air conditioning supply; water supply; sewerage, waste management and remediation activities; construction; wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles; transportation and storage; accommodation and food service activities; information and communication; real estate activities; legal and accounting activities; activities of head offices; management consultancy activities; architectural and engineering activities; technical testing and analysis; advertising and market research; other professional, scientific and technical activities; administrative and support service activities; arts, entertainment and recreation; repair of computers and personal and household goods; other personal service activities.

11. Since 2010 in agricultural research not include owners of agricultural land who do not conduct agricultural activities, and owners of less than 1 ha of agricultural land who conduct agricultural activities on a small scale (below specific thresholds).
12. **Constant prices** were adopted as follows:
- agricultural output — average national current prices for the year preceding the surveyed year (for market sales — prices received by farmers at market places, for other elements of production — average procurement prices), excluding potatoes, vegetables and fruit, for which the average prices from two consecutive years, i.e., from the year preceding the surveyed year and from the surveyed year;
  - sold production of industry:
    - 2005 constant prices (2005 average current prices) in 2006-2010,
    - 2010 constant prices (2010 average current prices) since 2011.
13. **Relative numbers (indices, percentages)** are calculated, as a rule, on the basis of absolute data expressed with higher precision than that presented in the tables.
14. When computing **per capita** data (**1000 population, etc.**) as of the end of the year, population as of 31 XII was adopted, whereas data describing the magnitude of a phenomenon within a year — as of 30 VI.
15. Some data are provisional and may change in subsequent editions of the publication.
16. Due to the rounding of data, in some cases sums of components may slightly differ from the amount given in the item "total".
17. The names of some classification levels of NACE Rev. 2 used in publication have been abbreviated, abbreviations are marked in the tables and graphs with the sign „Δ". The list of abbreviations used and their full names are given below:

abbreviation	full name
	sections
Trade; repair of motor vehicles	Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles
Accommodation and catering	Accommodation and food service activities
	divisions
Manufacture of products of wood, cork, straw and wicker	Manufacture of wood and of products of wood and cork, except furniture; manufacture of articles of straw and plaiting materials
Manufacture of metal products	Manufacture of fabricated metal products, except machinery and equipment

18. Broader information and detailed methodological description are published in methodological volumes and branch statistical publications of Statistics Poland.

ANEKS
APPENDIX

Tabela I. Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim
Table I. Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Specification
Ludność ^{ab} (w tys.)	2098,7	2098,4	2096,4	2092,6	2090,0	2086,2	2083,9	2082,9	Population ^{ab} (in thous.)
Na 1000 ludności:									Per 1000 population (in the period Jan–Sep):
małżeństwa zawarte	5,93	5,39	5,34	4,69	4,92	4,96	4,99	4,89	marriages contracted
urodzenia żywe	10,77	10,00	9,90	9,48	9,58	9,19	9,52	10,03	live births
zgony	9,75	9,37	9,74	9,78	9,58	9,83	9,85	10,20	deaths
przyrost naturalny	1,02	0,62	0,16	−0,30	0,00	−0,64	−0,33	−0,17	natural increase
saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały	−0,80	−0,79	−0,96	−1,26	−1,36	−1,36 ^c	−0,78	−0,63	internal and international net migration for permanent residence
Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw ^d (w tys.)	237,3	247,2	244,7	240,8	239,3	243,0	248,4	256,0	Average paid employment in the enterprise sector ^d (in thous.)
rok poprzedni = 100	102,9	104,2	99,0	98,4	99,3	101,6	102,2	103,0	previous year = 100
Bezrobotni zarejestrowani ^e (w tys.)	139,4	139,6	148,8	150,1	127,1	107,3	98,5	81,5	Registered unemployed persons ^e (in thous.)
Stopa bezrobocia rejestrowanego ^e (w %)	17,0	17,0	18,1	18,2	15,5	13,2	12,0*	10,0	Registered unemployment rate ^e (in %)
Udział bezrobotnych bez prawa do zasiłku w ogólnej liczbie bezrobotnych ^e (w %)	81,1	81,7	81,2	84,6	84,9	84,0	84,5	84,2	Unemployed persons without benefit rights in total number of unemployed persons ^e (in %)
Bezrobotni na 1 ofertę pracy ^e	129	138	113	88	43	36	30	26	Unemployed persons per job offer ^e
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL ^e (w %)	54,3	54,2	56,3	55,8	55,3	55,1	55,1	54,8	Activity rate by LFS ^e (in %)
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL ^e (w %)	48,5	48,3	49,6	48,8	49,4	50,7	51,0	51,8	Employment rate by LFS ^e (in %)
Stopa bezrobocia według BAEL ^e (w %)	10,6	11,0	11,8	12,4	10,6	8,0	7,4	5,5	Unemployment rate by LFS ^e (in %)

^a Stan w końcu roku. ^b Od 2010 r. bilans ludności opracowany w oparciu o wyniki NSP'2011. ^c W przypadku migracji zagranicznych – dane dotyczą 2014 r. ^d Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. ^e Przeciętne w roku.
^a As of the end of the year. ^b Since 2010 the balance of the population has been calculated on NCPH'2011 results. ^c In case of the international migration – data for 2014. ^d Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. ^e Annual average.

Tabela I. Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim (cd.)*Table I. Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship (cont.)*

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Specification
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^a (w zł)	2848,61	2992,93	3096,34	3212,95	3336,60	3459,49	3583,99	3867,60	Average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector ^a (in zł)
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów (w tys.)	467,7	464,9	462,4	459,0	455,8	457,8	460,9	464,1	Average monthly number of retirees and pensioners (in thous.)
rok poprzedni = 100	98,6	99,4	99,5	99,3	99,3	100,4	100,7	100,7	previous year = 100
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana przez ZUS (w zł)	1461,65	1534,96	1622,92	1709,33	1767,97	1826,08	1860,33	1911,46	Average monthly gross retirement pay and pension paid by Social Insurance Institution (in zł)
rok poprzedni = 100	106,7	105,0	105,7	105,3	103,4	103,3	101,9	102,7	previous year = 100
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych (w zł)	948,95	981,70	1050,29	1125,86	1150,77	1191,79	1192,24	1208,53	Average monthly gross retirement pay and pension for individual farmers (in zł)
rok poprzedni = 100	105,0	103,5	107,0	107,2	102,2	103,6	100,0	101,4	previous year = 100
Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych (rok poprzedni = 100):									Price indices of consumer goods and services (previous year = 100)
ogółem	102,6	104,6	103,7	101,1	99,8	99,1	99,5	102,0	total
żywność i napoje bezalkoholowe	103,1	106,1	104,9	102,0	98,9	98,3	101,0	104,4	food and non-alcoholic beverages
odzież i obuwie	92,4	96,6	96,1	95,7	95,5	96,0	96,5	95,1	clothing and footwear
mieszkanie	103,4	106,0	104,4	102,0	100,7	100,4	99,9	101,6	dwelling
Plony zbóż podstawowych (z mieszkankami zbożowymi) z 1 ha w dt	36,7	35,7	36,2	40,7	44,7	38,4	39,0	43,2	Basic cereals (including mixed cereals) yields per 1 ha in dt
Obsada zwierząt gospodarskich na 100 ha użytków rolnych ^b :									Livestock density per 100 ha agricultural land ^b :
bydło ^c	43,2 ^d	43,8	45,9	46,5	47,2	46,6	48,7*	47,9	cattle ^c
trzoda chlewna ^c	165,9 ^d	152,7	138,4	118,7	123,8	124,5	112,1*	115,0	pigs ^c

^a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. ^b Patrz uwagi ogólne, ust. 11 na str. 98. ^c Stan w czerwcu. ^d Dane Powszechnego Spisu Rolnego według stanu w dniu 30 VI. ^e Stan w czerwcu (do 2013 r. – stan w końcu lipca).
^a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. ^b See general notes, item 11 on page 101. ^c As of June. ^d Data of Agricultural Census as of 30 June. ^e As of the end of June (until 2013 – as of the end of July).

Tabela I. Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim (cd.)

Table I. Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship (cont.)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Specification
Wskaźnik cen skupu (rok poprzedni = 100):									Price indices of procurement (previous year = 100):
ziarna zbóż (bez siewnego)	119,8	144,2	105,2	86,7	92,3	96,7	94,6	107,5	cereal grain (excluding sowing seed)
żywcza rzeźnego wołowego (bez cieląt)	98,9	128,2	110,4	95,3	95,7	103,3	98,7	105,4	cattle for slaughter (excluding calves)
żywcza rzeźnego wieprzowego	88,1	116,8	123,2	98,6	89,0	87,1	105,9	109,6	pigs for slaughter
Relacje cen skupu ^a 1 kg żywca wieprzowego do cen targowiskowych:									Procurement price ^a per kg of pigs for slaughter to marketplace prices:
1 kg żyta	7,4	6,4	7,3	9,0	8,8	8,4	7,9	8,4	per kg of rye
1 kg jęczmienia	7,5	5,8	6,4	7,0	6,7	6,4	6,5	6,9	per kg of barley
Produkcja sprzedana przemysłu ^b (rok poprzedni = 100; ceny stałe)	120,9	102,8	100,5	103,6	104,0	107,7	99,4	110,0	Sold production of industry ^b (previous year = 100; constant prices)
Przeciętne zatrudnienie w przemyśle ^b									Average paid employment in industry ^b
(w tys.)	126,1	128,5	125,6	123,4	123,4	126,4	129,8	134,2	(in thous.)
rok poprzedni = 100	101,8	101,9	97,7	98,2	100,1	102,4	102,7	103,3	previous year = 100
Produkcja sprzedana budownictwa ^b (rok poprzedni = 100; ceny bieżące)	112,7	121,8	95,3	105,4	97,9	99,0	84,0	113,1	Sold production of construction ^b (previous year = 100; current prices)
Produkcja budowlano-montażowa ^b (rok poprzedni = 100; ceny bieżące)	106,2	117,0	100,4	107,7	99,2	100,9	80,2	116,8	Construction and assembly production ^b (previous year = 100; current prices)
Przeciętne zatrudnienie w budownictwie ^b (w tys.)	22,2	23,7	24,0	22,4	20,8	18,8	18,9	18,9	Average paid employment in construction ^b (in thous.)
rok poprzedni = 100	105,9	106,8	101,4	93,1	93,1	90,3	100,4	100,4	previous year = 100

^a Ceny bieżące bez VAT. ^b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

^a Current prices excluding VAT. ^b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Tabela I. Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim (dok.)*Table I. Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship (cont.)*

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Specification
Mieszkania oddane do użytkowania	5807	6427	6358	6670	6246	6714	6262	7743	<i>Dwellings completed</i>
rok poprzedni = 100	86,5	110,7	98,9	104,9	93,6	107,5	93,3	123,7	<i>previous year = 100</i>
na 1000 ludności	2,8	3,1	3,0	3,2	3,0	3,2	3,0	3,7	<i>per 1000 population</i>
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (w m ²)	103,0	99,2	104,1	103,1	100,2	98,2	101,8	92,7	<i>average usable floor space per dwelling (in m²)</i>
Sprzedaż detaliczna towarów ^a (rok poprzedni = 100; ceny bieżące)	112,6	112,7	102,4	103,3	96,0	107,1	104,2	104,0	<i>Retail sale of goods^a (previous year = 100; current prices)</i>
Podmioty gospodarki narodowej ^b	186007	184365	187996	191252	192078	193470	194099	195717	<i>Entities of the national economy^b</i>
rok poprzedni = 100	102,2	99,1	102,0	101,7	100,4	100,7	100,3	100,8	<i>previous year = 100</i>
w tym spółki handlowe	11383	11935	12654	13504	14311	15485	16644	17706	<i>of which commercial companies</i>
rok poprzedni = 100	105,3	104,8	106,0	106,7	106,0	108,2	107,5	106,4	<i>previous year = 100</i>
w tym z udziałem kapitału zagranicznego	1695	1724	1762	1791	1815	1832	1908	1961	<i>of which with foreign capital participation</i>
rok poprzedni = 100	103,0	101,7	102,2	101,6	101,3	100,9	104,1	102,8	<i>previous year = 100</i>
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych ^c (w %)	96,1	95,4	96,5	94,9	95,4	95,3	94,8	95,6	<i>Cost level indicator in non-financial enterprises^c (in %)</i>
Wskaźnik rentowności obrotu w przedsiębiorstwach niefinansowych ^c (w %):									<i>Turnover profitability rate in non-financial enterprises^c (in %):</i>
brutto	3,9	4,6	3,5	5,2	4,6	4,7	5,2	4,4	<i>gross</i>
netto	3,1	3,8	2,9	4,4	3,9	3,8	4,6	3,8	<i>net</i>
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach ^c (w mln zł; ceny bieżące)	2767,0	2551,2	2270,7	2591,4	3538,9	4089,4	2998,3	3801,2	<i>Investment outlays in enterprises^c (in mln zł; current prices)</i>
rok poprzedni = 100 (ceny bieżące)	83,6	92,2	89,0	114,1	136,6	115,6	73,3	126,8	<i>previous year = 100 (current prices)</i>

^a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. ^b W rejestrze REGON; bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie; stan w końcu roku. ^c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób.

^a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. ^b In the REGON register; excluding persons tending private farms in agriculture; as of at the end of the year. ^c Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons.

* Dane zostały zmienione w stosunku do wcześniej publikowanych.

* Data has been changed compared to the previously published.

Tabela II. Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim według miesięcy
Table II. Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship in months

WYSZCZEGÓLNIENIE A – 2016 B – 2017		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	SPECIFICATION A – 2016 B – 2017
Ludność ^a (w tys.)	A	.	.	.	.	.	2084,5	.	.	.	.	.	2083,9	A Population ^a (in thous.)
	B	.	.	.	.	.	2082,9	.	.	.	.	.	2082,9	B
Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw ^b (w tys.)	A	248,2	248,7	248,3	248,2	248,2	248,6	248,8	247,8	248,9	248,6	248,6	249,0	A Average paid employment in the enterprise sector ^b (in thous.)
	B	254,5	255,6	256,3	256,8	256,6	256,9	257,3	256,9	256,7	255,4	256,2	256,4	B
poprzedni miesiąc = 100	A	101,3	100,2	99,8	100,0	100,0	100,2	100,1	99,6	100,4	99,9	100,0	100,2	A previous month = 100
	B	102,2	100,5	100,3	100,2	99,9	100,1	100,1	99,8	99,9	99,5	100,3	100,1	B
analogiczny miesiąc poprzedniego roku = 100	A	103,2	103,0	103,0	102,9	102,8	102,8	103,1	102,4	102,7	101,9	101,8	101,7	A corresponding month of previous year = 100
	B	102,5	102,8	103,2	103,5	103,4	103,3	103,4	103,6	103,1	102,7	103,1	103,0	B
Bezrobotni zarejestrowani ^a (w tys.)	A	113,7	114,7	111,2	106,2	102,5	98,9	96,5	95,6	95,0	93,8	95,2	98,5	A Registered unemployed persons ^a (in thous.)
	B	103,3	102,5	98,7	93,0	89,5	85,8	84,8	83,8	82,3	79,8	80,1	81,5	B
Stopa bezrobocia rejestrowanego ^a (w %)	A	13,8	13,9	13,5	13,0	12,6	12,2	11,9	11,8	11,7	11,6	11,7	12,0*	A Registered unemployment rate ^a (in %)
	B	12,4	12,3	11,9	11,3	10,9	10,5	10,4	10,2	10,1	9,8	9,8	10,0	B
Oferty pracy zgłoszone w ciągu miesiąca	A	5537	8304	9415	8811	7352	8949	7446	8208	8773	7178	6165	4481	A Job offers declared during a month
	B	7506	8044	10771	7919	8966	9039	8861	7658	8865	7648	5994	4118	B
Bezrobotni na 1 ofertę pracy ^a	A	29	23	20	19	20	15	16	16	14	19	18	30	A Registered unemployed persons per job offer ^a
	B	18	18	15	17	13	12	13	13	12	15	16	26	B
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^b (w zł)	A	3413,49	3400,15	3598,97	3535,37	3452,77	3626,15	3610,56	3555,03	3620,70	3604,38	3642,34	3827,56	A Average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector ^b (in zł)
	B	3631,58	3619,75	3851,35	3757,51	3726,11	3868,28	3903,58	3836,42	3932,31	3910,88	3976,50	4095,95	B
poprzedni miesiąc = 100	A	92,2	99,6	105,8	98,2	97,7	105,0	99,6	98,5	101,8	99,5	101,1	105,1	A previous month = 100
	B	94,9	99,7	106,4	97,6	99,2	103,8	100,9	98,3	102,5	99,5	101,7	103,0	B
analogiczny miesiąc poprzedniego roku = 100	A	103,3	103,6	101,5	103,7	102,4	103,9	101,6	104,6	103,7	103,6	104,5	103,4	A corresponding month of previous year = 100
	B	106,4	106,5	107,0	106,3	107,9	106,7	108,1	107,9	108,6	108,5	109,2	107,0	B

^a Stan w końcu okresu. ^b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
a As of the end of the period. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Tabela II. Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim według miesięcy (cd.)

Table II Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship in months (cont.)

WYSZCZEGÓLNIENIE A – 2016 B – 2017	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	SPECIFICATION A – 2016 B – 2017		
Wskaźnik cen:													Price indices of:		
towarów i usług konsumpcyjnych													consumer goods and services		
analogiczny okres poprzedniego roku = 100	A	.	.	99,2 ^a	.	.	99,2 ^b	.	.	99,4 ^c	.	.	100,3 ^d	A	corresponding period of previous year = 100
	B	.	.	101,9 ^a	.	.	101,8 ^b	.	.	101,9 ^c	.	.	102,6 ^d	B	
skupu ziarna zbóż:													procurement of cereal grain:		
poprzedni miesiąc = 100	A	99,0	95,9	98,3	99,1	102,0	99,7	97,3	97,1	102,6	97,5	102,9	107,7	A	previous month = 100
	B	101,4	100,8	102,9	98,5	102,0	100,2	94,4	93,6	101,2	103,2	99,4	102,7	B	
analogiczny miesiąc poprzedniego roku = 100	A	93,5	91,1	91,7	93,1	101,6	99,3	94,5	94,9	95,8	92,4	92,3	98,6	A	corresponding month of previous year = 100
	B	101,0	106,2	111,1	110,5	110,5	111,1	107,8	103,9	102,4	108,4	104,7	99,8	B	
skupu żywca rzeźnego wołowego (bez cieląt):													procurement of cattle for slaughter (excluding calves):		
poprzedni miesiąc = 100	A	98,5	98,8	94,6	104,9	101,6	100,2	96,2	102,0	100,2	98,5	97,9	109,6	A	previous month = 100
	B	101,9	99,0	97,3	99,1	102,8	99,4	97,1	105,0	98,9	104,1	100,2	100,5	B	
analogiczny miesiąc poprzedniego roku = 100	A	102,9	95,8	91,5	98,1	98,4	97,1	99,2	98,9	102,0	98,4	91,3	102,2	A	corresponding month of previous year = 100
	B	105,8	106,1	109,1	103,0	104,2	103,3	104,3	107,3	106,0	112,0	114,8	105,2	B	
skupu żywca rzeźnego wieprzowego:													procurement of pigs for slaughter:		
poprzedni miesiąc = 100	A	103,4	105,0	101,5	98,2	109,3	108,7	107,9	99,7	100,8	94,2	99,1	102,1	A	previous month = 100
	B	97,0	98,0	103,2	108,8	101,1	102,4	97,9	99,5	97,4	90,5	95,8	98,1	B	
analogiczny miesiąc poprzedniego roku = 100	A	97,9	94,2	95,5	93,7	107,4	110,7	120,7	120,7	114,7	115,1	129,4	132,7	A	corresponding month of previous year = 100
	B	124,6	116,3	118,3	131,1	121,3	114,3	103,7	103,5	100,0	96,1	92,9	89,3	B	

a–d Dane dotyczą okresów (miesiący): a I-III, b IV-VI, c VII-IX, d X-XII.

a–d Data concern period (months): a I-III, b IV-VI, c VII-IX, d X-XII.

Tabela II. Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim według miesięcy (cd.)

Table II Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship in months (cont.)

WYSZCZEGÓLNIENIE A – 2016 B – 2017		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	SPECIFICATION A – 2016 B – 2017		
Relacja ceny skupu ^a 1 kg żywca wieprzowego do ceny targowiskowej 1 kg żyta	A	6,5	6,9	6,9	6,9	7,7	8,0	9,0	9,7	9,2	8,7	8,3	8,7	A	Procurement price ^a per kg of pigs for slaughter to marketplace price per kg of rye	
	B	8,2	8,1	8,3	8,9	9,2	9,3	9,0	8,7	8,9	8,1	7,7	7,4	B		
Produkcja sprzedana przemysłu ^b (ceny stałe):															Sold production of industry ^b (constant prices):	
poprzedni miesiąc = 100	A	71,5	109,4	110,1	93,2	96,5	109,1	89,9	107,9	105,1	100,9	100,9	96,1	A	previous month = 100	
	B	98,7	99,7	117,5	84,8	105,0	102,5	96,5	105,6	102,0	108,8	100,1	93,7	B		
analogiczny miesiąc poprzedniego roku = 100	A	94,8	107,9	102,9	102,6	102,9	103,8	93,4	107,3	95,7	99,0	100,4	84,3	A	corresponding month of previous year = 100	
	B	116,2	105,9	113,0	102,8	111,9	105,2	113,0	110,5	107,3	115,7	114,7	112,0	B		
Produkcja budowlano-montażowa ^b (ceny bieżące):															Construction and assembly production ^b (current prices):	
poprzedni miesiąc = 100	A	27,5	135,8	110,8	95,4	109,4	128,1	83,4	113,8	129,0	77,8	106,6	166,2	A	previous month = 100	
	B	26,6	116,4	163,7	88,5	113,2	127,3	86,9	118,9	102,8	121,2	105,3	122,9	B		
analogiczny miesiąc poprzedniego roku = 100	A	88,5	132,4	108,6	68,1	76,8	91,9	79,7	75,1	83,6	67,6	71,4	93,5	A	corresponding month of previous year = 100	
	B	90,5	77,6	114,6	106,3	110,0	109,4	114,0	119,1	94,8	147,6	145,8	107,8	B		
Mieszkania oddane do użytkowania (od początku roku)	A	501	988	1725	2188	2476	3055	3536	3897	4414	4874	5508	6262	A	Dwellings completed (since the beginning of the year)	
	B	732	1171	2004	2323	2659	3481	4199	4869	5514	6119	6950	7743	B		
analogiczny okres poprzedniego roku = 100	A	98,0	122,6	129,2	116,8	113,1	113,7	99,9	95,4	94,9	95,5	94,5	93,3	A	corresponding period of previous year = 100	
	B	146,1	118,5	116,2	106,2	107,4	113,9	118,8	124,9	124,9	125,5	126,2	123,7	B		

a Ceny bieżące bez VAT. *b* Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

a Current prices excluding VAT. *b* Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Tabela II. Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim według miesięcy (dok.)

Table II Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship in months (cont.)

WYSZCZEGÓLNIENIE A – 2016 B – 2017		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	SPECIFICATION A – 2016 B – 2017
Sprzedaż detaliczna towarów ^a (ceny bieżące):														Retail sale of goods ^a (current prices):
poprzedni miesiąc = 100	A	81,7	101,9	114,8	102,4	94,1	100,9	102,5	102,8	96,6	106,0	99,2	105,3	A previous month = 100
	B	85,2	96,2	124,3	97,9	94,9	97,1	99,3	100,2	100,6	104,2	102,7	103,9	B
analogiczny miesiąc poprzedniego roku = 100	A	107,4	108,6	104,8	107,0	106,7	105,0	108,6	110,3	107,2	101,7	111,5	104,7	A corresponding month of previous year = 100
	B	109,2	103,1	111,7	106,9	107,7	103,7	100,6	98,0	102,1	100,3	103,9	102,4	B
Podmioty gospodarki narodowej ^b	A	193413	193596	193754	193799	194185	193485	193584	193674	193802	194010	194036	194099	A Entities of the national economy ^b
	B	193574	193500	193887	194149	194465	194807	194957	195381	195370	195458	195578	195717	B
w tym spółki handlowe	A	15566	15644	15755	15858	15952	16081	16187	16273	16345	16443	16529	16644	A of which commercial companies
	B	16729	16818	16937	17032	17084	17163	17253	17344	17435	17520	17612	17706	B
w tym z udziałem kapitału zagranicznego	A	1857	1861	1867	1863	1869	1872	1876	1880	1885	1890	1901	1908	A of which with foreign capital participation
	B	1908	1909	1922	1921	1924	1927	1933	1936	1940	1954	1959	1961	B
Wskaźnik rentowności obrotu w przedsiębiorstwach niefinansowych ^c w %:														Profitability rate of turnover in non-financial enterprises ^c in%:
brutto	A	.	.	6,5	.	.	6,1	.	.	5,9	.	.	5,2	A gross
	B	.	.	5,6	.	.	5,2	.	.	5,0	.	.	4,4	B
netto	A	.	.	5,6	.	.	5,5	.	.	5,3	.	.	4,6	A net
	B	.	.	4,8	.	.	4,5	.	.	4,3	.	.	3,8	B
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach ^c (w mln zł; ceny bieżące)	A	.	.	469,1	.	.	1174,5	.	.	1982,0	.	.	2998,3	A Investment outlays in enterprises ^c (in mln zł; current prices)
	B	.	.	988,5	.	.	1744,9	.	.	2583,2	.	.	3801,2	B
analogiczny okres poprzedniego roku = 100 (ceny bieżące)	A	.	.	74,5	.	.	79,0	.	.	68,5	.	.	73,3	A corresponding period of previous year = 100 (current prices)
	B	.	.	210,7	.	.	148,6	.	.	130,3	.	.	126,8	B

^a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. ^b W rejestrze REGON; bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie; stan w końcu okresu. ^c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób; dane prezentowane są narastająco.

^a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. ^b In the REGON register; excluding persons tending private farms in agriculture; as of at the end of the period. ^c Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons; data are presented cumulatively.

* Dane zostały zmienione w stosunku do wcześniej publikowanych.

* Data has been changed compared to the previously published.